

Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till främst regeringen, rättsväsendets myndigheter och brottsförebyggande aktörer, men även allmänheten.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till

tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Författare: Olle Westlund, David Shannon

urn:nbn:se:bra-1158 ISSN 1100-6676

© Brottsförebyggande rådet 2024

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention

Rapport 2024:1

Förord

Den här rapporten redovisar huvudresultaten från svensk och internationell forskning om ålder och brott samt kriminella karriärer. Det är ämnesområden som diskuterats flitigt i forskningen, och den litteratur som berör frågorna är omfattande. Rapporten beskriver också forskningens betydelse för samhällets arbete med individuell brottsprevention.

Syftet med rapporten är att ge en lättillgänglig överblick över den kunskap som finns på dessa områden som ett underlag till den kriminalpolitiska debatten. Rapporten riktar sig främst till regeringen och till riksdagen, men även till andra med intresse av en kunskapssammanställning över dessa omfångsrika forskningsfält.

Rapportens författare är Olle Westlund och David Shannon, utredare respektive enhetschef vid Brå. Professor emeritus Sven-Åke Lindgren, vid Göteborgs universitet, och docent Christoffer Carlsson, vid Stockholms universitet, har vetenskapligt granskat ett utkast till rapporten och lämnat värdefulla synpunkter. Det är dock Brå som i alla avseenden ansvarar för innehållet i rapporten.

Stockholm i februari 2024

Mattias Larsson
Generaldirektör

David Shannon
Enhetschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
Ålder-brottskurvan	7
Kriminella karriärer	7
Forskningens betydelse för det preventiva arbetet.....	9
En svår men viktig balansgång	12
Inledning.....	13
Syfte och frågeställningar	13
Metod och material	14
Rapportens disposition	16
Forskning om ålder-brottskurvan.....	17
Ålder och brott enligt tvärsnittsstudier och longitudinella studier	17
Antalet brottsaktiva respektive hur många brott som begås vid olika åldrar.....	27
Förklaringar för ålder-brottskurvan	29
Sammanfattning av forskningen om ålder-brottskurvan.....	31
Ålder och brott på individnivå – kriminella karriärer	33
Bakgrunden till forskningen om kriminella karriärer	33
Centrala resultat från studier om typiska karriärmönster under livsförloppet	35
Både likheter och skillnader mellan kvinnor och män	40
Svårt att förutsäga vilka barn eller ungdomar som kommer utveckla en längre kriminell karriär.....	41
Förklaringar av skillnader i kriminella karriärmönster	45
Sammanfattning om kriminella karriärer	52
Implikationer för samhällets arbete med individuell brottsprevention .	54
Viktiga kunskaper från forskningen om ålder, brott och kriminella karriärer	55
De mest effektiva preventiva åtgärderna sker innan lagöverträdare kommer i kontakt med rättsväsendet	56
Individualprevention inom ramen för rättssystemet: avskräckning, inkapacitering, och rehabilitering.....	63

Avslutande kommentarer	74
Referenser	78
Bilageförteckning	116
Bilaga 1 Söktermer	117

Sammanfattning

Ett mycket väletablerat resultat i den kriminologiska forskningen är att det finns ett tydligt samband mellan ålder och delaktighet i brott.

Befolkningsstudier visar att delaktighet i brott vanligtvis börjar under tonåren och ökar relativt snabbt under några år, för att sedan avta kraftigt under övergången till vuxenlivet. Samtidigt visar forskningen om relationen mellan ålder och brott på individnivå att det finns variationer mellan olika individer i deras delaktighet i brott under livsförloppet – det vill säga i deras kriminella karriärer.

Den här rapporten presenterar en översiktlig redovisning av de centrala resultaten från forskningen om ålder och brott samt kriminella karriärer.

Rapporten beskriver även betydelsen av dessa forskningsresultat för samhällets arbete med individuell brottsprevention.

Ålder-brottskurvan

Den så kallade ålder-brottskurvan beskriver hur delaktighet i brott fördelar sig inom befolkningen efter ålder. Kurvan beskrevs för första gången under 1830-talet och sedan dess har ett stort antal studier beskrivit ålder-brottskurvan i många olika länder. Studier från västerländska länder visar konsekvent att delaktighet i brott är vanligast i befolkningen under ungdomsåren och en bit in i vuxenlivet. Därefter minskar delaktigheten i brott successivt under återstoden av livet. Vid samtliga åldrar är det färre kvinnor än män som begår brott.

I såväl Sverige som andra västländer har formen för ålder-brottskurvan förändrats över tid. Sedan 1990-talet har andelen ungdomar och unga vuxna i befolkningen som lagförs för brott minskat medan andelen äldre vuxna som lagförs har varit stabil. Ungdomar är fortfarande tydligt överrepresenterade i brottslighet i jämförelse med deras andel i befolkningen, men de svarar för en mindre del av brottsligheten i samhället jämfört med tidigare. Det betyder att det skett en förändring i åldersfördelningen bland de brottsaktiva i samhället, med en förskjutning av tyngdpunkten längre upp i åldrarna.

Kriminella karriärer

En fråga som studerats flitigt inom den kriminologiska forskningen är om ålder-brottskurvan ser ut på samma sätt även på individnivå. I synnerhet

sedan 1990-talet har det genomförts ett stort antal studier med syfte att beskriva likheter och skillnader mellan olika individer när det gäller åldern för brottsdebut, under hur lång tid brottsligheten fortsätter, och hur ofta man begår brott under den kriminella karriären. Denna forskning visar att den ålder-brottskurva som framgår av befolkningsstudier döljer stora variationer i kriminella karriärmönster på individnivå.

Flertalet lagöverträdare börjar och slutar begå brott under ungdomsåren

Västerländsk forskning visar att det är få personer som begår sitt första brott som vuxna. Det finns en liten grupp individer, särskilt bland pojkar, som uppvisar tecken på ett antisocialt beteende redan som yngre barn. Men en stor majoritet av de kvinnor och män som någon gång under livet begår brott debuterar i ett brottsligt beteende under tonåren.

Delaktighet i brott är relativt vanlig under ungdomsåren men för merparten av de brottsaktiva ungdomarna avtar brottsligheten snabbt vid 18–20-årsåldern. En majoritet av dem som begår brott under tonåren upphör att begå brott antingen redan som tonåringar eller under övergången till de nya roller och relationer som präglar livet som vuxen. Många av dem som begår brott som ungdomar kommer heller aldrig till rättsväsendets kännedom.

Bland de lagöverträdare som fortsätter att begå brott som vuxna börjar brottsligheten i genomsnitt att avta vid 25–30-årsåldern.

Brottsligheten är skevt fördelad bland dem som begår brott

Brottsfrekvensen är mycket skevt fördelad bland dem som begår brott. En stor andel av de brottsaktiva begår få brott (lågfrekventa lagöverträdare) och en liten andel begår många brott (högfrekventa lagöverträdare). Kvinnor är ännu mer koncentrerade till de lågfrekventa lagöverträdarna än män.

Den skeva fördelning av hög- respektive lågfrekventa lagöverträdare finns både bland dem som enbart begår brott under ungdomsåren och bland dem som fortsätter med brott som vuxna. Brottsfrekvensen är alltså inte kopplad till den kriminella karriärens längd.

Riskfaktorer för brott kopplade till brottsfrekvens snarare än karriärlängd

Studier om riskfaktorer för brottsligt beteende visar att förekomsten av enstaka riskfaktorer har mindre betydelse för brottsrisken än riskansamlingen – det viktigaste är om individer exponeras för flera olika riskfaktorer. Forskningen om kriminella karriärer visar att riskansamlingen under barndomen och ungdomsåren främst har samband med brottsfrekvensen under den kriminella karriären, inte med karriärens längd. Högfrekventa lagöverträdare har oftast en högre riskansamling än lågfrekventa lagöverträdare, men studier visar att det inte råder en skillnad i riskansamling mellan högfrekventa lagöverträdare som enbart begår brott som ungdomar och högfrekventa lagöverträdare som också begår brott som vuxna.

Forskning visar vidare att den höga brottsfrekvensen gör att högriskindivider löper större risk att bli upptäckta och lagförda. Samtidigt utgör individer som utmärks av såväl låg risk som låg brottsfrekvens en stor majoritet av de individer som kommer i kontakt med rättsväsendet både som ungdomar och vuxna, eftersom de är så många fler.

Upphörandeprocessen är svårare för högriskindivider

Den grupp som svarar för den enskilt största delen av brottsligheten i samhället är de högfrekventa lagöverträdare som fortsätter med sina kriminella karriärer efter övergången till vuxenlivet. Upphörandeprocessen är svårare för den här gruppen än för andra, men forskning visar att även de mest brottsbelastade och persistenta lagöverträdarna har möjlighet att upphöra med brott, om de får rätt förutsättningar.

En viktig faktor i det avseendet är kognitiva förändringar som ger möjligheter till en identitetsförändring hos individen, från en självbild där delaktighet i brott ingår som en viktig del, till en där individen ser sig själv som något annat än kriminell. Också viktigt är möjligheter att utveckla starkare band till det konventionella samhället genom utbildning, arbete och andra former av umgänge med prosociala personer.

Forskningens betydelse för det preventiva arbetet

I kombination med kunskaper om ålder, brott och kriminella karriärer visar forskningen om individuell brottsprevention att de insatser som har störst potential att minska brottsligheten är sådana som reducerar förekomsten av riskfaktorer för brott bland barn och ungdomar innan de kommer i

kontakt med rättsväsendet. Många lagöverträdare lagförs aldrig för brott under den mest brottsaktiva perioden av ålder-brottskurvan. Rättsväsendets möjligheter att påverka ungdomsbrottsligheten och risken för framtida brottslighet genom individualpreventiva insatser är därmed begränsad under denna viktiga livsfas.

Studier visar konsekvent på samband mellan risken för delaktighet i brott och dels individens neuropsykologiska förutsättningar, dels faktorer kopplade till störningar av de vanliga socialiseringsprocesser som sker inom familjen och skolan. Det betyder att insatser som stärker förmågan hos föräldrar, förskolor och skolor att säkra en positiv utveckling för i synnerhet sårbara barn har potential att ge betydande preventiva effekter.

Skolan har också möjligheter att ytterligare förstärka det preventiva arbetet genom att inkludera program som förbättrar barns sociala färdigheter, självkontroll och problemlösningsförmåga inom ramen för undervisningen. Både skolan och föreningslivet kan också spela en viktig roll genom att uppmärksamma barn som uppvisar riskbeteenden, och genom samverkan med andra aktörer som har möjlighet att erbjuda insatser inom ramen för sitt ansvarsområde, däribland vården och socialtjänsten.

Rättsväsendets reaktioner kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser för återfallsrisken

Insatser inom ramen för straffrättsrättsliga påföljder kan få både positiva och negativa konsekvenser för återfallsrisken. Det gäller för såväl unga som vuxna lagöverträdare. En central faktor är om påföljden och dess innehåll står i proportion till individens risknivå. Insatser behöver anpassas efter individens risknivå för att uppnå den önskade effekten.

För att åstadkomma förändring hos högriskindivider krävs intensiva insatser, medan mindre ingripande reaktioner ger bättre effekt på lågriskindivider. För dem med låg risk kan intensiva åtgärder, till exempel inom ramen för ett fängelsestraff eller en institutionsplacering, leda till en ökad risk för fortsatt brottslighet genom att störa individens anknytning till de sammanhang som bidrar till den låga risken, till exempel familjen, utbildning och arbete. Forskare menar att den här typen av negativa effekter är större för ungdomar än vuxna, eftersom påverkan sker under en tid då hjärnan är mer formbar och stresskänslig. Andelen lågriskindivider som kommer i kontakt med rättsväsendet är också störst bland ungdomar.

Avskräckning, inkapacitering och rehabilitering

Enligt preventionsteorier kan brottspåföljder få en brottsreducerande effekt genom avskräckning, inkapacitering och rehabilitering.

Den samlade forskningen tyder på att straffsystemets avskräckande funktion inte går att lita på som verktyg för att reducera brottslighet. Däremot kan inkapacitering av högfrekventa lagöverträdare ge en betydande effekt på brottsligheten, även om inkapaciteringseffekten minskar med lagöverträdarens ålder. Denna minskning beror på att brottsfrekvensen avtar med åldern även bland högfrekventa vuxna lagöverträdare.

Inkapacitering anses däremot vara en kostnadsineffektiv preventionsmetod när den riktas mot de lågfrekventa lagöverträdare som utgör majoriteten av dem som döms för brott. Effekten av inkapacitering är också mindre för ungdomar, som ofta begår brott i grupp, och för brottstyper där det finns en så kallad ersättningseffekt. Det handlar till exempel om narkotikaförsäljning och andra brottstyper kopplade till den organiserade brottsligheten, där nya personer kan rekryteras eller flyttas till de uppgifter som tidigare utfördes av de individer som blir frihetsberövade.

Vidare visar studier att frihetsberövanden kan få brottsalstrande effekter för de frihetsberövades barn. Under perioder med en växande fängelsepopulation blir det därför nödvändigt för andra samhällsaktörer, som förskolan, skolan, socialtjänsten och de lokala brottsförebyggande aktörerna, att ägna mer resurser åt dessa barn och deras utveckling.

De största brottsreducerande möjligheterna ligger i rättsväsendets rehabiliterande funktion. Väl implementerade, evidensbaserade rehabiliterande insatser inom anstalt, frivård och socialtjänst har potential att minska brottsligheten och därmed antalet brottsutsatta samt att öka tryggheten i samhället. På sikt kan sådana insatser också ge en samhällsekonomisk avkastning i termer av både ökade skatteintäkter och en minskad belastning på olika välfärdssystem.

Enligt forskningen riktar effektiva rehabiliteringsåtgärder sitt fokus på förändring av prokriminella attityder, värderingar och tankesätt genom insatser som är anpassade efter individens riskbild och förutsättningar. För att uppnå effekt krävs att personalen inom kriminalvården och socialtjänsten har rätt utbildning och att insatserna ges i miljöer där

personalen har tillräckligt med tid och resurser för att kunna leverera insatserna på ett adekvat sätt.

Också centralt är att verkställigheten utformas på ett sätt som ger dömda lagöverträdare möjligheter att utveckla starkare band till det konventionella samhället genom utbildning, arbete och andra former av umgänge med prosociala personer.

En svår men viktig balansgång

Forskning om individuell brottsprevention visar att om rättsväsendets enda målsättning vore att minska risken för fortsatt kriminalitet skulle det vara rimligt med ett system där samhällets reaktion på brott formulerades utifrån lagöverträdarens risknivå och de insatser som har störst potential att stödja upphörandeprocessen. I ett sådant reaktionssystem skulle straffvärdet för den enskilda kriminella handlingen vara en sekundär utgångspunkt för rättsväsendets val av reaktion.

Samtidigt är rättsväsendets roll i samhället betydligt bredare än så. Vid sidan av individualprevention ska rättsväsendet bland annat straffa, kommunicera ett symboliskt avståndstagande från lagstridiga handlingar och ge upprättelse till brottsoffren. Rättsväsendet har alltså flera olika målsättningar, som ibland kan stå i konflikt med varandra.

Det är osannolikt att det finns något sätt att få dessa olika målsättningar att gå ihop på ett sätt som är optimalt för samtliga samtidigt. Centrala straffrättsliga principer som proportionalitet och ekvivalens medför till exempel att straffmätning och påföljdsval utgår från den kriminella handlingen.

Sammantaget innebär detta att beslutsfattare inom kriminalpolitikens område står inför svåra val när det gäller att bestämma balansen mellan de positiva och negativa effekterna av olika prioriteringar mellan rättsväsendets målsättningar. Inom ramen för de val som görs för att hitta ”rätt balans” kan den här rapporten bidra med ett kunskapsunderlag om olika individualpreventiva aspekter kopplade till påföljdssystemets utformning och repressionsnivå.

Inledning

Ett mycket väletablerat resultat i den kriminologiska forskningen är att det finns ett tydligt samband mellan ålder och delaktighet i brott. Forskningen med fokus på hela befolkningen visar konsekvent att brottsligheten följer en så kallad ålder-brottskurva. Kurvan visar att delaktighet i brott vanligtvis börjar under tonåren och ökar relativt snabbt under några år, för att sedan avta kraftigt under övergången till vuxenlivet. Jämfört med andelen av befolkningen som begår brott som ungdomar är det relativt få personer som begår brott som vuxna. Resultaten har tolkats som att majoriteten unga som begår brott slutar inom några år (t.ex. Brå 2021).

Samtidigt visar forskningen om relationen mellan ålder och brott på individnivå att det finns stora variationer mellan olika individer i deras delaktighet i brott under livsförloppet – det vill säga i deras kriminella karriärer. Det gäller till exempel skillnader i åldern för brottsdebut respektive upphörande från brott samt skillnader i hur många brott som olika individer begår vid olika åldrar. Men även den forskning som studerat sambandet mellan ålder och brott på individnivå visar att det finns tydliga mönster när det gäller sammansättningen av den brottsaktiva populationen vid olika delar av livsförloppet. Det gäller till exempel hur stor andel av befolkningen som är brottsaktiva, hur stor andel av de brottsaktiva som är hög- respektive lågfrekventa lagöverträdare och hur stor andel som har en stor respektive en mindre ansamling av riskfaktorer för brott.

Tillsammans har dessa forskningsresultat betydelse för samhällets arbete med att reducera delaktigheten i brott på individnivå (så kallad individuell brottsprevention) och att därmed öka tryggheten och minska de negativa konsekvenserna av brott i samhället. Det har dock saknats en svenskspråkig sammanställning av denna forskning som kan användas som kunskapskälla inom ramen för den politiska debatten och lagstiftningsarbetet på det kriminalpolitiska området.

Syfte och frågeställningar

Syftet med rapporten är att presentera en lättläst, översiktlig redovisning av de centrala resultaten från forskningen om ålder och brott samt kriminella karriärer. Rapporten beskriver även implikationerna av dessa forskningsresultat för samhällets arbete med individuell brottsprevention.

Mot bakgrund av det syftet har följande tre frågeställningar ställts upp för arbetet:

- Vilka är huvudresultaten inom forskningen kring ålder-brottskurvan?
- Vilka är huvudresultaten inom forskningen om kriminella karriärmönster?
- Vilka är implikationerna av de redovisade forskningsresultaten för samhällets arbete med individuell brottsprevention?

Metod och material

De redovisade forskningsresultaten bygger på en kartläggande litteraturöversikt av beskrivande karaktär. Initiala sökningar gjordes efter engelskspråkiga artiklar och bokkapitel i databasen Criminal Justice Abstracts, med hjälp av ett flertal söktermer (se Bilaga 1).

Utifrån en genomläsning av sammanfattningar (så kallade "abstracts") av funna artiklar och bokkapitel gjordes en första bedömning om artikeln var av relevans för rapportens frågeställningar. Här fästes vikt vid den enskilda artikelns publiceringsår (med fokus på aktualitet), inflytande (mätt genom antal citeringar) och typ (med fokus på meta-analyser, systematiska översikter och beskrivande översikter). Därefter gjordes en kodning av de 100 artiklar och bokkapitel med den högsta relevansen utifrån de här ovan nämnda kriterierna i programmet Atlas. Dessa artiklar och kapitel utgjorde basen för litteraturöversikten.

Därefter gjordes kompletterande sökningar via Google Scholar för att utvidga det kodade materialet med avseende på specifika frågor som väckts vid genomgången av det initiala urvalet. Exempel på kompletteringar är studier med könsjämförelser, studier som baseras på nordiska och svenska populationer, systematiska översikter och meta-analyser som inte träffats av den sammanvägning som gjordes av de tre kriterier som användes i det initiala urvalet.

I huvudsak redovisas resultat från översikter och studier publicerade på engelska (och i vissa fall svenska) sedan 2000. Men en del äldre studier ingår i redovisningen eftersom de bedömts vara relevanta. Merparten av de studier som ingår i översikten är genomförda av forskare i USA, Europa, Australien och Nya Zeeland, men det ingår även vissa studier från Asien. Den redovisade litteraturen bygger i huvudsak på kvantitativa analyser, men flera av studierna innefattar även kvalitativa data.

Litteraturen bygger på både självrapporterad och registrerad brottslighet

Litteraturöversikten inkluderar studier som bygger på såväl registerdata som självrapporterade uppgifter om delaktighet i brott vid olika åldrar. De övergripande mönster som framgår av studier som använt dessa olika datakällor speglar varandra väl. Samtidigt är det viktigt att vara medveten om att båda datakällorna har sina begränsningar.

Självrapporterade uppgifter om delaktighet i brott påverkas av bland annat minnesfel, vilket kan leda till såväl över- som underskattningar av olika individers brottslighet, samt av en ovilja att rapportera delaktighet i socialt oönskade beteenden, vilket resulterar i underskattningar (se t.ex. Menard m.fl. 2016, Gomes m.fl. 2019, Andersson m.fl. 2023). Registerdata påverkas av att relativt få av de brott som begås resulterar i att brottet upptäcks av eller anmäls till polisen samt knyts till en misstänkt eller lagförd gärningsperson (t.ex. May och Perry 2022). Det betyder att registrerad brottslighet underskattar antalet brott som begås av olika grupper av lagöverträdare. Vidare är sannolikheten för lagföring högre för högfrekventa än för lågfrekventa lagöverträdare (t.ex. National Research Council 2014), vilket innebär att studier som bygger på registerdata överskattar andelen högfrekventa lagöverträdare bland samtliga som begår brott.

De studier som följer lagöverträdare under större delen av livsförloppet avser individer som föddes för flera decennier sedan

En del av de resultat som redovisas om kriminella karriärer kommer från longitudinella studier som har haft möjlighet att följa lagöverträdare långt upp i vuxen ålder. Dessa studier ger viktiga insikter i brottsligheten under den senare delen av livsförloppet. Att studierna kunnat följa lagöverträdare under så lång tid innebär samtidigt att de individer som studierna avser föddes för flera decennier sedan. Eftersom samhället förändras över tid kan man inte med någon säkerhet dra slutsatser om att samma utveckling kommer gälla för dagens unga lagöverträdare. Betydelsen av detta problem ska dock inte överdrivas. Den genomgångna forskningen visar på en stor samstämmighet mellan de studier som följt personer som föddes på t.ex. 1950-talet och de som följt individer som fötts mer nyligen när det gäller de delar av livsförloppet båda typerna av studier täcker in.

Uppgifter från lagföringsstatistiken

Till rapportens redovisning av forskningen om ålder-brottskurvan i nästa kapitel har Brå tagit fram uppgifter om antalet lagförda personer i olika åldrar och antalet lagförda brott som begåtts av personer i olika åldrar. Dessa uppgifter används för att illustrera och exemplifiera olika resultat som tas upp i forskningen med ett svenskt datamaterial. En fråga som har diskuterats i forskningen är om formen för ålder-brottskurvan är stabil eller förändras över tid. För Sverige visar både självrapportuppgifter om brott och kriminalstatistiken att ungdomars delaktighet i brott har minskat sedan 1990-talet, en utveckling som också syns i andra västländer. För att kunna illustrera denna förändring och om den har påverkat formen för ålder-brottskurvan redovisas uppgifter från kriminalstatistiken för 1990 respektive 2022.

Rapportens disposition

Rapportens resultatredovisning är uppdelad i tre kapitel. Det följande kapitlet ägnas åt forskningen om ålder-brottskurvan. Därefter följer ett kapitel som beskriver centrala resultat från forskningen om kriminella karriärer. Rapportens sista kapitel beskriver vad som bedömts vara viktiga implikationer av forskningsresultaten i de föregående två kapitlen, för samhällets arbete med att reducera delaktighet i brott genom individuell brottsprevention.

Forskning om ålder-brottskurvan

Frågan om relationen mellan ålder och brottslighet har länge varit föremål för kriminologisk forskning. Den så kallade ålder-brottskurvan beskriver hur delaktighet i brott fördelar sig inom befolkningen efter ålder. Kurvan upptäcktes av den belgiska matematikern och statistikern Adolphe Quetelet (1833), som visade att andelen av den franska befolkningen som registrerades för delaktighet i brott under åren 1826–1829 ökade snabbt med åldern under ungdomsåren för att sedan successivt avta med ökande ålder under vuxenlivet (se t.ex. Tremblay 2000, Rocque m.fl. 2016). Samma mönster har därefter konsekvent hittats i studier av brottsstatistik från ett flertal västländer.¹ I synnerhet sedan 1980-talet har olika aspekter av den aggregerade ålder-brottskurvan diskuterats flitigt i forskningen och den här delen av rapporten sammanfattar huvudresultaten från denna forsknings senaste 25 år.

Kapitlet börjar med att beskriva huvudresultaten från den forskning som beskrivit hur stor andel av befolkningen i olika åldrar som är delaktig i brott. I den delen av kapitlet beskrivs forskningsresultaten enligt dels tvärsnittsstudier, dels longitudinella studier. Vid redovisningen av forskningsresultat från tvärsnittsstudier används särskilda uttag från Brå's lagföringsstatistik för att illustrera och exemplifiera olika resultat som tas upp i forskningen med ett svenskt datamaterial, inklusive hur ålder-brottskurvan förändrats mellan 1990 och 2022. Därefter kommer ett avsnitt som beskriver hur ålder-brottskurvan ser ut när fokus riktas på antalet lagförda brott i stället för antalet lagförda personer.

Mot slutet av kapitlet presenteras en kort redovisning av olika förklaringar till ålder-brottskurvans utseende, enligt forskningen. Kapitlet avslutas med en sammanfattning.

Ålder och brott enligt tvärsnittsstudier och longitudinella studier

Det enklaste sättet att illustrera hur brottsligheten fördelar sig efter åldern är att redovisa hur många personer i olika åldrar som registrerats som misstänkta eller lagförda för brott under en viss tid, exempelvis ett år (t.ex.

---

¹ Se till exempel Hall (1904), Sveri (1960), Blumstein och Cohen (1979), Hirschi och Gottfredson (1983), Farrington (1986), Blokland m.fl. (2005), Mordwa (2013), Weatherburn m.fl. (2014).

Smith 2007). Detta görs i så kallade tvärsnittsstudier. Forskare har även studerat relationen mellan ålder och delaktighet i brott genom att följa hur den registrerade eller den självrapporterade brottsligheten utvecklats över tid i samma grupp av individer i takt med att de åldras (longitudinella studier). Här redovisas huvudresultaten av forskningen om ålder-brottskurvan enligt först tvärsnittsstudier och därefter longitudinella studier.

Ålder-brottskurvan enligt tvärsnittsstudier

Det finns ett större antal tvärsnittsstudier från 1960-talet och framåt från bland annat Norge, USA och Storbritannien som redovisar ålder-brottskurvor vars utseende liknar den som presenterades av Quetelet år 1833.² I synnerhet sedan 1980-talet har det publicerats ett flertal studier som tittat närmare på hur ålder-brottskurvan ser ut för män respektive kvinnor och för olika typer av brott. Dessa studier visar att det finns vissa skillnader i kurvorna mellan kvinnor och män samt att kurvornas utseende varierar något mellan olika brottskategorier.

För att kunna visualisera dessa skillnader presenterar figur 1 och 2 nedan ålder-brottskurvor för Sverige från 1990, dels för kvinnor respektive män (figur 1) dels för olika brottskategorier (figur 2). Den vågräta axeln i figurerna anger åldern, medan kurvan visar hur många personer per tusen i befolkningen i respektive ålder som blev lagförda för brott under året (den lodräta axeln).³

Figur 1 visar att andelen som lagfördes för brott 1990 var som störst för båda könen vid 16 års ålder. Därefter minskar andelen som lagfördes för brott under året med ökande ålder. Andelen män som lagfördes var större än andelen kvinnor vid varje ålder. Könsskillnaden är störst bland yngre personer (den vänstra delen av kurvan) när det gäller *antalet* kvinnor respektive män som lagfördes för brott. Samtidigt är den relativa utvecklingen mellan könen relativt stabil – andelen män som lagfördes var 4–5 gånger så stor som andelen kvinnor vid i stort sett varje ålder i spannet

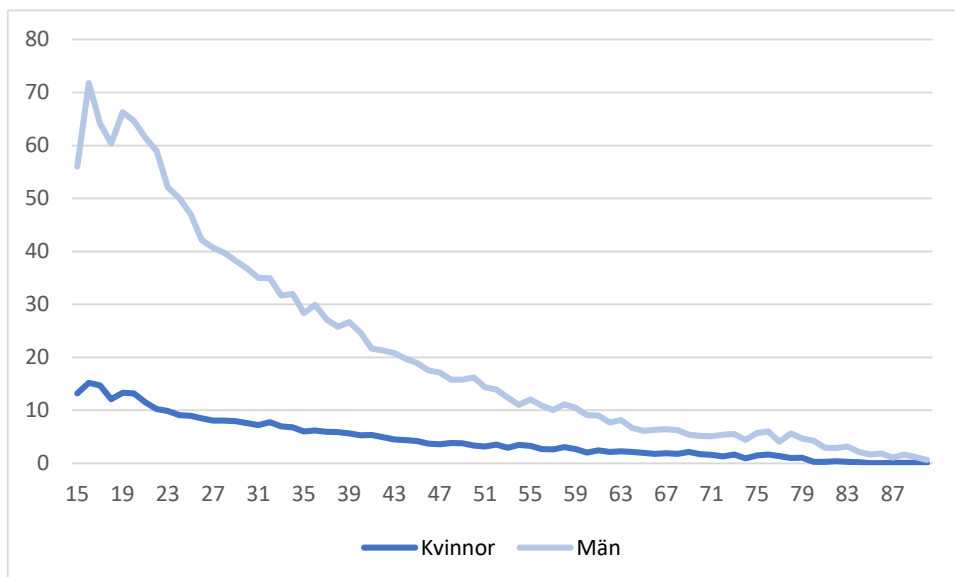
---

² Se t.ex. Sveri (1960), Greenberg (1977), Hirschi och Gottfredson (1983), Farrington (1986), Gottfredson och Hirschi (1986), Blumstein m.fl. (1988), Steffensmeier (1989), Steffensmeier m.fl. (1989), Steffensmeier och Streifel (1991), Britt (1992), Smith (2007), Stolzenberg och D'Alessio (2008), Blokland och Palmén (2012), Mcleod m.fl. (2012), De Apoca m.fl. (2015), Liu (2015), Klausen m.fl. (2016), Matthews och Minton (2018).

³ De allra flesta tvärsnittsstudier av ålder-brottskurvan bygger på uppgifter om registrerad brottslighet, bland annat på grund av att självrapportstudier bland stora populationer av vuxna är relativt ovanliga (t.ex. Thornberry och Krohn 2000, Cullen 2011), men se Tittle och Gramsick (1997) för ett undantag.

15–55 år; därefter är andelen lagförda män 3–4 gånger så stor som andelen kvinnor vid de flesta åldrar i spannet 56–80 år.

Figur 1. Ålder-brottskurvor för kvinnor och män i Sverige 1990. Andelen kvinnor och män i olika åldrar som lagfördes för något brott under året (antal per tusen i befolkningen i respektive åldersklass).

Figur 2 redovisar andelen av befolkningen i olika åldrar som lagfördes under 1990 för tillgreppsbrott, trafikbrott, våldsbrott respektive narkotikabrott.⁴ Kvinnor och män har slagits ihop för att förenkla figuren.

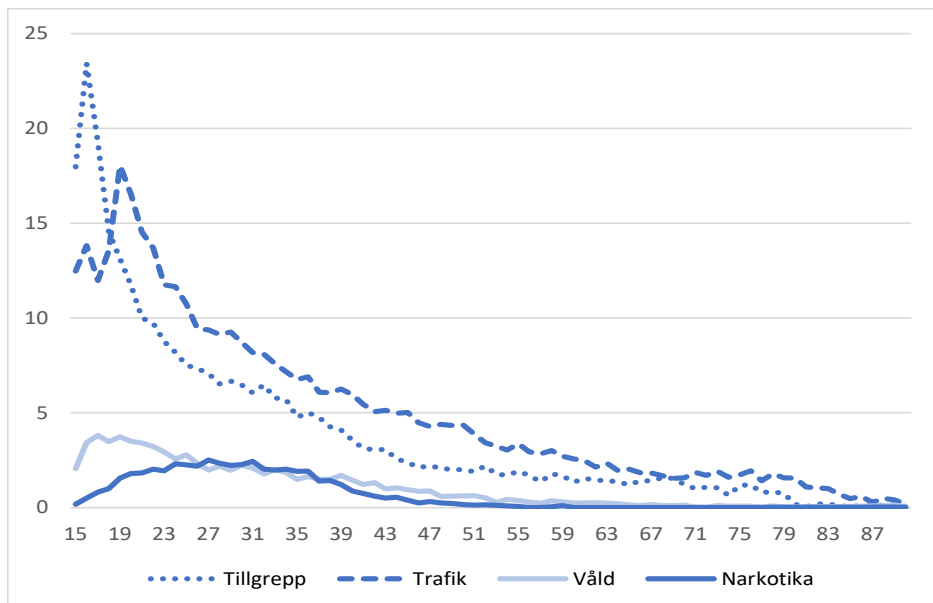
Som framgår av figur 2 finns det både skillnader och likheter vid en jämförelse av kurvorna för de olika brottskategorierna. En skillnad är att andelen lagförda för tillgreppsbrott och trafikbrott var betydligt högre 1990 än andelen lagförda för vålds- och narkotikabrott vid samtliga åldrar fram till 80-årsåldern.

För samtliga brottskategorier syns också en kort eller lite längre ökning i andelen lagförda i de yngsta åldrarna. För tillgreppsbrott och våldsbrott var antalet lagförda per tusen i befolkningen högst bland 16-åringar (tillgrepp) och 17-åringar (våld), medan toppen i kurvan kommer lite senare för

⁴ De brottskategorier som inkluderas i redovisningen är definierade enligt följande. Tillgreppsbrott: stöld, rån och andra tillgreppsbrott, 8 kap Brb ; våldsbrott: brott mot liv och hälsa, 3 kap Brb; trafikbrott: brott mot trafikbrottslagen (1951:649) och trafikförordningen (1998:1276); narkotikabrott: brott mot narkotikastrafflagen (1968:64), lag (2000:1225) om straff för smuggling (narkotika) och lag (1960:418) om straff för varusmuggling (narkotika). Samma definitioner används även i de övriga figurerna som redovisas i detta kapitel.

trafikbrott (vid 19 år) och betydligt senare för narkotikabrott (vid 27 år). För samtliga brottskategorier sker sedan en successiv minskning vid ökande ålder, men minskningen är till att börja med brantare för tillgrepps- och trafikbrott än för vålds- och narkotikabrott.

Figur 2. Ålder-brottskurvor för olika brottskategorier i Sverige 1990. Andelen i befolkningen i olika åldrar som lagfördes för brott inom respektive brottskategori under året (antal per tusen i befolkningen i respektive åldersklass).

Här ska det nämnas att det finns vissa mindre vanliga brottskategorier, exempelvis skattebrott och andra former av ekonomisk brottslighet, som sällan begås av ungdomar. För dessa brottskategorier börjar ökningen på vänstra sidan av ålder-brottskurvan vid högre åldrar, men man ser samma minskning med ålder på den högra sidan av kurvan (t.ex. Brå 2003, van Onna 2018, Nägel och Kroneberg 2023).

Ålder-brottskurvan kan förändras över tid

Ett annat resultat av forskningen om ålder-brottskurvan är att den kan förändras över tid. De största förändringarna som redovisats i forskningen handlar om "höjden" på kurvan, i synnerhet toppens höjd under ungdomsåren. Till exempel redovisar Farrington (1986) ålder- och brottskurvor för kvinnor och män i England och Wales för 1938, 1961 och 1983. Mellan 1938 och 1983 ökade delaktigheten i registrerad brottslighet vid samtliga åldrar i befolkningen, samtidigt som huvudmönstret i ålder-brottskurvan, med en snabb ökning under ungdomsåren följt av en

successiv minskning vid ökande ålder som vuxen, syns för alla tre tidpunkterna (1938, 1961 samt 1983) och för både kvinnor och män.⁵

Sedan 1990-talet har forskare beskrivit minskande brottsnivåer i många västländer.⁶ Den utvecklingen speglas också i forskning som studerat förändringar i ålders-brottskurvorna efter 1990. Till exempel visar Farrell m.fl. (2015) en tydlig minskning i *höjden* på ålder-brottskurvan för både vålds- och stöldbrottsligheten i USA mellan 1994 och 2010 för 11–40-åringar. Matthews och Minton (2018) visar en liknande minskning i höjden för ålder-brottskurvan mellan 1989 och 2011 för kvinnor och män under 25 år i Skottland, samtidigt som kurvan var något högre 2011 för både kvinnor och män i åldrarna 30–50 år. Liknande resultat från andra länder har gjort att forskare dragit slutsatsen att minskningen i många länders brottsnivåer först och främst beror på brottsminskningar bland unga och unga vuxna.⁷

Minskad delaktighet i brott i den yngre delen av ålder-brottskurvan även i Sverige

För Sverige jämförs ålder-brottskurvorna för 1990 och 2022 i figur 3 och 4 nedan. Figur 3 redovisar kurvorna för andelen lagförda för samtliga brott vid olika åldrar för kvinnor respektive män. Figur 4 redovisar kurvorna för andelen i olika åldersklasser som lagförts för tillgreppsbrott, våldsbrott, trafikbrott och narkotikabrott.

Som framgår av figur 3 har höjden på vänstra sidan av ålder-brottskurvan minskat mellan 1990 och 2022 för både kvinnor och män, men minskningen är tydligast för männen, och den är särskilt tydlig vid de yngsta åldrarna. Samtidigt har toppen på kurvan förskjutits åt höger. Medan andelen män som lagfördes för brott var som högst vid 16 år 1990, var motsvarande ålder 22 år 2022. För männen är höjden på kurvan mer eller mindre densamma 2022 som 1990 efter 45-årsåldern. Det är alltså en ungefärligt lika stor andel av männen 45 år och äldre i befolkningen som lagfördes för brott 2022 som det var 1990, medan andelen 15–19-åringar som lagfördes för brott år 2022 var betydligt mindre än motsvarande andel 1990 (se även Bäckman m.fl. 2020).

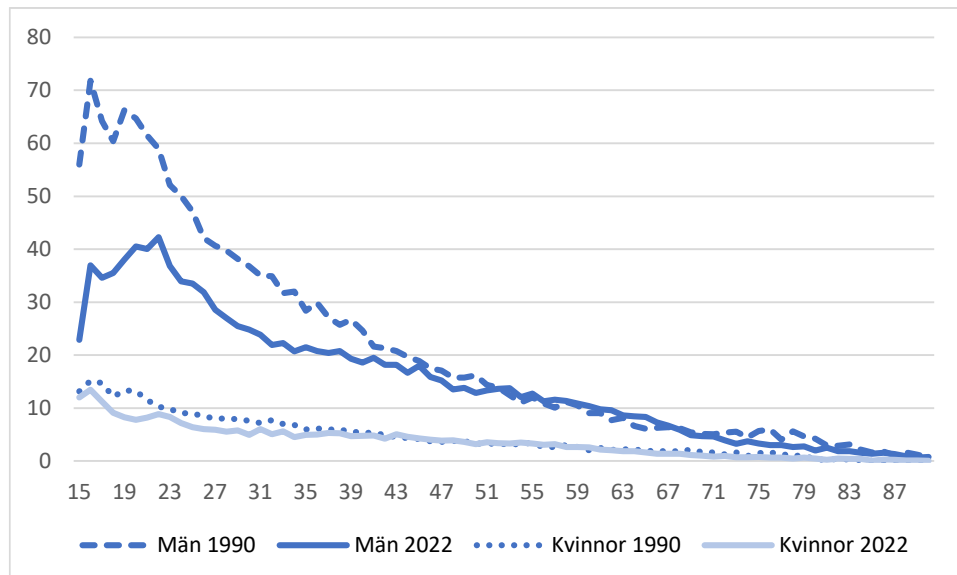
---

⁵ Samma utveckling har också beskrivits för USA; se t.ex. Blumstein och Cohen (1979), Steffensmeier (1989), Steffensmeier m.fl. (1989), Britt (1992). För förändringar över tid i Sydkorea, se Kang och Hureau (2023). För förändringar över längre tidsperioder och i olika länder se t.ex. Greenberg (1985).

⁶ Se t.ex. Baumer och Wolff (2014), Farrell m.fl. (2014), Nilsson m.fl. (2017), Payne m.fl. (2018), Griffiths och Norris (2020), Svensson och Oberwittler (2021), Nägel och Kroneberg (2023).

⁷ Se t.ex. Weatherburn m.fl. (2014), Matthews och Minton (2018), Payne och Piquero (2020), McCarthy (2021), Tuttle (2023).

Figur 3. Ålder-brottskurvor för kvinnor och män i Sverige 1990 respektive 2022. Andelen kvinnor och män i olika åldersklasser som lagfördes för brott under respektive år (antal per tusen i befolkningen i respektive åldersklass).

För kvinnorna ser man ingen förskjutning till höger av toppen på kurvan; andelen kvinnor som lagfördes för brott var som högst vid 16-årsåldern både 1990 och 2022. Däremot syns en minskning i höjden på vänstra sidan av kurvan även bland kvinnorna, även om den är mindre än bland männen. Bland kvinnorna är höjden på kurvan mer eller mindre densamma 2022 som 1990 efter 35-årsåldern.

I linje med resultaten från tidigare forskning om förändringar över tid i könsskillnader i brottsligheten⁸ visar figur 3 att storleken på skillnaden i registrerad brottslighet mellan män och kvinnor har minskat mellan 1990 och 2022 samt att det inte beror på att fler kvinnor har registrerats för brott och att kvinnor därmed har närmat sig männens brottsnivåer. I stället beror det på att brottsminskningen varit störst bland de yngre männen, som alltså närmat sig kvinnorna.

Äldre vuxnas andel av de lagförda har ökat över tid

En fördel med att följa förändringar i åldersfördelningen i brottslighet över tid med hjälp av tvärsnittsstudier av lagföringar är att det ger en bild av förändringarna i den grupp som blir föremål för rättsväsendets reaktion på brott. Till exempel innebär de förändringar som framgår av figur 3 att det

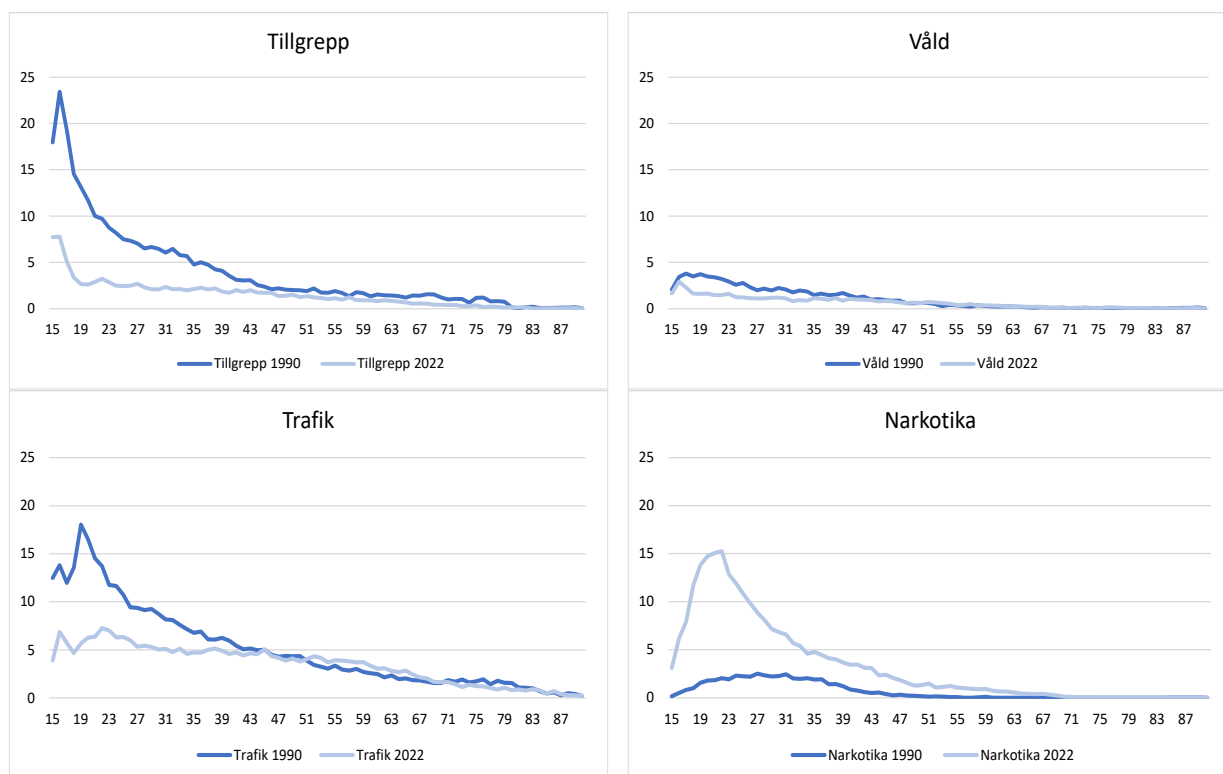
⁸ Se t.ex. Rennison (2009), Shannon och Granath (2012), Estrada m.fl. (2016, 2017), Bäckman m.fl. (2020).

skett en förskjutning i hur stor andel av dem som lagförs för brott som är ungdomar respektive äldre vuxna. År 1990 svarade 15–19-åringar för 20 procent av samtliga som lagfördes för brott under året, medan motsvarande andel 2022 var 15 procent. Samtidigt svarade personer över 50 år för 12 procent av de som lagfördes 1990, och 20 procent 2022. Ungdomar är således fortfarande starkt överrepresenterade i brott jämfört med deras andel i befolkningen, men den övergripande bilden på befolkningsnivå är att brottslighetens tyngdpunkt gått upp i åldrarna snarare än ned.

Förändringar över tid i ålder-brottskurvor för olika brottskategorier

Figur 4 visar att kurvorna för de fyra brottskategorierna som redovisades tidigare också har förändrats över tid, men på olika sätt.

Figur 4. Ålder-brottskurvor för brott inom olika brottskategorier i Sverige 1990 respektive 2022. Andelen i olika åldersklasser som lagfördes för respektive brottskategori under respektive år (antal per tusen i befolkningen i respektive åldersklass).

För det första syns en stor minskning i höjden på vänstra delen av kurvan för tillgreppsbrottslighet mellan 1990 och 2022. Under både 1990 och 2022

var andelen lagförda för tillgreppsbrott störst vid 16-årsåldern, men med en mycket lägre andel lagförda 2022 jämfört med 1990. Andelen lagförda minskar också snabbare efter 16-årsåldern 2022 jämfört med 1990. För trafikbrott ligger vänstra sidan av kurvan också avsevärt lägre 2022 jämfört med 1990, och åldern då andelen lagförda för trafikbrott är som högst har förskjutits åt höger, från 19 till 22 år.

Kurvorna för våldsbrott ligger väsentligt lägre än kurvorna för tillgrepps- respektive trafikbrott, men även här ser man att höjden på vänstra delen av kurvan är lägre 2022 än den var 1990, medan bilden är den motsatta när det gäller kurvan för narkotikabrott. För narkotikabrottsligheten, där utvecklingen framför allt styrs av lagföringar för ringa narkotikabrott, är vänstra delen av kurvan betydligt högre 2022 jämfört med 1990. Toppen på kurvan har också förskjutits åt vänster. År 1990 var det vid 27-årsåldern som andelen lagförda för narkotikabrott var som högst, 2022 var det vid 22 års ålder.

Förskjutningarna speglar en tydlig förändring över tid i de brottstyper som föranleder en reaktion från samhällets sida, i synnerhet bland ungdomar och unga vuxna. År 1990 var det exempelvis drygt 35 procent av de 15–24-åringar som lagfördes för brott som hade lagförts för ett tillgreppsbrott, medan endast 4 procent hade lagförts för narkotikabrott. Motsvarande andelar för 2022 var 18 procent (tillgrepp) respektive 48 procent (narkotika).

Forskning om ungdomsbrottslighetens utveckling visar på ändringar i ungdomars aktivitetsmönster som en viktig förklaringsfaktor

De redovisade förändringarna kan delvis bero på olika kombinationer av förändringar i tillfällena för brott, i anmälningsbenägenhet och i polisens fokus på t.ex. trafik- och narkotikabrott – till exempel börjar ökningen i lagföringar för narkotikabrott under andra hälften av 1990-talet, efter en lagändring som gav polisen möjlighet att genomföra drogtester vid misstanke om narkotikabruk. Förändringar i rättsväsendets förmåga att utreda och lagföra de brott som anmäls till polisen kan också spela roll.

Samtidigt är brottsminskningen bland unga inte begränsad till den registrerade brottsligheten utan kan även ses i nationellt representativa självrapportstudier bland 15-åringar (t.ex. Vasiljevic m.fl. 2020, Svensson och Oberwittler 2021). Studier som sökt förklaringar för den generella brottsminskningen som skett i denna åldersgrupp sedan 1990-talet visar att utvecklingen främst förklaras av ändringar i ungdomars aktivitetsmönster

(Svensson och Oberwittler 2021). Den här forskningen visar att ungdomar har tillbringat successivt mindre tid ute på kvällen med kompisar, samtidigt som deras alkoholkonsumtionsmönster också har förändrats. Under perioden sedan 1990-talet har successivt färre ungdomar druckit sig berusade. En del av förklaringen till brottsminskningen är också att ungdomar över tid har blivit mer negativt inställda till delaktighet i brott (Svensson och Oberwittler 2021).

Huvudmönstret i ålder-brottskurvan kvarstår trots förändringar i brottslighetens sammansättning

Trots de förändringar som skett i den registrerade brottslighetens sammansättning visar figur 4 att huvudmönstret i ålder-brottskurvan inte har förändrats. Det är fler ungdomar och unga vuxna som lagförs för brott jämfört med äldre vuxna, och andelen som lagförs minskar sedan successivt med stigande ålder. Mönstret kvarstår alltså över tid, trots kraftiga förändringar i både hur många personer som lagförs för brott och vilka brottskategorier som är vanligast i den registrerade brottsligheten.

Alder-brottskurvan enligt longitudinella studier

Tvårsnittsstudier är en användbar källa för att få en bild av hur den registrerade brottsligheten fördelar sig efter ålder inom befolkningen, och för att följa hur fördelningsmönstret kan förändras över tid. Samtidigt ger tvårsnittsstudier ingen information om hur stor andel av t.ex. 50-åringar som lagfördes för brott när de *själva* var 15 eller 20 år gamla.

Tvårsnittsstudier ger således ingen bild av hur delaktighet i brott utvecklas inom samma grupp av individer allt eftersom de blir äldre. Av den anledningen har forskare också studerat relationen mellan ålder och delaktighet i brott i longitudinella studier, där man riktat fokus på hur den registrerade respektive självrapporterade brottsligheten utvecklas över tid allt eftersom samma grupp av individer åldras.

Ett problem med longitudinella studier jämfört med tvårsnittsstudier är att det behövs data som täcker en mycket längre period för att kunna redovisa ålder-brottskurvan, vilket innebär att många studier bara redovisar kurvan under en begränsad del av vuxenlivet (för personer födda 1990 skulle det exempelvis i dag bara vara möjligt att redovisa ålder-brottskurvan fram till drygt 30 års ålder). Samtidigt finns ett flertal studier som har följt historiska populationer tillräckligt länge för att kunna bekräfta att den longitudinella ålder-brottskurvan speglar formen på de kurvor som tagits fram med hjälp av tvårsnittsdata.

För män visar exempelvis Sampson och Laub (2003) att den longitudinella ålder-brottskurvan för en grupp bestående av 475 unga lagöverträdare som föddes i USA mellan 1924 och 1932 speglade mönstret från tvärsnittsstudier, med en ökande brottslighet fram till de sena tonåren, följt av en minskande delaktighet i brott fram till 70-årsåldern. Farrington m.fl. (2006) redovisar samma mönster för ett urval av drygt 400 pojkar födda i London i början på 1950-talet mellan 10- och 50-årsåldern. Andelen pojkar som registrerades för brott ökade successivt i åldrarna 10–17 år, för att sedan successivt minska fram till 50-årsåldern. Smith (2007) redovisar en liknande utveckling för både män och kvinnor födda 1953 i England och Wales, fram till 40 års ålder.

Flera svenska studier har beskrivit den longitudinella ålder-brottskurvan

För Sveriges del har liknande resultat redovisats i ett flertal longitudinella studier. Till exempel redovisar Wikström (1990) ålder-brottskurvan för samtliga personer som föddes i Stockholm år 1953 (och som också bodde i Stockholm 10 år senare) för åldrarna 13–25 år, medan Nilsson m.fl. (2014) redovisar kurvorna för kvinnor och män från samma kohort fram till 30 år, och Carlsson och Sivertsson (2021) redovisar samma kurvor fram till 64 år. Dessa studier visar att andelarna som lagfördes för brott ökade för både kvinnor och män under ungdoms- och de tidiga vuxenåren för att sedan successivt minska senare under vuxenlivet. Liknande resultat har också redovisats av Beckley m.fl. (2022), som bland annat fram till 40-årsåldern har följt en grupp på 420 ungdomar för vilka socialtjänsten hade ansökt om platser inom slutenvård i Stockholm åren 1990–1994.

Det finns också ett större antal studier från flera olika västländer som redovisat longitudinella ålder-brottskurvor för registrerad brottslighet under perioden fram till 25–30-årsåldern, och som visar liknande resultat för den här delen av livsförloppet.⁹ Liknande resultat har också redovisats i longitudinella studier som bygger på självrapportuppgifter om delaktighet i brott.¹⁰

Liknande variationer mellan könen, brottstyper och över tid som i tvärsnittsstudier

På samma sätt som i tvärsnittsstudier av ålder-brottskurvan visar även longitudinella studier skillnader mellan kurvorna för kvinnor och män.

---

⁹ T.ex. Stattin m.fl. (1989), Smith (2007), Van der Geest m.fl. (2009), Elonheimo m.fl. (2014), Loeber m.fl. (2012, 2015), Kim och Bushway (2018), Neil och Sampson (2021), Sivertsson m.fl. (2021).

¹⁰ T.ex. Farrington m.fl. (2006), Kirk (2006), Fabio m.fl. (2011), Bersani (2014), Loeber m.fl. (2015), Kim och Bushway (2018).

Studier om 1953-års födelsekohort i Stockholm visar exempelvis att det är en mindre andel kvinnor än män som lagförts för brott vid samtliga åldrar. Vidare började andelen lagförda personer bland männen minska vid 20-årsåldern medan början på minskningen kom först några år senare för kvinnorna (Nilsson m.fl. 2014, Carlsson och Sivertsson 2021). Liknande könsskillnader har redovisats av exempelvis Block m.fl. (2010), Liu (2015) och Loeber m.fl. (2015), samt för Sverige även av Stattin m.fl. (1989) och av Sivertsson m.fl. (2021), som redovisar kurvorna för flera olika svenska födelsekohorter. Även här syns samma mönster i studier som bygger på såväl registrerad som självrapporterad brottslighet (t.ex. Loeber m.fl. 2015).

Longitudinella studier visar också på samma typ av variation som tvärsnittsstudier när det gäller variationer i ålder-brottskurvan mellan olika brottskategorier. Till exempel visar Sampson och Laubs (2003) data från USA att det finns skillnader mellan ålderskurvorna för egendomsbrott respektive våldsbrott. Kurvan för egendomsbrott börjar minska redan innan 20 års ålder medan kurvan för våldsbrottslighet ökar fram till 25 år innan den börjar avta. Smith (2007) redovisar skillnader för flera typer av registrerad brottslighet, där toppen i kurvan kommer relativt tidigt för stöld, inbrott och rån men något senare för trafikbrott, bedrägerier och narkotikabrott.¹¹ Samma typ av variationer syns också i studier som bygger på självrapportdata (t.ex. Farrington m.fl. 2006, Kim och Bushway 2018).

Sammanfattningsvis visar longitudinella studier på samma mönster som tvärsnittsstudier. Även forskning som jämfört ålder-brottskurvorna för grupper födda vid olika tidpunkter visar att kurvans generella form är tämligen stabil, även om höjden på kurvan kan variera över tid (t.ex. Le Blanc 2020, Neil och Sampson 2021, Sivertsson m.fl. 2021).

Antalet brottsaktiva respektive hur många brott som begås vid olika åldrar

Sedan 1980-talet har det funnits en debatt inom kriminologin om huruvida ålder-brottskurvan speglar förändringar i hur många som är brottsaktiva vid olika åldrar (prevalens) eller åldersrelaterade förändringar i brottsfrekvensen hos aktiva lagöverträdare (frekvens). Annorlunda uttryckt: beror kurvans form på att lagöverträdare begår brott allt oftare

---

¹¹ Liknande resultat har också presenterats av t.ex. Wikström (1990), Le Blanc (2020) och Sivertsson m.fl. (2021).

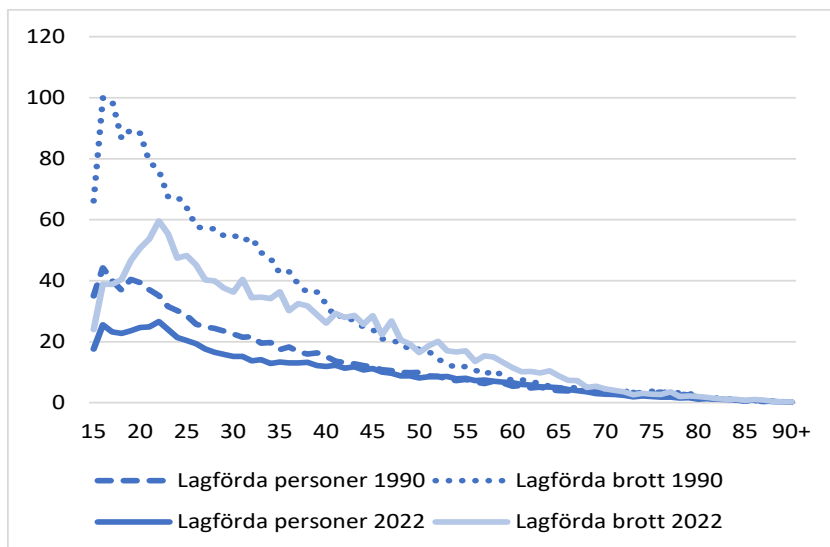
under ungdomsåren, för att sedan begå brott mer och mer sällan under vuxenlivet, eller är det successivt fler som börjar begå brott under ungdomsåren och successivt fler som sedan slutar begå brott under vuxenlivet?¹²

Dessa frågor ligger i fokus för nästa kapitel, men detta avsnitt ger en första bild av hur den aggregerade ålder-brottskurvan ser ut när fokus riktas på antalet lagförda brott i stället för antalet lagförda personer.

Ålder-brottskurvor för lagförda brott liknar kurvorna för lagförda individer

Figur 5 redovisar ålder-brottskurvor för 1990 och 2022 som jämför antalet lagförda brott per tusen i befolkningen med antalet lagförda personer per tusen personer i befolkningen. Figur 6 presenterar kurvor som redovisar det genomsnittliga antalet lagförda brott per lagförd person i respektive åldersklass under respektive år.

Figur 5. Antalet lagförda personer och brott per tusen i befolkningen i olika åldersklasser 1990 respektive 2022.

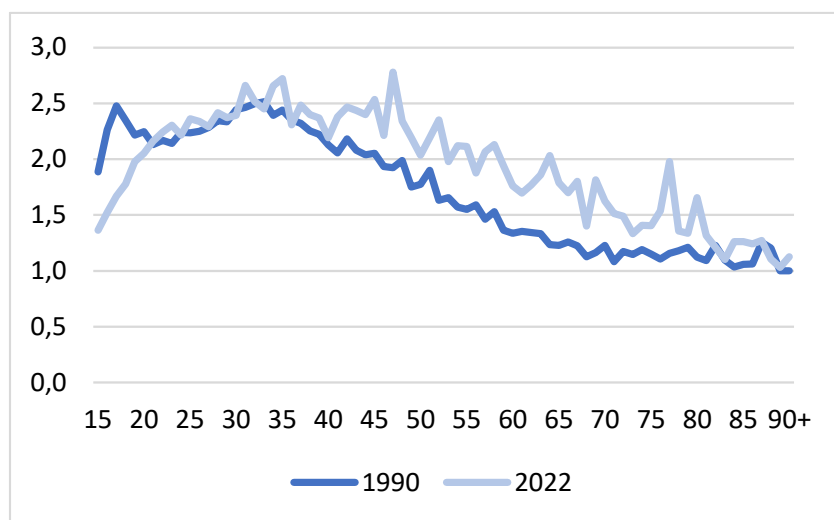

Som framgår av figur 5 är formen på kurvorna för lagförda personer respektive lagförda för brott relativt lika, samtidigt som brottskurvorna för lagförda brott ligger högre än kurvorna för lagförda personer. Som framgick av figur 3 har antalet lagförda personer minskat inom de yngre

¹² Se till exempel Gottfredson och Hirschi (1986), Petras m.fl. (2010), Carlsson och Sarnecki (2016), Rocque m.fl. (2016).

åldersklasserna mellan 1990 och 2022 och figur 5 visar att det gäller även för antalet lagförda brott inom dessa åldersklasser.

Figur 6. Genomsnittligt antal lagförda brott per lagförd person i olika åldersklasser 1990 respektive 2022.

Figur 6 visar att det skett förändringar mellan 1990 och 2022 i *hur många brott* som personerna i respektive åldersklass lagförs för i genomsnitt. Det genomsnittliga antalet lagförda brott per lagförd person är lägre 2022 än 1990 för unga i åldrarna 15–20 år, men ungefär detsamma för 20–35-åringar. För de flesta av de äldre åldersklasserna är det däremot fler lagförda brott per lagförd person år 2022 än 1990.

Det innebär att den åldersmässiga förskjutning som skett i vilka som blir föremål för rättsväsendets reaktion på brott inte bara gäller vilka personer som lagförs utan även hur stor andel av den lagförda brottsligheten som har begåtts av ungdomar och unga vuxna respektive äldre vuxna. År 1990 var det exempelvis 26 procent av den lagförda brottsligheten som hade begåtts av 15–20-åringar, medan den andelen hade minskat till 14 procent 2022. För personer över 40 år är utvecklingen den motsatta. År 1990 svarade personer som var över 40 år för 20 procent av den lagförda brottsligheten. År 2022 hade den andelen ökat till 32 procent.

Förklaringar för ålder-brottskurvan

De faktorer som lyfts i forskningen för att förklara varför ålder-brottskurvan ser ut som den gör kan grovt sett delas in i biologiska, psykologiska och sociala faktorer.

Enligt vissa forskare ska relationen mellan ålder och delaktighet i brott betraktas som ett universellt fenomen och ses som analogt med åldersfördelningen för exempelvis bilolyckor, olyckor med dödlig utgång och andra typer av riskfyllda beteenden. Här menar forskare att ålder-brottskurvans utseende främst kan förklaras av biologiska förändringar som hör ihop med åldrande och inte av sociala faktorer (t.ex. Britt 2019). Den här typen av biologiska förklaringar hänvisar till bland annat hjärnans mognadsprocess, förändringar i fysisk styrka och energinivåer samt förändrade nivåer av hormoner respektive signalsubstanser i hjärnan.¹³

Biologiska faktorer räcker inte som förklaring

Samtidigt finns det en övervikt av forskning som tyder på att biologiska faktorer visserligen spelar roll, men att de inte ensamt kan förklara åldersvariationen i brottslighet. Vissa forskare påpekar att några av de biologiska förändringar som beskrivits som förklaringar inte riktigt sammanfaller i tid med de förändringar som syns i ålder-brottskurvan. Till exempel visar forskning att de kognitiva förmågor som möjliggör impuls kontroll och emotionell kontroll är fullt utvecklade först i 25-årsåldern, samtidigt som forskningen om biologiskt åldrande tyder på att människor når toppen av sin fysiska förmåga i 25–30-årsåldern (t.ex. Ulmer och Steffensmeier 2014). De flesta studier om ålder-brottskurvan visar däremot att delaktighet i brott börjar minska tidigare än så. Andra forskare framhåller att studier som redovisat ålder-brottskurvor från icke-västländer visar att toppen på ålder-brottskurvan kommer betydligt senare i vissa asiatiska länder än i de västländer som studerats, vilket också antyder att den socio-kulturella kontexten har betydelse.¹⁴

Psykologiska förklaringar hänvisar till bland annat förändringar över livsförloppet i personlighetsdrag som extroversion (utåtvändhet) och neuroticism¹⁵ (se t.ex. Walsh 2009, Blonigen 2009, Rocque 2012), medan andra pekar på åldersrelaterade förändringar i betydelsen av sensationssökande respektive känsligheten för social påverkan (se t.ex. Shulman m.fl. 2013). Sociala förklaringar tar bland annat upp förändringar under livet i graden av anknytning till konventionella samhällsinstitutioner

---

¹³ Se t.ex. Collins (2004), Steinberg (2008), Walsh (2009), Loeber (2012), Ulmer och Steffensmeier (2014), DeLisi (2015), Boisvert (2021).

¹⁴ Se t.ex. Akalin (2016: Turkiet), Steffensmeier m.fl. (2017: Taiwan), (2019: Indien), (2020: Sydkorea). Se även Rocque (2015).

¹⁵ En benägenhet för bl.a. ångest, depressiva reaktioner, impulsiva handlingar och stresskänslighet.

som skola, familj och arbetsmarknad (t.ex. Sampson och Laub 1993) och förändringar i aktivitetsmönster och exponering för brottsalstrande miljöer eller ett brottsligt umgänge.¹⁶

Olika studier har funnit stöd för att de här nämnda faktorerna kan bidra till att förklara ålder-brottskurvan, även om studierna med vissa undantag främst har fokuserat på vänstra delen av kurvan (perioden mellan barndomen och 20–30-årsåldern). Samtidigt menar forskare att olika faktorer eller kombinationer av faktorer kan vara viktiga vid olika delar av kurvan (t.ex. Rowe och Tittle 1977, DeLisi 2015, Britt 2019), vilket gör det svårt att specificera en övergripande teoretisk modell som kan förklara relationen mellan ålder och brott under hela livsförloppet.

Sammanfattning av forskningen om ålder-brottskurvan

Både tvärsnitts- och longitudinella studier från västerländska länder visar att delaktighet i brott är vanligast i befolkningen under ungdomsåren och en bit in i vuxenlivet. Därefter minskar delaktigheten i brott successivt under återstoden av livet. Kurvan för kvinnor ligger lägre än kurvan för män (färre kvinnor begår brott vid varje ålder), och åldern när delaktighet i brott är vanligast kan variera både mellan olika brottstyper och över tid. Men huvudmönstret är detsamma oavsett tidsperiod, och oavsett om studierna bygger på registrerad eller självrapporterad brottslighet. Detta har lett till att forskare beskrivit sambandet mellan ålder och brott, så som det speglas i ålder-brottskurvan, som ett av de mest stabila resultaten i brottsforskningen (t.ex. Sweeten m.fl. 2013, Ulmer och Steffensmeier 2014, Rocque m.fl. 2016).

Brottslighetens åldersfördelning i befolkningen speglar både antalet brottsaktiva personer i olika åldersgrupper och hur många brott som begås av dem som är brottsaktiva. Både brottsprevalens och brottsfrekvens varierar med åldern och över tid. Samtidigt är huvudmönstret för ålder-brottskurvan detsamma oavsett om man tittar på hur många personer som begår brott i olika åldrar eller hur många brott som begås av olika åldersgrupper i befolkningen.

Än så länge har forskningen inget definitivt svar på *varför* ålder-brottskurvan i västvärlden har haft en så markant koncentration kring

---

¹⁶ Se t.ex. Warr (1993), Osgood m.fl. (1996), Mears och Field (2002), Sweeten m.fl. (2013).

ungdomsåren under så lång tid. Den forskning som finns tyder på att det beror på ett samspel mellan biologiska, psykologiska och sociala faktorer.

En viktig fråga ur både teoretisk och praktisk synpunkt är om ålderbrottsskurvan ser ut på samma sätt även på individnivå. Är det ungefär samma individer som begår brott under hela livet, med en ökande brottsfrekvens som ungdomar och unga vuxna, följt av en successiv minskning i brottsfrekvensen allt eftersom de blir äldre? Eller är det successivt fler individer som börjar begå brott under ungdomsåren, och successivt fler som sedan slutar att begå brott med ökande ålder under vuxenlivet? Nästa kapitel redovisar huvudresultaten från forskning som studerat dessa frågor.

Ålder och brott på individnivå – kriminella karriärer

I det föregående kapitlet har resultat redovisats för den aggregerade ålder-brottskurvan – det vill säga hur ålder och brott fördelar sig i totalbefolkningen. Det här kapitlet riktar i stället fokus på forskningsresultat som beskriver hur ålder-brottskurvor ser ut i olika undergrupper av individer – det vill säga, grupper som tillsammans bildar den aggregerade ålder-brottskurvan. Dessa underliggande ålder-brottskurvor har i forskningen ofta benämnts som kriminella karriärer.

Kapitlet beskriver först bakgrunden till det stora intresset för kriminell karriärforskning inom kriminologin. Sedan redovisas i grova drag olika möjliga kriminella karriärtyper, med utgångspunkt i när under livet karriären börjar respektive upphör (barndomsåren, ungdomsåren, vuxen ålder). Därefter följer en redovisning av centrala resultat från den forskning som undersökt kriminella karriärmönster, som visar vilka av dessa grova karriärtyper som är vanliga respektive ovanliga och som också beskriver hur vanligt det är med låg- respektive högfrekventa lagöverträdare inom respektive karriärtyp. Kapitlet berör också frågan om i vilken mån riskfaktorer för brott kan användas för att förutsäga vilken typ av kriminell karriär som enskilda individer kommer att utveckla, samt de förklaringar som redovisas i forskningen för de olika kriminella karriärmönster som framträder. I likhet med det föregående kapitlet avslutas även det här med en sammanfattning.

Bakgrunden till forskningen om kriminella karriärer

Många forskare hänvisar till en studie av Wolfgang m.fl. (1972, 1973) som utlösare av det stora intresset för forskningen om kriminella karriärer.¹⁷ Den studien visade bland annat att 6 procent av en födelsekohort av pojkar i Philadelphia, USA, svarade för hela 52 procent av kohortens brottslighet fram till och med 17 års ålder, samtidigt som närmare hälften av de unga som hade registrerats för brott bara hade registrerats en enda gång. Liknande resultat om brottslighetens koncentration till en relativt liten grupp lagöverträdare har därefter redovisats i ett stort antal studier, för

---

¹⁷ Se till exempel Vaughan m.fl. (2014), Menard (2015), Martinez m.fl. (2017), Le Blanc (2021).

både grövre och lindrigare brott och för både kvinnor och män (t.ex. Martinez m.fl. 2017, Braga m.fl. 2021).

Även Blumstein med flera (1986) var tidiga att notera att det finns en tydlig variation i individuella utvecklingsmönster för delaktighet i brott, där flera av dessa utvecklingsmönster markant skiljer sig från den aggregerade ålder-brottskurvan som redovisades i förra kapitlet (se även Moffitt 2018, Day och Wiesner 2019, Eggleston Doherty och Bacon 2019),

Redan dessa resultat visar att brottslighetens åldersfördelning på aggregerad nivå inte beror på att det finns en stabil population av lagöverträdare som successivt begår fler brott som ungdomar, och som sedan begår successivt färre brott allt eftersom de åldras. Verkligheten är i stället betydligt mer komplex.

Möjliga kriminella karriärer sett utifrån ålder vid debut respektive upphörande

Forskningen om kriminella karriärer vilar, i sin mest grundläggande form, på uppgifter om vid vilken ålder individer debuterar i brott eller antisocialt beteende och vid vilken ålder de upphör att begå brott. För att förenkla bilden grupperas ofta lagöverträdare efter om de debuterar respektive upphör med brott som barn (innan 10–12 år), som ungdomar (främst under tonåren) eller som vuxna.

Genom att ställa upp de karriärer som blir möjliga sett utifrån dessa två dimensioner, ålder vid debut respektive upphörande, visar sig en uppsättning om olika möjliga karriärer (se tabell 1). Olika forskare har gett dessa karriärtyper olika beteckningar, varför Brå här använder en svensk uppsättning beteckningar. Dessa beteckningar används sedan i den fortsatta redovisningen av huvudresultaten från forskningen om kriminella karriärer.

Tabell 1. Möjliga kriminella karriärtyper i grova drag utifrån ålder vid debut respektive upphörande.

<i>Debut</i>	<i>Barndomsåren</i>	<i>Upphörande Ungdomsåren</i>	<i>Vuxen ålder</i>
Barndomsåren	Barndomsbegränsad ¹⁸	Ungdomsupphörande	Persistent
Ungdomsåren	-	Ungdomsbegränsad	Persistent
Vuxen ålder	-	-	Sen debutant

Centrala resultat från studier om typiska karriärmönster under livsförloppet

Sedan 1990-talet har det genomförts ett stort antal studier med syfte att identifiera olika grupper av lagöverträdare vars brottslighet följer olika kriminella karriärmönster över tid. En huvudanledning anses ha varit utvecklandet av statistiska metoder som ger möjlighet att med hjälp av longitudinella data särskilja och gruppera individer vars brottsmönster liknar varandra över tid och ta fram ett genomsnittligt karriärmönster för respektive grupp (se t.ex. Piquero 2008, Jennings och Reingle 2012, Morizot 2019).¹⁹

Studierna har fokuserat på olika delar av livsförloppet, med en övervikt av studier som fokuserat på ungdomsåren och relativt få som följer brottsliga karriärmönster längre än till 30–35-årsåldern (t.ex. Jennings och Reingle 2012, Day och Wiesner 2019). Studierna har också använt sig av olika populationer (t.ex. studier av endast registrerade lagöverträdare respektive befolkningsbaserade studier), olika datakällor (t.ex. självrapporterad

¹⁸ Att benämna detta som en "kriminell karriär" kan ses som missvisande, eftersom yngre barn inte kan lagföras för brott. Den barndomsbegränsade karriären avser individer som tidigt (innan 10–12-årsåldern) uppvisar ett antisocialt beteende där det ingår handlingar som enligt lagen är brottsliga, men som inte fortsätter med ett kriminellt beteende under tonåren eller som vuxna (se t.ex. Moffitt m.fl. 1996, Fairchild m.fl. 2013).

¹⁹ Dessa statistiska metoder brukar generiskt kallas för GBTM (group-based trajectory modelling). Andra forskare använder beteckningarna LCGA (latent class growth analysis) eller GMM (growth mixture modelling), se t.ex. Day och Wiesner (2019).

respektive registrerad brottslighet) och olika statistiska modeller, vilket bidrar till att resultaten kan uppfattas som svåröverskådliga.²⁰

Det har lyfts en del kritik mot dessa studier, eftersom de innebär en förenkling av den variation som finns i olika individers kriminella karriärmönster. Genom att gruppera ett större antal individer och ta fram en genomsnittlig bild av deras karriärbana går man miste om den relativt stora variation som kan finnas inom gruppen (se t.ex. Skardhamar 2010, 2022, Erosheva m.fl. 2014). Det är också känt att dessa statistiska metoder är bättre på att beskriva individer som följer ett relativt vanligt utvecklingsmönster än individer som avviker från dessa vanliga mönster (t.ex. Liu och Bushway 2019). Det är därför viktigt att vara medveten om att de mönster som beskrivs i detta avsnitt inte avser väsensskilda, avgränsade och distinkta grupper av lagöverträdare utan det handlar om en förenklad bild av en mer komplex verklighet.

Förutsatt att man är medveten om dessa begränsningar menar många forskare att metoderna ändå ger en möjlighet att illustrera den relativt stora variation i kriminella karriärer som finns i olika populationer av lagöverträdare (t.ex. Erosheva m.fl. 2014, Piquero m.fl. 2015, Morizot 2019). Resultaten från dessa studier används därför här som ett ramverk för att beskriva de centrala resultaten från forskningen om kriminella karriärer. Samtidigt hänvisas även till forskning som undersökt kriminella karriärer med hjälp av andra metoder.

Flertalet lagöverträdare börjar och slutar begå brott under ungdomsåren – den ungdomsbegränsade karriären

Studier som använt statistiska modeller för att identifiera typiska karriärmönster hittar konsekvent en stor grupp individer vars brottslighet är begränsad till ungdomsåren. Brottsligheten börjar och ökar under tonåren för att sedan snabbt avta vid 18–20 år. En majoritet av dem som begår brott under tonåren slutar alltså begå brott antingen redan som tonåringar eller under övergången till vuxenlivet.²¹ En del forskare menar vidare att någon form av delaktighet i brott under tonåren är att betrakta som ”normal”, åtminstone statistiskt sett, och att det snarare är personer

---

²⁰ Se till exempel Jennings och Reingle (2012), Erosheva m.fl. (2014), Morizot (2019), Day och Wiesner (2019), Le Blanc (2021).

²¹ T.ex. Laub och Sampson (2001), Farrington m.fl. (2014), Massoglia och Uggen (2010), Jennings m.fl. (2016), Bekbolatkyz m.fl. (2019), Kim m.fl. (2020).

som aldrig begår någon brottslig handling under denna livsfas som kan betraktas som avvikande.²²

Studier visar också på en stor variation i hur många brott som begås av dem som är brottsaktiva under tonåren (t.ex. Jennings m.fl. 2016, Payne och Piquero 2020), vilket har lett till att relativt många studier har identifierat två ungdomsbegränsade grupper: en stor grupp som begår relativt få brott, och en mindre grupp som hinner begå många brott under den ungdomsbegränsade karriären (låg- respektive högfrekventa ungdomsbegränsade lagöverträdare).²³ Den lilla gruppen som begår många brott står för en oproportionerligt stor andel av de brott som begås av ungdomar (Martinez m.fl. 2017).

Vissa studier har också identifierat en mindre grupp som begår relativt få brott under tonåren men vars brottslighet ökar under övergången till vuxenlivet. Den här gruppen är dock än så länge relativt outforskad.²⁴

En mindre grupp fortsätter begå brott som vuxna – den persistenta karriären

Studier som följt samma individer både som ungdomar och vuxna hittar också en mindre ”persistent” grupp som begår brott både under ungdomstiden och efter övergången till vuxenlivet.²⁵ Även bland dem som fortsätter begå brott som vuxna har studier beskrivit en grupp som begår brott relativt ofta och en grupp med en mindre frekvent brottslighet.²⁶ På samma sätt som är fallet bland dem som bara begår brott som ungdomar visar forskningen att andelen vuxna lagöverträdare som begår få brott (lågfrekventa) är relativt stor medan andelen högfrekventa vuxna lagöverträdare är liten. Samtidigt begår denna lilla grupp en betydande andel av de brott som begås av vuxna (Martinez m.fl. 2017).

---

²² Se t.ex. Shannon (1982), Moffitt (1994), Rutter m.fl. (1998), Johnson och Menard (2012), Moffitt (2018), Bersani m.fl. (2022).

²³ Se t.ex. D’unger m.fl. (1998), Piquero m.fl. (2007), Andersson m.fl. (2012), Day m.fl. (2012), Farrington m.fl. (2013), Jennings m.fl. (2016), Payne och Piquero (2020), Le Blanc (2021).

²⁴ Se t.ex. D’unger m.fl. (1998), Blokland och van Os (2010), Broidy och Thomson (2019), Morizot (2019), Liu m.fl. (2022), Matsueda m.fl. (2022).

²⁵ Se t.ex. Jennings och Reingle (2012), Piquero m.fl. (2015), Day och Wiesner (2019), Morizot (2019).

²⁶ Se t.ex. D’unger m.fl. (2002), Sampson och Laub (2003), Bersani m.fl. (2009), Andersson m.fl. (2012).

Brottsligheten avtar med åldern även bland persistenta lagöverträdare

Forskningen om kriminella karriärer under vuxenlivet visar att brottsligheten avtar efter 25–30-årsåldern även bland dem som begått relativt många brott både under och efter ungdomsåren,²⁷ även om ett fåtal kan fortsätta att begå brott relativt ofta även i 60-årsåldern (Blokland m.fl. 2005).

Forskning visar också att *andelen* vuxna lagöverträdare som fortsätter att begå brott minskar allt eftersom de blir äldre (t.ex. Sampson och Laub 2003, Eggleston Doherty och Bersani 2018, Sivertsson 2018a) samt att det successivt blir allt längre mellan brottstillfällena i takt med att lagöverträdare åldras.²⁸ Enligt forskare kan den här typen av avtagande brottsfrekvens, i kombination med stigande ålder, signalera att lagöverträdare närmar sig slutet av sin kriminella karriär (t.ex. Baker m.fl. 2013, van Koppen m.fl. 2020).

En del registreras för brott först som vuxna, men få *begår* brott först som vuxna – sena debutanter

Många studier har identifierat individer som misstänks eller lagförs för brott först som vuxna.²⁹ För Sveriges del visade exempelvis Stattin m.fl. (1989) att närmare 15 procent av pojkarna i en skolkohort från Örebro född i mitten av 1950-talet fick sin första lagföring för brott efter 17 års ålder, och närmare 5 procent efter 23 år, vilket kan jämföras med 23 procent som fått en lagföring eller annan polisiär reaktion för brott till och med 17-årsåldern. Motsvarande andelar för flickorna i samma kohort var 2 procent till och med 17 år, närmare 7 procent efter 17 år och närmare 2 procent efter 23 års ålder (se även Bergman och Andershed 2009).

Liknande resultat har också redovisats i studier med fokus på dels en Stockholmskohort född 1953 (Kratzer och Hodgins 1999, Carlsson och Sivertsson 2021), dels samtliga födda i Sverige mellan 1960 och 1964 (Sivertsson 2018a). Svenska studier visar att majoriteten av dem som lagförs för brott först som vuxna lagförs endast en gång, även om det finns

---

²⁷ Se t.ex. Ezell och Cohen (2002), Sampson och Laub (2003), Piquero (2008), Bersani m.fl. (2009), Blokland och Nieuwbeerta (2010), Farrington m.fl. (2013), Sivertsson och Carlsson (2015), Day och Wiesner (2019), Jennings och Fox (2019).

²⁸ Se t.ex. Metcalf och Baker (2014), Baker m.fl. (2015), Carlsson och Sarnecki (2016).

²⁹ Se t.ex. Wolfgang m.fl. (1987), Stattin m.fl. (1989), Wikström (1990), Tracy och Kempf-Leonard (1996), Kratzer och Hodgins (1999), Eggleston och Laub (2002), Gomez-Smith och Piquero (2005), DeLisi (2006), Pulkkinen m.fl. (2009), Zara och Farrington (2009, 2010, 2020), Blokland och Palmén (2012), Andersson och Torstensson Levander (2013), Simpson m.fl. (2016), Sivertsson (2018b), Skardhamar (2014, 2022), Carlsson och Sivertsson (2021).

en liten grupp som blir lagförda vid ett flertal tillfällen (Sivertsson 2018a, Carlsson och Sivertsson 2021).

Samtidigt har forskare ifrågasatt om det egentligen är så vanligt att personer debuterar i brott först som vuxna. Frågan har belysts med hjälp av longitudinella studier som innehåller uppgifter om såväl registrerad som självrapporterad brottslighet. Flera av dessa studier visar att de flesta som *registreras* för brott för första gången som vuxna har *självrapporterat* någon form av delaktighet i brott redan som ungdomar, även om denna självrapporterade brottslighet ofta har varit relativt lindrig.³⁰

Sammantaget tyder forskningen på att det är relativt få individer som begår sitt första brott som vuxna, samtidigt som det är många som begår åtminstone något eller några brott som ungdomar men som inte blir kända hos rättsväsendet under ungdomstiden.

Många med ett tidigt antisocialt beteende utvecklar inte en kriminell karriär – den barndomsbegränsade karriären

Det var länge en okontroversiell slutsats inom den kriminologiska forskningen att ju tidigare individer börjar begå brott, desto högre är sannolikheten för en längre och mer intensiv kriminell karriär.³¹ Många studier har visat att personer med en tidig brottsdebut *i genomsnitt* fortsätter med brottslighet längre, begår fler olika typer av brott, och oftare begår våldsbrott eller andra allvarliga brott jämfört med personer som debuterar senare (se t.ex. Mazarolle m.fl. 2000, Moffitt m.fl. 2002, Delisi 2006). Studier har också funnit en liten grupp bland både pojkar och flickor som börjar med ett antisocialt beteende innan tonåren och som därefter begår brott både som ungdomar och vuxna (t.ex. Moffitt m.fl. 2001, Stattin m.fl. 2010, Fairchild m.fl. 2013).

Ett flertal studier har dock visat att en betydande andel (ofta 50–70 %) av dem som debuterar i antisocialt beteende som yngre barn inte fortsätter med ett antisocialt beteendemönster genom tonåren eller som vuxna.³² Det har lett flera forskare att ifrågasätta om det fortfarande finns stöd för att en tidig brottsdebut i sig kan betraktas som en pålitlig markör för risken för en

---

³⁰ Se till exempel McGee och Farrington (2010), Wiecko (2012), Sohoni m.fl. (2014), Beckley m.fl. (2016).

³¹ T.ex. Krohn och Thornberry (2003), Piquero m.fl. (2007), Piquero (2011), Tzoumakis m.fl. (2013), Eggleston Doherty och Bacon (2019), Carlsson och Sivertsson (2021), Reil m.fl. (2021).

³² T.ex. Moffitt m.fl. (1996), Barker och Maughan (2009), van Domburgh m.fl. (2009), Stattin m.fl. (2010), Fairchild m.fl. (2013), Kretschmer m.fl. (2014), Bevilacqua, m.fl. (2017), Sentse m.fl. (2017), Van Hazebroek m.fl. (2019), Langevin m.fl. (2022).

längre eller allvarlig kriminell karriär i framtiden (t.ex. Tzoumakis m.fl. 2013, Jolliffe m.fl. 2017a, van Hazebroek m.fl. 2019).

Både likheter och skillnader mellan kvinnor och män

Inom den forskning som studerat kriminella karriärmönster finns en övervikt av studier som fokuserat på pojkar och män. Det beror bland annat på att flera av de longitudinella studier som hunnit följa samma individer från ungdomstiden och långt upp i vuxen ålder endast har följt män (t.ex. Broidy och Thomson 2019, Day och Wiesner 2019).

I de studier som inkluderat både kvinnor och män finns en tydlig skillnad mellan könen i den mening att det är färre kvinnor än män som har en kriminell karriär över huvud taget. En skillnad som framgår av studier som redovisar grupper med olika brottsfrekvenser är också att kvinnorna är mer koncentrerade till de lågfrekventa grupperna än männen (t.ex. Ferrante 2013, Broidy och Thompson 2019, Day och Wiesner 2019).

I övrigt framgår att det finns relativt stora likheter mellan kvinnor och män både med avseende på vilka olika karriärgrupper som identifieras och deras storlek i förhållande till varandra. Dessa studier beskriver konsekvent en eller flera grupper vars brottslighet är avgränsad till ungdomsåren såväl bland män som kvinnor, liksom en eller flera grupper som fortsätter med brott som vuxna. För båda könen är det betydligt fler som ingår i de ungdomsbegränsade grupperna än i de grupper vars brottslighet fortsätter efter övergången till vuxenlivet (t.ex. Broidy och Thompson 2019, Day och Wiesner 2019).

Även om flertalet studier identifierat samma karriärer bland män och kvinnor förekommer det även studier som identifierat olika karriärgrupper bland kvinnor respektive män (t.ex. D'Unger m.fl. 2002, Andersson m.fl. 2012). I Sverige identifierade till exempel Andersson m.fl. (2012) en grupp bland kvinnorna (men inte bland männen) vars brottslighet ökade först under övergången till vuxenlivet, och en grupp lågfrekventa persistenta lagöverträdare bland männen som inte återfanns bland kvinnorna. Bland både männen och kvinnorna fanns dock grupper med ett ungdomsbegränsat karriärmönster – två grupper bland männen (högfrekventa och lågfrekventa) men bara en bland kvinnorna (lågfrekventa). En högfrekvent persistent grupp identifierades också bland både männen och kvinnorna, men var större bland männen.

Svårt att förutsäga vilka barn eller ungdomar som kommer utveckla en längre kriminell karriär

Över lag visar forskningen att det är svårt att förutsäga vilka barn eller ungdomar som kommer sluta med brott redan under tonåren och vilka som kommer fortsätta med en längre kriminell karriär efter övergången till vuxenlivet.

Förutsägelser svåra att göra utifrån individens beteende

Som redan har påpekats är det många av de barn som uppvisar tidiga tecken på ett antisocialt beteende som inte begår brott längre in i ungdomsåren. Vidare visar forskning på att det saknas tydliga kopplingar mellan brottsfrekvens och vilka brottstyper som begås under tonåren och risken att fortsätta begå brott som vuxen. Det finns studier som visar att individer med en hög brottsfrekvens under ungdomstiden fortsätter med brott som vuxna oftare än lågfrekventa unga lagöverträdare (t.ex. Blokland och Palmen 2012, Basto-Pereira och Farrington 2019), men det finns också högfrekventa unga lagöverträdare vars brottsaktivitet avtar snabbt under övergången till vuxenlivet (den högfrekventa ungdomsbegränsade gruppen).³³

Det är också svårt att förutsäga vilka som kommer fortsätta begå brott utifrån brottstyp eller brottens allvar.³⁴ Till exempel visar Brås rapporter om så kallade strategiska brott (2011, 2021) att en första lagföring för vissa brottstyper är förknippad med en högre risk för en fortsatt brottskarriär jämfört med en första lagföring för andra brottstyper. Samtidigt visar rapporterna att det ändå är minst lika vanligt att de personer som lagförs för ett sådant ”strategiskt” brott inte återfaller i brott över huvud taget, som att de tillhör den lilla grupp som därefter lagförs ett stort antal gånger.

Ungdomsbegränsade och persistenta karriärer finns även inom gängrelaterad och organiserad brottslighet

Svårigheten att förutsäga hur den framtida kriminella karriären kommer se ut med utgångspunkt i individens beteende framgår också av forskning som studerat kriminella karriärmönster inom specifika undergrupper av lagöverträdare.

---

³³ Se t.ex. D'unger m.fl. (2002), Fergusson och Horwood (2002), Sampson och Laub (2003), Andersson m.fl. (2012), Blokland och Palmen (2012), Farrington m.fl. (2013), Corrado m.fl. (2015).

³⁴ Se t.ex. Kempf-Leonard m.fl. (2001), Sampson och Laub (2003), Lambie och Randall (2013), Brå (2021), Taefi och Hosser (2021).

Den här forskningen visar att grupper av både ungdomsbegränsade och persistenta lagöverträdare finns inom specifika underkategorier av lagöverträdare. Här ingår exempelvis personer som begått sexualbrott, ungdomar som blivit åtalade för dödligt våld samt personer som varit involverade i kriminella gäng eller organiserad brottslighet.³⁵ Amerikanska studier av både Pyrooz (2014) och Carson och Ray (2019) visar till exempel att majoriteten av de individer som varit aktiva inom gäng under ungdomsåren lämnade gängen under övergången till vuxenlivet, men båda studierna hade för korta uppföljningstider för att beskriva när de persistenta gängmedlemmarnas karriärer tog slut. Även Campedelli m.fl. (2021) beskriver en grupp ungdomsbegränsade lagöverträdare i en italiensk studie om kriminella karriärmönster bland personer som dömts för maffia-relaterade brott. För den gruppen ökade brottsligheten under tonåren för att sedan avta snabbt från och med 22 år. Studien fann också grupper av både hög- och lågfrekventa persistenta lagöverträdare. Inom dessa grupper började brottsligheten minska när de var i 30-årsåldern, men det fanns också en mindre grupp vars högfrekventa brottslighet inte minskade förrän de närmade sig 50 år.

Förutsägelser också svåra att göra utifrån kända riskfaktorer för brott

Studier av kriminella karriärer som jämfört de studerade individernas nivåer av olika riskfaktorer för brott visar också att förutsägelser om vilka individer som kommer att göra längre karriärer är vanskliga att göra.

Det finns studier som har visat att de individer som har en längre kriminell karriär *i genomsnitt* har högre nivåer av olika riskfaktorer för brott, bland annat i form av tidiga beteendeproblem, antisociala kamrater, sämre skolpresentationer, psykiatriska problem och utsatthet för försummelse eller övergrepp som barn.³⁶ Samtidigt visar studierna att majoriteten av individerna som uppvisar dessa riskfaktorer *inte* hamnar i en långvarig brottslighet.

I en omfattande studie i ett representativt befolkningsurval i USA visar exempelvis Kerridge med flera (2020) att 60 procent av dem som uppvisade persistent brottslighet hade någon form av psykiatrisk personlighetsstörning, medan andelen med en personlighetsstörning i urvalet totalt sett var 16 procent. Det innebär att det finns en överrisk för

---

³⁵ Lussier m.fl. (2010), Pyrooz (2014), McCuish m.fl. (2017), Carson och Ray (2019), Blokland m.fl. (2020), Reale m.fl. (2020), Savona m.fl. (2020), Campedelli m.fl. (2021), Robert m.fl. (2023).

³⁶ Se t.ex. Odgers m.fl. (2008), Wiesner m.fl. (2012), Kerridge m.fl. (2020).

persistent brottslighet kopplat till förekomsten av en personlighetsstörning. Men om man i stället frågar hur många av dem med en psykiatrisk personlighetsstörning som begick brott, visar samma data att över hälften av dem med någon form av personlighetsstörning uppgav att de inte hade begått brott, och att endast en knapp tiondel uppvisade en persistent brottslighet. Trots överrisken är det således inte möjligt att säga vilka personer som kommer bli persistenta lagöverträdare utifrån kunskap om förekomsten av en personlighetsstörning. Studien visade samma resultat för utsatthet för försummelse eller övergrepp under barndomen. Liknande resultat för flera familjerelaterade barndomsriskfaktorer redovisas även av Odgers med flera (2008).

I en sammanställning av resultaten från flera olika longitudinella studier ställde Jolliffe med flera (2017b) frågan om det fanns riskfaktorer som kunde särskilja ungdomsbegränsade från persistenta lagöverträdare. Studien fann att både ungdomsbegränsade och persistenta lagöverträdare hade högre värden på flera riskfaktorer, jämfört med dem som inte hade begått brott. Däremot var det mycket få riskfaktorer som kunde särskilja de persistenta från de ungdomsbegränsade lagöverträdarna. Forskarna drog slutsatsen att det är svårt att med hjälp av enskilda riskfaktorer förutse vilka unga lagöverträdare som kommer ha en längre kriminell karriär. Liknande resultat presenteras av Sampson och Laub (2003).

Riskansamling kopplad till brottsfrekvens snarare än karriärlängd

Forskningen om riskfaktorer för brottsligt beteende visar att förekomsten av enstaka riskfaktorer har mindre betydelse för brottsrisken än *riskansamlingen* – det vill säga, att det viktigaste är om individer exponeras för flera olika riskfaktorer.³⁷

Forskning som studerat betydelsen av riskansamlingen under barndomen och ungdomstiden visar att en ansamling av riskfaktorer främst är kopplad till brottsfrekvensen under den kriminella karriären, inte till karriärens längd (Sampson och Laub 2003, Sivertsson och Carlsson 2015, Morizot 2019). Med hjälp av svenska data visar exempelvis Sivertsson och Carlsson (2015) att när man delar in de lagöverträdare som registrerats för brott efter riskansamling (den samlade risken hos individen själv samt inom familjen, skolan och kamratkretsen) är den genomsnittliga

---

³⁷ Se t.ex. Wikström och Butterworth (2006), Loeber m.fl. (2008), Brå (2009), Evans m.fl. (2013), Baglivio m.fl. (2017), Fortune och Heffernan (2019), Oliveira och Beaver (2021).

brottsfrekvensen högre bland individer med en större riskansamling, oavsett ålder (se även Carlsson och Sarnecki 2016).

Ifråga om karriärens längd ser man däremot samma mönster oavsett risknivå – en ökning i brottslighet under ungdomsåren, följt av en minskning under vuxenlivet. Under vuxenlivet var det ingen skillnad mellan grupperna med högre och lägre riskansamling när det gäller den genomsnittliga åldern vid vilken brottsligheten började minska. Det innebär att lagöverträdarna med en hög riskansamling inte är koncentrerade till gruppen med den *längsta* kriminella karriären. I stället återfinns personer med olika grader av riskansamling både bland dem med kortare och dem med längre karriärer.

Liknande resultat har redovisats av Farrington med flera (2013) i en brittisk studie, som också bygger på registrerad brottslighet och som följde samma individer fram till 56 års ålder. Av de individer med högst riskansamling under barndomen var det relativt många som hade registrerats för ett större antal brott under karriären, men det vara bara en tredjedel som blev persistenta lagöverträdare. Majoriteten av högriskungdomarna uppvisade ett ungdomsbegränsat karriärmönster.

Piquero med flera (2007) har räknat fram riskansamlingen för olika ungdomsbegränsade och persistenta karriärgrupper i samma datamaterial. Forskarna utgick från en uppsättning av 27 kända riskfaktorer under barndomen och räknade fram det genomsnittliga antalet riskfaktorer för individerna i respektive grupp. Tabell 2 visar dels hur stor andel av lagöverträdarna som ingick i respektive karriärgrupp (hög- respektive lågfrekventa ungdomsbegränsade lagöverträdare och hög- respektive lågfrekventa persistenta lagöverträdare). Tabellen redovisar också de olika gruppernas genomsnittliga riskansamling.³⁸

Av resultaten framgår att den största gruppen bestod av lågfrekventa ungdomsbegränsade lagöverträdare (hälften) och att det också fanns en relativt stor grupp lågfrekventa persistenta lagöverträdare (närmare en tredjedel). Utöver dessa två lågfrekventa grupper ingick 14 procent av lagöverträdarna i en högfrekvent, ungdomsbegränsad grupp, som registrerades för många brott som ungdomar men vars brottslighet minskade snabbt efter 17 års ålder och slutade helt under de första åren

---

³⁸ Siffrorna är tagna från Piquero m.fl. (2007). Se också Farrington (2020), som visar att även enskilda riskfaktorer under barndomen oftast uppvisar starkare samband med brottsfrekvensen under den kriminella karriären, än med den kriminella karriärens längd.

som vuxna. Den minsta gruppen (7 procent av lagöverträdarna) hade en persistent, högfrekvent brottskarriär både som ungdomar och vuxna.

Tabell 2. Riskansamling hos grupper med olika karriärmönster i studien av Piquero med flera (2007).

Grupp	Lågfrekvent ungdomsbegränsad	Högfrekvent ungdomsbegränsad	Lågfrekvent persistent	Högfrekvent persistent
Andel av lagöverträdarna	49 %	14 %	30 %	7 %
Riskenivå för gruppen*	7,41	12,33	8,4	12,62

* Antal riskfaktorer

När forskarna räknade på riskansamlingen visade det sig att det fanns signifikanta skillnader i risknivå mellan de lågfrekventa och högfrekventa grupperna. Däremot fanns det ingen signifikant skillnad i risknivå mellan den lågfrekventa ungdomsbegränsade och den lågfrekventa persistenta gruppen. Inte heller kunde man finna någon signifikant skillnad i risknivå mellan den högfrekventa ungdomsbegränsade och den högfrekventa persistenta gruppen.

Majoriteten av de lagöverträdare som kommer i kontakt med rättsväsendet är lågriskindivider

Eftersom studien bygger på registrerad brottslighet visar resultaten i tabell 2 också att en stor majoritet av de lagöverträdare som kommer i kontakt med rättsväsendet är lågfrekventa lågrisklagöverträdare. Det resultatet har vissa implikationer för det individualpreventiva arbetet inom till exempel kriminalvården. Rapporten återkommer därför till betydelsen av det här resultatet i nästa kapitel.

Förklaringar av skillnader i kriminella karriärmönster

Ett flertal teorier har utvecklats för att förklara individuella skillnader i kriminella karriärmönster (se t.ex. Farrington och Ttofi 2015, McGee och Farrington 2019, Day och Wiesner 2019). På samma sätt som vid förklaringar av ålder-brottskurvan hänvisar dessa teorier oftast till betydelsen av olika kombinationer av biologiska, psykologiska och sociala faktorer.

Vissa teorier menar att olika kriminella karriärmönster följs av kvalitativt olika "typer" av lagöverträdare, vars skilda utvecklingar beror på att de har exponerats för olika kombinationer av risk- och skyddsfaktorer under sin utveckling (t.ex. Moffitt 1993). Andra teorier menar däremot att samma förklaringsfaktorer kan användas för att förklara de olika karriärmönster som syns i forskningen och att det snarare är gradskillnader i exponering för samma typer av risk- och skyddsfaktorer som förklarar varför olika individer följer olika kriminella banor (t.ex. Sampson och Laub 2005, Fairchild m.fl. 2013).

Trots denna skillnad råder över lag en hög grad av samförstånd mellan de olika teorierna när det gäller vilka faktorer som anses bidra till en kriminell utveckling, även om olika teorier fäster olika stor vikt vid olika faktorer.

Neuropsykologiska förutsättningar och bristande socialisering inom familjen, skolan och kamratkretsen är viktiga förklaringsfaktorer

Forskning visar konsekvent på samband mellan risken för delaktighet i brott, och dels individens neuropsykologiska förutsättningar, dels faktorer kopplade till familjen, skolan och kamratkretsen.³⁹ Flera teoretiska modeller beskriver därför individens neuropsykologiska förutsättningar och störningar till socialiseringsprocessen inom familjen och skolan som viktiga faktorer för bland annat åldern för brottsdebuten och sannolikheten att utveckla en större ansamling av riskfaktorer för brott. Dessa modeller beskriver oftast utvecklingen av ett antisocialt och kriminellt beteende som ett samspel mellan individen och miljön, där individens förutsättningar och omgivningens reaktion på dessa förutsättningar utövar en ömsesidig påverkan på varandra.

Moffitt – olika förklaringar för persistenta och ungdomsbegränsade lagöverträdare

Moffitts teori (1993, 1994) är att utvecklingen hos de persistenta respektive de ungdomsbegränsade lagöverträdarna förklaras av olika faktorer. De persistenta lagöverträdarnas utveckling kännetecknas av att de antingen föds med neuropsykologiska problem eller drabbas av sådana problem tidigt under barndomen. Dessa problem innebär i sin tur att barnen blir svårhanterliga för föräldrarna och skolan. Om personer i barnets omgivning har förmågan att ge barnet det stöd hen behöver kan barnet få en positiv utveckling, men om den förmågan saknas uppstår en spiral av ömsesidigt

---

³⁹ Se t.ex. Rutter m.fl. (1998), Slobogin och Fondacaro (2009), Derszon (2010), Tanner-Smith m.fl. (2013), Jolliffe m.fl. (2017b), de Ribera m.fl. (2019), Basto-Pereira och Farrington (2022).

förstärkande negativa konsekvenser. Det handlar till exempel om bristande omvårdnad från föräldrarna och att barnet blir avvisat eller avvisande i umgänget med skolmotiverade jämnåriga. Barnet får då inte möjlighet att förvärva viktiga konventionella färdigheter och kunskaper, får ett sämre umgänge med prosociala jämnåriga och löper hög risk att misslyckas i skolan. Beteendemässigt utvecklas dessa barn från att vara utagerande och störande inom familjen och skolan under de tidiga barndomsåren till att börja med rökning, missbruk och kriminalitet allt eftersom de blir äldre.

Den ungdomsbegränsade karriären förklaras enligt Moffitt av andra faktorer. Moffitt menar att många ungdomar som haft en positiv utveckling under barndomen upplever ett så kallat mognadsglapp under tonåren. De börjar känna sig biologiskt mogna, men saknar möjlighet att bete sig som vuxna, då de till exempel inte får ha sex, köra bil eller dricka alkohol. Det leder till att ungdomarna börjar betrakta de beteenden som finns hos den lilla gruppen jämnåriga som redan är delaktiga i brott och missbruk, och som kanske får illegala inkomster, och se den gruppen som förebilder för ett mer självständigt liv, och därför börja imitera deras beteenden (se även Skardhamar 2009, Mcgee m.fl. 2015, Day och Wiesner 2019).

Moffitt ser alltså inte att neuropsykologiska variationer, skolproblem eller problem inom familjen skulle ha något större förklaringsvärde för ungdomsbegränsade lagöverträdare. Men många forskare har kritiserat Moffitts förklaringsmodell och menar att det inte går att dela upp lagöverträdare i distinkta grupper vars beteendeutveckling under barndomen och tonåren förklaras av helt skilda faktorer och processer.

Osannolikt att risk- och skyddsfaktorer som fördelas längs en skala skulle resultera i distinkta kategorier av lagöverträdare

En kritik som riktats mot Moffitts teori är att de risk- och skyddsfaktorer som teorin menar påverkar sannolikheten för brott, som neuropsykologiska problem, föräldraskapsförmåga och skolans möjlighet att ge stöd, är fördelade längs en skala – det vill säga att de inte är faktorer som antingen finns eller inte finns. Forskare menar att det gör det mycket osannolikt att kombinationer av dessa faktorer skulle kunna resultera i två distinkta kategorier av individer. I stället är det mer sannolikt att den brottsrisk som resulterar från en ackumulering av sådana problemfaktorer också är fördelad längs en skala – där olika individer finns fördelade över hela riskskalan, med ett flertal som har en relativt låg riskansamling och successivt färre som befinner sig vid de högre risknivåerna (se t.ex. Skardhamar 2009, Walters 2020).

Andra perspektiv – samma riskfaktorer, men i olika kombinationer vid olika åldrar

I en forskningsgenomgång av Fairchild m.fl. (2013), konstaterar forskarna att såväl barndomsdebut som ungdomsdebut i norm- och regelbrytande beteenden kan ges samma typ av förklaring. Det rör sig om gradskillnader i ett samspel mellan funktionsvariationer och den sociala omgivningen som i vissa fall kan resultera i svårigheter i interaktionen med andra och i relationen till samhällets normer, regler och lagar (se även Fergusson m.fl. 2000). Inom detta perspektiv hävdas alltså att det inte rör sig om kvalitativt olikartade individer som debuterar i antisocialt beteende vid olika åldrar av olika anledningar, utan att effekterna av samspelet mellan liknande faktorer hos individen och omgivningen kan ta sig uttryck i såväl tidigare som senare debut i antisocialt och kriminellt beteende (se även Roisman m.fl. 2010).

Även Catalano och Hawkins (1996) teori om social utveckling och Thornberry och Krohns (2001, 2005) interaktionsteori menar att skillnader i risken för ett brottsligt beteende utvecklas i en interaktion mellan individfaktorer, som neuropsykologiska variationer, och risk- och skyddsfaktorer kopplade till familjen, skolan och kamratkretsen, där individfaktorerna påverkar olika individers möjligheter och färdigheter under socialiseringsprocessen. Även dessa teorier ser på utvecklingen i termer av en process som leder till en variation i individers riskansamling längs en skala, snarare än till distinkta grupper av lagöverträdare, men teorierna fäster olika stor vikt vid olika typer av faktorer.

För Catalano och Hawkins anses till exempel interaktioner med prosociala eller antisociala familjemedlemmar respektive jämnåriga som särskilt viktiga vid olika åldrar under barnets utveckling. Thornberry och Krohns teori ligger något närmare Moffitt i den mening att dessa forskare menar att neuropsykologiska faktorer är särskilt viktiga för dem som börjar tidigt med ett antisocialt beteende, medan risk- och skyddsfaktorer kopplade till skolan och kamratkretsen är viktigare för dem som börjar med brott som tonåringar (se även Farrington och Ttofi 2015).

Olika perspektiv har olika förklaringar för upphörandeprocessen

Olika teoretiska perspektiv lyfter också betydelsen av olika faktorer när det gäller frågan om hur länge den kriminella karriären fortsätter och varför vissa upphör med brott tidigare än andra.

Moffitt – bara de ungdomsbegränsade slutar begå brott

Enligt Moffitts teori slutar de ungdomsbegränsade lagöverträdarna att begå brott vid övergången till vuxenlivet eftersom motivationen till det brottsliga beteendet blir svagare när det uppstår andra möjligheter att få den eftertraktade vuxenstatusen och självständigheten. Eftersom dessa ungdomar har haft en positiv utveckling fram till tonåren har de lätt att sluta begå brott när de får tillgång till arbetsmarknaden och högre utbildning (t.ex. Skardhamar 2009, Farrington och Ttofi 2015, Day och Wiesnar 2019).

Samtidigt menar Moffitt (1993) att vissa individer som har haft en positiv utveckling under barndomen kan fortsätta med brott som vuxna, eftersom deras delaktighet i brott under ungdomsåren får negativa konsekvenser som stör deras möjligheter att återvända till ett mer konventionellt liv. Det kan till exempel handla om en avbruten utbildning, narkotikaberoende eller negativa konsekvenser kopplade till ett frihetsberövande (se även Skardhamar 2009, McGee m.fl. 2015).

För Moffitt är framtidsutsikterna för den persistenta gruppen mycket nedslående redan under barndomen. Moffitt själv betecknar denna grupp som "livsförloppspersistenta" snarare än bara persistenta lagöverträdare. För dessa individer innebär den kumulativa effekten av individens svårigheter under barndomen och de negativa konsekvenserna av den brottsliga karriären att möjligheterna att bryta den kriminella banan är små. Även i den mån de persistenta lagöverträdarna får konventionella roller som föräldrar eller anställda begränsas de av sitt långvariga antisociala beteendemönster, och Moffitt menar att de fortsätter med sitt brottsliga beteende även i dessa konventionella sammanhang (se t.ex. Moffitt 1993, Skardhamar 2009, Day och Wiesner 2019).⁴⁰

Sampson och Laub – även persistenta lagöverträdare upphör med brott

Andra teoretiker har en annan syn på individers möjligheter att upphöra med brott, även när individerna har en längre kriminell karriär bakom sig. Det får också stöd av den forskning som följt kriminella karriärer längre upp i vuxen ålder, som visar att delaktigheten i brott avtar för de flesta vuxna lagöverträdare allt eftersom de blir äldre (t.ex. Sampson och Laub 2003, Farrington m.fl. 2013, Sivertsson och Carlsson 2015).

---

⁴⁰ Till exempel menar Moffitt (1993, s. 684), att för livsförloppspersistenta lagöverträdare ger ett nytt jobb en möjlighet att stjåla, och en ny romans ger en partner som kan utsättas för övergrepp.

Sampson och Laub (1993, 2003) följde 500 unga manliga lagöverträdare i USA från barndomen fram till 70-årsåldern. Samtliga hade varit placerade i uppfostringsanstalter som ungdomar. Sampson och Laubs forskning visar att gruppens delaktighet i brott följde den vanliga ålder-brottskurvan, med en snabb ökning under tonåren, en topp vid 17-årsåldern, och därefter en successiv minskning under och efter övergången till vuxenlivet.

Samtidigt fanns en tydlig variation i ungdomarnas kriminella karriärbanor på individnivå. Även om samtliga hade varit placerade i uppfostringsanstalter på grund av beteendeproblem, visade studien att närmare hälften av pojkarna följde en ungdomsbegränsad karriärbana, medan en tredjedel blev lågfrekventa persistenta lagöverträdare. Sampson och Laub identifierade även grupper av medel- och högfrekventa persistenta lagöverträdare, vars delaktighet i brott i genomsnitt började minska vid 27 respektive 40 års ålder.

Sampson och Laubs resultat visar att även unga med svåra beteendeproblem följer mycket olika livsbanor. Majoriteten slutar med brott relativt tidigt, medan en mindre del fortsätter med brott långt upp i vuxen ålder. Enligt Sampson och Laub visar deras forskning att de karriärbanor som följs av olika individer under och efter övergången till vuxenlivet beror på andra faktorer än de risker för brottsligt beteende som individerna samlat på sig under barn- och ungdomsåren (se även Laub och Sampson 2006).

Upphörandeprocessen sker i ett samspel mellan sociala och kognitiva faktorer
Sampson och Laub (2005) menar att möjligheten att upphöra med brott påverkas inte bara av tidigare erfarenheter, utan även av mer eller mindre slumpmässiga utvecklingsmässiga processer som sker under livet. Exempel på faktorer som kan bidra till ett upphörande vid olika åldrar är enligt Sampson och Laub tillkomsten av sociala band till det konventionella samhället genom äktenskap, militärtjänstgöring och anställning.

Den här typen av förändringar bidrar också genom att ge struktur i vardagen och meningsfulla aktiviteter, samt även möjligheter till en identitetsförändring hos individen, från en självbild där delaktighet i brott ingår som en viktig del, till en där individen ser sig själv som något annat än kriminell. En sådan förändring i självbilden ger individer möjligheten att styra det egna beteendet på ett sätt som förstärker den framväxande konventionella livsstilen. Sampson och Laub menar att

upphörandeprocessen är densamma för alla lagöverträdare, men att den är svårare för persistenta lagöverträdare.

Jämfört med Moffitts teori, som ser persistenta lagöverträdare som mer eller mindre dömda till ett livslångt antisocialt beteende, får Sampson och Laubs perspektiv mer stöd av den forskning som specifikt studerat upphörandeprocessen. Denna forskning visar att sociala band som partnerskap, föräldraskap och stabila anställningar är viktiga faktorer i upphörandeprocessen, samtidigt som kognitiva förändringar, som möjliggör dels ett beslut om att ändra sitt liv, dels en identitetsförändring, också är centrala.⁴¹

Forskning tyder på att de övergripande omständigheter och faktorer som underlättar respektive försvårar upphörandeprocessen är tämligen likartade för kvinnor och män. Samtidigt menar forskare att processen kan vara svårare för kvinnor. Det beror dels på att kvinnliga lagöverträdare generellt har en tyngre problembild än manliga (t.ex. Estrada och Nilsson 2012), dels att brottslighet innebär ett större normbrott för kvinnor än för män, vilket bland annat leder till att kvinnor med tidigare lagföringar har ännu svårare att få ett arbete än motsvarande grupp bland män (t.ex. Brå 2021).

Samhällets reaktion på brott kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser för upphörandeprocessen

Studier visar att samhällets reaktion på brott kan få både positiva och negativa konsekvenser för upphörandeprocessen. En central faktor i det avseendet är om reaktionen och dess innehåll står i proportion till individens risknivå. Det beror på att preventiva insatser behöver anpassas efter individens risknivå för att uppnå den önskade effekten. Enligt forskningen krävs intensiva insatser för att åstadkomma förändring hos högriskindivider, medan mindre ingripande insatser ger bättre effekt på återfall för lågriskindivider. För dem med låg risk har intensiva åtgärder en minimal effekt, eller kan till och med leda till ökad kriminalitet.⁴²

Anledningen till de negativa effekter som kan uppstå för lågriskindivider är att mer intensiva straffrättsliga reaktioner kan störa individens band till de kontexter som bidrar till den låga risken (till exempel familjen, utbildning, arbete och andra former av umgänge med prosociala personer). Om

---

⁴¹ Se t.ex. Skardhamar and Telle (2012), Kazemian (2015), Day och Wiesner (2019), Brå (2021).

⁴² Hjalmarsson (2008), Lipsey (2009), Andrews m.fl. (2011), Wilson och Hoge (2013), Wilson m.fl. (2017).

insatserna sker inom ramen för ett fängelsestraff eller en institutionsplacering utsätts individen även för riskhöjande effekter på grund av den brottsalstrande påverkan som umgänget med högriskindivider har.⁴³ Studier visar också att de negativa effekterna är större för ungdomar än vuxna, bland annat eftersom påverkan sker under en tid då hjärnan är mer formbar och stresskänslig (se t.ex. Lambie och Randall 2013, Gilman m.fl. 2021).

Å andra sidan visar forskning att insatser som sker inom ramen för utdömda påföljder kan bidra till upphörandeprocessen för individer med högre risk, om insatserna förbättrar individens möjligheter att skapa sociala band till det konventionella samhället – till exempel genom att få en stabil anställning – och stärker individens möjligheter till kognitiv förändring (t.ex. Wilson 2016, Bhuller m.fl. 2020, Nur och Nguyen 2023).

Sammanfattning om kriminella karriärer

Sammanfattningsvis visar forskningen att den aggregerade ålder-brottskurvan döljer variationer i kriminella karriärmönster på individnivå.

Det råder en bred samstämmighet om att en majoritet av de kvinnor och män som någon gång under livet begår brott debuterar i ett brottsligt beteende under tonåren. Brottslighet är relativt vanlig under ungdomsåren men blir allt mindre vanlig under och efter övergången till vuxenlivet. Majoriteten av dem som begår brott som ungdomar slutar med sin kriminalitet under övergången till de nya roller och relationer som präglar livet som vuxen (se även Brå 2009, Rocque 2015).

Det finns en liten grupp individer som visar tecken på ett antisocialt beteende redan som yngre barn. En del av dessa utvecklar en lång kriminell karriär, men majoriteten begår inte brott vare sig genom ungdomsåren eller som vuxna.

Studier som har tillgång till självrapporterade uppgifter om brott visar att de flesta som begår brott som vuxna också har begått brott som ungdomar. Brottsligheten minskar med stigande ålder bland dem som fortsätter begå brott som vuxna, även bland de mest brottsaktiva individerna. Det beror dels på att successivt fler slutar begå brott, dels på att de som fortsätter

---

⁴³ Lowenkamp m.fl. (2006), Andrews och Bonta (2010b), Andrews m.fl. (2011), Manchack och Cullen (2015).

begå brott gör det med en minskande brottsfrekvens allt eftersom de blir äldre.

Dessa generella mönster gäller för både kvinnor och män, men det är färre flickor och kvinnor som uppvisar ett antisocialt eller brottsligt beteende vid varje given ålder, och bland dem som begår brott är det färre kvinnor än män som uppvisar en högfrekvent brottslighet.

Det är svårt att i förväg förutsäga vilka av de barn och ungdomar som begår brott eller uppvisar ett antisocialt beteende som kommer fortsätta med en längre kriminell karriär. Det är också svårt att avgöra vilka ungdomar som kommer ha en lång brottskarriär, med utgångspunkt i enskilda riskfaktorer eller i graden av riskansamling.

Däremot finns det ett samband mellan riskansamlingen och brottsfrekvensen, både bland dem som bara begår brott som ungdomar och dem som begår brott som vuxna. I genomsnitt begår den lilla gruppen personer med en hög riskansamling betydligt fler brott, och står därmed för en oproportionerligt stor andel av brottsligheten, jämfört med personer med en låg riskansamling. Både riskansamling och brottsfrekvens är således mycket skevt fördelade bland aktiva lagöverträdare – majoriteten av både unga och vuxna lagöverträdare är relativt lågfrekventa lagöverträdare med låg risk, men det finns en liten grupp högfrekventa högrisklagöverträdare som svarar för en betydande del av de brott som begås i samhället.

Slutligen kan det nämnas att variationen i olika individers kriminella karriärmönster, och i synnerhet svårigheterna att i förväg förutse vilka som kommer att uppvisa en långvarig brottskarriär, talar för en hög grad av komplexitet i hur olika kombinationer av risk- och skyddsfaktorer påverkar olika individer vid olika skeden under livsförloppet. Samtidigt visar en övervägande del av forskningen att även de mest brottsbelastade och persistenta lagöverträdarna har möjlighet att upphöra med brott, om de får rätt förutsättningar. Viktiga faktorer i det avseendet är dels kognitiva förändringar, dels möjligheten att utveckla starkare band till det konventionella samhället, samt få en förändrad självbild, där individen ser sig själv som något annat än kriminell. Forskning visar också att rättssystemets reaktion på lagöverträdare kan ha såväl positiva som negativa effekter på upphörandeprocessen.

Implikationer för samhällets arbete med individuell brottsprevention

Forskningen om ålder och brott och kriminella karriärmönster ger viktiga kunskaper om de generella mönstren som kännetecknar delaktighet i brott under livsförloppet, och även om sammansättningen av den brottsaktiva populationen i samhället. Det gäller dels hur de aktiva lagöverträdarna fördelar sig över olika åldersgrupper, men också hur stor andel som är högfrekventa respektive lågfrekventa lagöverträdare, hur stor andel som har långa respektive korta kriminella karriärer, och hur stor andel som är hög- respektive lågriskindivider.

Tillsammans med resultat från forskning om individuell brottsprevention⁴⁴ och effekterna av kontakter med rättsväsendet menar forskare att dessa kunskaper har implikationer för samhällets arbete med individuell brottsprevention, det vill säga hur man gör på bästa sätt för att på individnivå minimera delaktigheten i brott.

Det här avslutande kapitlet börjar med en sammanfattning av de resultat från forskningen om ålder, brott och kriminella karriärer som har bedömts mest relevanta för frågan om samhällets arbete med individuell brottsprevention, och en kort förklaring av varför de resultaten har betydelse för preventionsarbetet.

Därefter ges en översiktlig beskrivning av de olika former av arbete med individuell prevention som sker i samhället. Beskrivningen återkopplar till resultaten från Brås forskningsgenomgång i den här rapporten. Denna del av redovisningen börjar med att fokusera på de preventiva insatser som sker utanför rättsväsendet – till exempel i form av olika brottspreventiva program med fokus på barn och ungdomar. Därefter flyttas fokus till rättsväsendets möjligheter till individualprevention genom avskräckning, inkapacitering och rehabilitering. Dessa begrepp förklaras närmare längre fram i kapitlet.

---

⁴⁴ Också kallad social brottsprevention, till skillnad från exempelvis situationell brottsprevention (se t.ex. Bjørgo 2016, Thodelius och Cecatto 2022).

Viktiga kunskaper från forskningen om ålder, brott och kriminella karriärer

De flesta debuterar i och slutar med brott som ungdomar, men relativt få unga lagöverträdare kommer i kontakt med rättsväsendet

Brås forskningsgenomgång visar att det är få som debuterar i brott först som vuxna. De flesta lagöverträdare debuterar i brott som tonåringar, medan en mindre del debuterar tidigare under barndomsåren. Det är under ungdomsåren som risken för delaktighet i brott är som störst, och ungdomar som grupp tillsammans svarar för en oproportionerligt stor andel av de brott som begås i samhället – även om forskning visar att denna andel har minskat över tid.

En jämförelse av andelen unga som uppger delaktighet i brott i självrapportstudier med andelen som lagförs visar att många av dem som endast begår brott under ungdomsåren aldrig lagförs (Sohoni m.fl. 2014, Beckley m.fl. 2016). Forskning visar också att många av dem som lagförs för brott som vuxna inte har kommit i kontakt med rättsväsendet som ungdomar, trots att majoriteten har begått brott även under ungdomsåren. Tillsammans innebär dessa resultat att rättsväsendets möjligheter att påverka ungdomsbrottsligheten och ungdomars risk för framtida brottslighet genom individualpreventiva insatser är begränsade, eftersom dessa åtgärder blir aktuella först när individer har lagförts för brott.

Brottsligheten är mycket skevt fördelad bland dem som begår brott

Forskningen visar att brottsfrekvensen är mycket skevt fördelad, både bland dem som bara begår brott som ungdomar och dem som begår brott som vuxna. Det finns en liten grupp högfrekventa lagöverträdare bland både ungdomar och vuxna, och de flesta av dessa är män. Både självrapportdata och data om registrerad brottslighet visar att en majoritet av de brott som sker i samhället begås av dessa små grupper av högfrekventa lagöverträdare. De flesta lagöverträdare begår få brott.

Preventiva insatser som minskar brottsligheten bland de högaktiva lagöverträdarna har potential att ge större brottsminskningar än insatser som minskar de lågfrekventa lagöverträdarnas delaktighet i brott.

Risken för brott är också skevt fördelad

Forskningen om kriminella karriärer visar att exponeringen för riskfaktorer för brott också är skevt fördelad. Den lilla gruppen högfrekventa

lagöverträdare som finns bland både ungdomar och vuxna kännetecknas av att ha haft en hög ansamling av riskfaktorer för brott under barn- och ungdomsdomsåren. Riskansamlingen hos den större gruppen lågfrekventa lagöverträdare är betydligt mindre.

Som nämnts i slutet av förra kapitlet har denna kunskap relevans för utformningen av samhällets arbete med individuell brottsprevention eftersom forskning visar att preventiva insatser måste anpassas efter individens risknivå för att uppnå den önskade effekten.

Även de flesta högfrekventa högrisklagöverträdare slutar med brott

Forskning visar också att även de flesta högfrekventa högrisklagöverträdare slutar med brott. Många gör så under övergången till vuxenlivet. Bland dem som fortsätter med brottslighet som vuxna visar forskningen att både brottsfrekvensen och andelen som fortsätter begå brott avtar efter 25–30-årsåldern. Forskning visar att upphörandeprocessen ofta är svårare för denna grupp än för lågrisklagöverträdare, men processen kan underlättas av insatser som bidrar till att stärka individens band till det konventionella samhället, och som ger individen möjligheter att ändra sitt sätt att tänka och att se på sig själv och sina framtida möjligheter.

Att delaktighet i brott avtar med åldern innebär att individuellt preventiva insatser ger mindre effekt i termer av antalet brott som förebyggs allt eftersom individer åldras.

De mest effektiva preventiva åtgärderna sker innan lagöverträdare kommer i kontakt med rättsväsendet

Som nämnts på föregående sida har rättsväsendet en relativt begränsad möjlighet att påverka delaktighet i brott hos det stora flertalet unga lagöverträdare, eftersom relativt få av dem lagförs för de brott som de begår. Av denna anledning menar forskare att de viktigaste preventiva insatserna för unga är de som sker *utanför* rättsväsendet och som syftar till att minska effekten av riskfaktorer för brott, och till att öka effekten av olika skyddsfaktorer i individens liv (t.ex. Hawkins m.fl. 2010, Day och Wiesner 2019, Koegl m.fl. 2023).

Ett viktigt men oftast obemärkt preventivt arbete sker inom familjen och skolan

Som nämndes i förra kapitlet⁴⁵ är många av de kända riskfaktorerna för brottsligt beteende kopplade till störningar av de vanliga socialiseringsprocesser som sker inom familjen och skolan. Det är framför allt i dessa två miljöer som barn tillbringar den största delen av sin tid, och det är där de lär sig normer och värderingar, beteendemönster, problemlösningsfärdigheter samt utvecklar känslan av anknytning till samhället.

Forskningen om brottslighet fokuserar av naturliga skäl framför allt på fall där familjen och skolan inte lyckas fullt ut med att ge barn de förutsättningar som möjliggör en positiv utveckling. Sett i ett samhällsovergripande perspektiv är dessa två socialiseringsinstitutioner dock mycket framgångsrika – det är få barn som utvecklar en intensiv eller långvarig kriminalitet.

Även andra aktörer i samhället, som inte nödvändigtvis ser brottsprevention som sin primära målsättning, bidrar till att minska riskfaktorerna för brott och öka skyddsfaktorerna. Det handlar till exempel om allmänna barnavårds- och mödravårdstjänster, och olika välfärdstjänster som syftar till att minska risken för utanförskap hos föräldrar och ger dem olika former av stöd i sitt föräldraskap (t.ex. Brå 2009). Även föreningslivet spelar en viktig roll, då studier visar att delaktigheten i brott är lägre bland ungdomar som deltar i den här typen av strukturerade fritidsaktiviteter tillsammans med vuxna (t.ex. Jugl m.fl. 2023, Svensson m.fl. 2023).

Ett flertal utvärderade program finns för barn och unga med förhöjd risk för delaktighet i brott

Vid sidan av den preventiva effekten av de här ovan nämnda samhällsinstitutionerna finns det en samstämmighet bland forskare om att de preventiva insatser som gör mest nytta för barn och unga med en förhöjd risk för delaktighet i brott är de som riktar sig till barn och unga vid olika utvecklingsstadier innan de kommer i kontakt med rättsväsendet (t.ex. Hawkins m.fl. 2010, Welsh m.fl. 2023).

Det finns ett flertal olika typer av insatser, som är anpassade efter olika åldrar och stadier i barns och ungdomars utveckling, och som har visat sig

---

⁴⁵ Se avsnittet: *Förklaringar för skillnader i kriminella karriärmönster.*

ha brottspreventiva effekter, även om utvärderingsstudier visar att effekterna av enskilda insatser ofta är små. De små effekterna beror bland annat på att utvärderingsstudier om insatser för unga med förhöjd risk för brott brukar jämföra den grupp som får insatsen med en kontrollgrupp, som också har hög risk, men som får andra typer av insatser (det vore oetiskt att inte erbjuda unga insatser i syfte att genomföra utvärderingsforskning). De effekter som redovisas i utvärderingar av enskilda program handlar alltså om effekter *utöver* den effekt som uppnåts med de insatser som ges till kontrollgruppen (ofta kallad "behandling som vanligt"). Det saknas därmed studier som kan redovisa effektnivåer av specifika insatser i förhållande till att inga insatser ges.

Under åren har många olika insatser för att reducera risken för brott prövats och utvärderats, och forskning har visat att det finns insatser som inte fungerar och som i vissa fall till och med tycks öka risken för brott. Det gäller till exempel insatser som enbart fokuserar på avskräckning eller disciplin (t.ex. Söderholm Carpelan m.fl. 2008, Lipsey 2009, Petrosino m.fl. 2013). I det här kapitlet riktas fokus på vissa typer av insatser där det finns ett stöd i den internationella forskningen för att insatsen kan reducera risken för delaktighet i brott.

Insatser för de yngsta barnen

För de yngsta barnen finns program med fokus på bland annat hembesök av mödravårdspersonal till högriskföräldrar före och efter förlossning, färdighetsträning för föräldrar, insatser för att förbättra relationer inom familjen, och insatser för att förbättra barnens kognitiva och språkliga färdigheter innan skolstart. Den internationella forskningen har visat positiva effekter av program av den här typen i form av en minskad risk för senare brottslighet.⁴⁶

I Sverige har flera föräldrastödsprogram för barn med beteendeproblem utvärderats av Stattin m.fl. (2015) och Högström m.fl. (2017). Det handlar om programmen Connect, De otroliga åren, Cope och Komet. Alla fyra programmen uppmättes ge positiva effekter på föräldrakompetensen, på föräldrarnas negativa beteenden gentemot sina barn, och på barnens beteende. Med undantag för Connect är dessa program som enligt

---

⁴⁶ Se t.ex. Piquero m.fl. (2009), Hawkins m.fl. (2010), Schindler och Black (2015), Farrington m.fl. (2016), Piquero m.fl. (2016a), Welsh m.fl. (2023).

Socialstyrelsen (2021) bör erbjudas av socialtjänsten för barn 6–11 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende.

Skolbaserade program för låg- och mellanstadiebarn

För låg- och mellanstadiebarn har internationella meta-analyser och systematiska forskningsöversikter visat att program med fokus på att förbättra sociala färdigheter, självkontroll och problemlösningsförmåga minskar risken för brottslighet och andra problembeteenden. Dessa program ges ofta i skolan och kan införas som en del av skolans undervisning.⁴⁷ En studie av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU 2023) visar att den här typen av skolinsatser också kan ha en förebyggande effekt på gängmedlemskap, men att tillförlitligheten i det resultatet är låg. Det innebär att nya studier kan komma att ändra slutsatsen.

Internationell forskningslitteratur om insatser för äldre barn

Det finns en omfattande internationell forskningslitteratur som avser utvärderingar av program och insatser med fokus på äldre barn som uppvisar ett antisocialt eller brottsligt beteende (se t.ex. Sawyer, m.fl. 2015, Pappas och Dent 2023). Det handlar till exempel om barn och unga vars beteende blivit föremål för utredning av socialtjänsten, men även unga som kommit i kontakt med rättsväsendet. För dessa unga menar flera forskare att insatser bör implementeras efter risk-, behovs- och mottaglighetsprinciperna⁴⁸ (dessa principer beskrivs mer i detalj senare i detta kapitel i avsnittet *Rehabilitering – återfallsförebyggande insatser inom rättsväsendet*).

När det gäller specifika insatser för äldre barn har flera internationella meta-analyser funnit stöd för en brottsreducerande effekt av kognitiv beteendeterapi (KBT).⁴⁹ Internationella meta-analyser har också funnit stöd för en brottsreducerande effekt av strukturerade familjefokuserade insatser som Multisystemisk Terapi (MST), och Treatment Foster Care Oregon (TFCO).⁵⁰

---

⁴⁷ Se t.ex. Lösel och Beelman (2006), Piquero m.fl. (2010), Piquero m.fl. (2016b), Pandey m.fl. (2018).

⁴⁸ Se t.ex. Dowden och Andrews (2003), Söderholm Carpelan m.fl. (2008), Koehler m.fl. (2013), Socialstyrelsen (2020), Pappas och Dent (2023).

⁴⁹ Se t.ex. Pearson m.fl. (2002), Landenberger och Lipsey (2005), Özabacı (2011), Koehler m.fl. (2013), Hoogsteder m.fl. (2015), Pappas och Dent (2023).

⁵⁰ Se t.ex. Van der Stouwe m.fl. (2014), Dopp m.fl. (2017), Åström m.fl. (2020), Pappas och Dent (2023). Little m.fl. (2021) finner att MST visar effekt på självrapporterad men inte registrerad brottslighet.

Den svenska forskningen om effekterna av den här typer av insatser är begränsad. En svensk studie som jämförde unga som fick MST med unga som fick andra typer av insatser visade en minskning i antisocialt beteende i båda grupperna. Minskningen var dock inte *större* i MST-gruppen än i gruppen som fick andra insatser (Sundell m.fl. 2008, André Ljöfholm m.fl. 2009). Eftersom en norsk studie har visat att MST gav bättre effekt än alternativa insatser resonerar forskarna i den svenska studien kring vad resultat skillnaden kan bero på. Enligt forskarna skulle en möjlighet vara att MST inte hade implementerats tillräckligt programtroget i Sverige, men skillnaden kan också bero på att de alternativa insatser som erbjöds till kontrollgrupperna skiljde sig mellan Sverige och Norge (Sundell m.fl. 2008).

En meta-analys av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Såväl KBT som MST och TFCO är insatser som enligt Socialstyrelsen (2021) bör erbjudas av socialtjänsten för barn 12–17 år med hög risk för fortsatt normbrytande beteende. Här bör dock också nämnas att Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU 2020, se även Olsson m.fl. 2021) har dragit slutsatsen att det vetenskapliga stödet för både KBT och MST som öppenvårdsinsatser för unga 12–17 år är svagt. Slutsatsen bygger på en meta-analys som SBU genomförde med fokus på öppenvårdsinsatser för att förebygga återfall i brott i denna åldersgrupp. När det gäller just KBT och MST innehåller SBU:s meta-analys relativt få utvärderingsstudier – två studier om KBT och ett tiotal studier om MST – vilket är färre än antalet studier som ingår i några av de internationella meta-analyser som refererats ovan (i avsnittet *Internationell forskningslitteratur om insatser för äldre barn*). Skillnaden i antalet studier som ligger till grund för SBU:s analys kan bero på att SBU:s studie avgränsades till utvärderingar som enbart avsåg öppenvårdsinsatser bland 12–17-åringar.⁵¹ Det kan också bero på en mer stringent avgränsning av när studierna skulle ha publicerats (år 2000 eller senare) jämfört med de internationella meta-analyserna.⁵²

Inga studier om TFCO ingick i SBU:s meta-analys, men en tidigare meta-analys med fokus enbart på TFCO (SBU 2018) drog slutsatsen att TFCO-placering troligtvis leder till en minskning i kriminalitet jämfört med en institutionsplacering. En vetenskaplig artikel av samma forskargrupp som

---

⁵¹ Ett kriterium för att inkluderas i meta-analysen var att minst 70 procent av deltagarna i en utvärderingsstudie var 12–17 år när studien inleddes.

⁵² SBU skriver att denna tidsavgränsning var nödvändig på grund av den stora mängd forskningsartiklar som påträffades i studiens litteratursökningar.

genomförde meta-analysen menar att evidensen för att TFCO minskar risken för framtida brottslighet är måttligt säker samt att TFCO är att föredra över institutionalisering av ungdomar med allvarliga beteendeproblem av både effektivitets- och kostnadsmässiga skäl (Åström m.fl. 2020).

Forskning tyder på att effektiva program för barn och unga är kostnadseffektiva

Många studier har beräknat vad olika preventiva insatser kostar och jämfört dessa kostnader med skattningar av insatsernas samhällsekonomiska nytta (de besparingar som samhället gör genom att de inte behöver hantera de problem som förebyggts av insatserna), se t.ex. Brå (2017). I Sverige har nyttokostnadsanalyser gjorts av föräldrastödsprogrammen Connect, De otroliga åren, Cope och Komet (Nystrand m.fl. 2020). Analyserna fann att samtliga fyra program var kostnadseffektiva, med Cope som den mest kostnadseffektiva insatsen. En nyttokostnadsanalys av MST i Sverige visade däremot att insatsen innebar en nettoförlust för samhället, eftersom insatsen inte gav bättre resultat på beteendemässiga utfall än alternativa insatser, men kostade mer (Olsson 2010).

I USA har Washington State Institute of Public Policy (WSIPP) utvecklat en egen metod för att göra nyttokostnadsanalyser av olika policyåtgärder, inklusive brottspreventiva insatser. Metoden innehåller flera steg, och inkluderar både en meta-analys för att uppskatta den förväntade effekten av åtgärden och ekonomiska beräkningar för att uppskatta åtgärdens avkastning.⁵³ På WSIPP:s webbplats listas de utvärderade åtgärderna och hur kostnadseffektiva de är enligt den senaste uppskattningen.⁵⁴ Till exempel uppskattas KBT för institutionaliserade ungdomar ge en samhällsekonomisk besparing av drygt 50 dollar för varje dollar som programmet kostar. MST för ungdomar som varit i kontakt med rättsväsendet uppskattas ge en vinst på tre dollar för varje dollar som programmet kostar.

Det finns också flera internationella studier som har följt effekterna av vissa preventiva insatser för barn och ungdomar under längre tid, och som också gjort nyttokostnadsanalyser. Dessa studier tyder på att väl implementerade,

---

⁵³ Se Drake m.fl. (2009) eller Brå (2017) för en mer detaljerad beskrivning. För de metoder som används för att skatta den ekonomiska nyttan av olika åtgärdstyper se Washington State Institute of Public Policy (2023).

⁵⁴ <https://www.wsipp.wa.gov/BenefitCost?topicId=1>

evidensbaserade insatser inte bara får effekter i termer av minskad brottslighet utan även har positiva effekter på andra livsområden. Det handlar bland annat om att individer som varit föremål för insatserna även har bättre arbetsmarknadsanknytning, bättre hälsa, högre inkomster och mindre välfärdsberoende längre fram i livet.⁵⁵ Det innebär att effektiva insatser har potential att ge en långsiktig samhällsekonomisk avkastning i termer av ökade skatteintäkter och en minskad belastning på vården och andra välfärdssystem.

Effektiva insatser kostnadseffektiva redan under tonåren

Utvärderingar av framgångsrika program för tonåringar tyder också på att de minskningar i brottslighet och andra problembeteenden, inklusive alkohol- eller narkotikamissbruk, som kan åstadkommas under den mest brottsaktiva delen av ålder-brottskurvan är förknippade med betydande besparingar för samhället redan under tonåren.⁵⁶ Enligt Koegl m.fl. (2023) visar resultaten från nyttokostnadsanalyser att preventiva insatser har potentialen att producera en positiv samhällsekonomisk avkastning även om de bara uppvisar måttliga effekter i utvärderingsstudier (se även Brå 2017).

Metoder för nyttokostnadsanalyser fortfarande underutvecklade

Flera forskare menar att nyttokostnadsberäkningar bör vara ett viktigt inslag vid beslut om insatser, men att de i dagsläget fortfarande är osäkra. Det beror bland annat på att det fortfarande görs relativt få rigorösa utvärderingar av preventiva insatser och att det finns oenighet inom forskningen kring hur skattningarna om nyttan borde göras.⁵⁷ Flera forskare lyfter också att avsaknaden av ett standardiserat sätt att beräkna nytta och kostnader gör det svårt att jämföra kostnadseffektiviteten av insatser mellan olika nyttokostnadsstudier (t.ex. Welsh m.fl. 2015, Weisburd m.fl. 2017, Koegl m.fl. 2023).

Enskilda insatser bara en del i att stödja upphörandeprocessen

Forskare menar att det är viktigt att ha realistiska förväntningar på den minskning i återfall som enskilda insatser kan åstadkomma. Det gäller i synnerhet de högriskungdomar som redan kommit långt i sin kriminella utveckling (Brå 2009). De flesta översikter tyder på små till medelstora

---

⁵⁵ Se t.ex. Hawkins m.fl. (2010), Welsh m.fl. (2015), Li och McIntosh, (2019), Koegl m.fl. (2023).

⁵⁶ T.ex. Aos m.fl. (2004), Hawkins m.fl. (2010), Kuklinski m.fl. (2012), Welsh m.fl. (2015), Koegl m.fl. (2023).

⁵⁷ Se t.ex. Tonry (2015), Brå (2017), Weisburd m.fl. (2017), Cohen (2023), Knapp och Wong (2023).

genomsnittliga effekter på återfall. Som exempel på vad en liten till medelstor effekt kan betyda, beskrivs en sådan av Jolliffe och Farrington (Brå 2008) på följande sätt. Om exempelvis 50 procent av lagöverträdarna i en jämförelsegrupp (d.v.s. som inte fick insatsen) begick nya brott, skulle återfallssiffran bland de som fått insatsen vara mellan 4 och 10 procentenheter lägre.

Men forskning visar också att återfall efter en specifik insats inte behöver vara ett tecken på att insatsen har "misslyckats". Upphörande från brott ska betraktas som en *process*, inte som en *händelse* (t.ex. McNeill 2016, Gålnander 2020, Brå 2021). Under upphörandeprocessen är det inte ovanligt att lagöverträdare återfaller på vägen, och upphörandeforskningen visar vikten av att även vid återfall fortsätta stödja och förstärka en framväxande icke-kriminell självbild eller identitet.⁵⁸

Individualprevention inom ramen för rättssystemet: avskräckning, inkapacitering, och rehabilitering

I både den juridiska och den kriminologiska preventionsforskningen anges att ett viktigt syfte med kriminalisering och bestraffning är att människor ska avhålla sig från att begå moraliskt förkastliga handlingar. Det handlar dels om att straffbeläggandet i sig anses ha en moralbildande funktion, dels att straffhotet respektive erfarenheten av straff båda har ansetts ha en brottsavhållande effekt (allmän respektive individuell avskräckning) – se till exempel Nagin (2013a), Pereboom (2020), Jareborg och Zila (2022).

Bestraffning kan också få en brottsavhållande effekt genom inkapacitering, vilket handlar om att lagöverträdare fysiskt avhålls från att begå brott, framför allt genom ett frihetsberövande. Även åtgärder som intensiv elektronisk övervakning kan ha en inkapaciteringseffekt genom att starkt avgränsa den övervakades rörelsefrihet (t.ex. Bushway och Paternoster 2009, Nagin m.fl. 2009).

Inom ramen för både frivårds- och frihetsberövande påföljder finns dessutom en möjlighet att tillhandahålla insatser som bidrar till att minska risken för fortsatt kriminalitet och öka individens möjligheter att upphöra med brott. Detta beskrivs i forskningen som straffrättssystemets rehabiliterande funktion (t.ex. Ikeyi 2021).

---

⁵⁸ Se t.ex. Iselin m.fl. (2012), Roman m.fl. (2017), Villeneuve m.fl. (2019), Brå (2021).

Avskräckning – lagöverträdarens ålder en viktig faktor

Avskräckningsteorier bygger oftast på tanken om en rationell lagöverträdare, som väger den förmodade brottsvinsten mot risken att bestraffas i respektive brottsituation (t.ex. Pratt m.fl. 2006, Lee 2017). I det avseendet spelar lagträdarens ålder en viktig roll för avskräckning, då unga lagöverträdare har en sämre förmåga till den här typen av beslutsprocess än vuxna. Skillnaden i hjärnans utveckling mellan vuxna och tonåringar innebär att ungdomar har ett större fokus på omedelbara belöningar och en mindre utvecklad förmåga att värdera risker och väga in framtida konsekvenser i sina handlingsval.⁵⁹

Studier visar vidare att även bland vuxna lagöverträdare sker brott relativt sällan efter en välinformerad rationell kalkyl utan snarare på grund av en kombination av andra omständigheter, exempelvis känslomässiga tillstånd, påverkan av alkohol eller narkotika samt låg självkontroll (t.ex. Apel 2022, Gormley m.fl. 2022). Forskning visar också att lagöverträdare sällan är välinformerade om de straffnivåer som gäller för olika typer av brott (t.ex. National Research Council 2014, Apel 2022, Gormley m.fl. 2022).

Forsknings-sammanställningar om avskräckningseffekten har dragit slutsatsen att det finns en allmän avskräckningseffekt av att handlingar är kriminaliserade, men att den samlade evidensen tyder på att avskräckningseffekten inte påverkas i någon större grad av straffändringar i vare sig skärpande eller mildrande riktning.⁶⁰

USA:s ”three strikes”-lagstiftning: en liten men dyrbar avskräckningseffekt

Ett undantag till den forskning som inte hittar en avskräckningseffekt av straffändringar är studier som fokuserat på införandet av den så kallade three strikes-lagstiftningen i olika delar av USA. Här har studier funnit att lagöverträdare som redan hade två lagföringar återföll i brott i mindre utsträckning än de med bara en tidigare lagföring.⁶¹ I Kalifornien uppskattade Helland och Tabarrock (2007) att effekten blev en 15–20-procentig minskning i brottsligheten bland dem med två tidigare lagföringar. Zimring m.fl. (2001) uppskattar att lagstiftningen som mest ledde till en 2-procentig minskning i brottsligheten totalt, medan andra studier uppskattar effekten som knappt märkbar (t.ex. Stolzenberg and

---

⁵⁹ Se t.ex. van der Put m.fl. (2011), Monahan m.fl. (2015), Gormley m.fl. (2022), Crofts m.fl. (2023).

⁶⁰ Se t.ex. Doob och Webster (2003), Nagin (2013b), National Research Council (2014), Chalfin och McCrory (2017), Bun m.fl. (2019), Al Weswasi m.fl. (2023), Creemers m.fl. (2023).

⁶¹ Se t.ex. Zimring m.fl. (2001), Helland and Tabarrock (2007), National Research Council (2014), Chalfin och McCrory (2017).

D’Alessio 1997, National Research Council 2014). Samtidigt ledde lagstiftningen till stora ökningar i antalet dömda som avtjänade 25-åriga fängelsestraff för lindriga egendoms- eller narkotikabrott.

Med utgångspunkt i en nyttokostnadsanalys drog Helland och Tabarrok (2007) slutsatsen att de brottsreducerande effekterna var mycket små jämfört med de stora kostnadsökningarna som lagstiftningen innebar för fängelsesystemet – kostnaden för varje brott som hade förebyggts uppskattades till 148 000 dollar.

Inget stöd för att egna erfarenheter av stränga påföljdsalternativ avskräcker
Enligt den samlade forskningen saknas det också evidens för att lagöverträdarens egna erfarenheter av strängare påföljdsalternativ, som fängelsestraff, skulle ha en avskräckande effekt på deras framtida brottslighet jämfört med erfarenhet av mindre stränga alternativ, som exempelvis frivårdspåföljder.

Meta-analyser och systematiska översikter på området visar på varierande resultat mellan enskilda studier och olika studiedesign, men det finns en samstämmighet om att de som döms till fängelsestraff inte återfaller i mindre utsträckning än de som får alternativa påföljder.⁶² Det har tolkats som att fängelsestraff inte har någon generell avskräckande effekt jämfört med icke-frihetsberövande påföljder (t.ex. Cullen m.fl. 2011, National Research Council 2014, Petrich m.fl. 2021). Studier som jämfört strängare med mildare fängelsemiljöer visar också att de förra inte ger en avskräckande effekt i form av minskad framtida brottslighet jämfört med de senare (t.ex. Listwan m.fl. 2013, Mastrobuoni och Terlizzese 2018, Petrich m.fl. 2021).

Samtidigt betyder inte slutsatsen att frihetsberövande påföljder inte har någon avskräckande effekt att fängelsestraff inte kan leda till minskat återfall under vissa omständigheter (se avsnittet nedan om *Rehabilitering – återfallsförebyggande insatser inom rättsväsendet*).

Forskning tyder på en avskräckningseffekt när fängelse omvandlas till elektronisk övervakning

Även om forskningsresultat visar på begränsade möjligheter att uppnå en individualpreventiv avskräckningseffekt genom att skärpa straffen för brott

---

⁶² Villettaz m.fl. (2015), Petrich m.fl. (2021), Loeffler och Nagin (2022), Creemers m.fl. (2023).

finns det studier som visar att en avskräckningseffekt uppstår när man inom ramen för en icke-frihetsberövande påföljd riskerar att få ett fängelsestraff vid återfall eller misskötsamhet.⁶³

Det får också stöd av forskning om den återfallsreducerande effekten av möjligheten att avtjäna ett fängelsestraff genom intensiv övervakning med elektronisk kontroll (IÖV). I såväl Australien (Williams och Weatherburn 2022) som Norge (Andersen and Telle 2022) och Sverige (Al Weswasi och Bäckman 2024, Grenet m.fl. 2024) finns studier som visar att möjligheten att avtjäna ett fängelsestraff genom intensiv övervakning med elektronisk kontroll ger minskningar i återfall, jämfört med system som inte ger möjlighet till den formen av verkställighet. Då möjligheten att avtjäna ett fängelsestraff genom IÖV ofta begränsas till lagöverträdare med relativt låg risk innebär denna påföljdsform också att lågriskindivider kan behålla kontakten med delar av de miljöer som bidrar till den låga risken (t.ex. arbetet, familjen) samtidigt som de undviker eventuella brottsalstrande effekter av ett umgänge med högriskindivider i anstaltsmiljön (t.ex. Andersen och Telle 2022, Belur m.fl. 2022, Grenet m.fl. 2024).

Den uppfattade risken att åka fast för brott har en brottsavhållande effekt

Det finns också ett robust stöd i forskningen för att man kan åstadkomma en brottsavhållande effekt genom att öka sannolikheten att lagöverträdare blir tagna av polisen när de väl begår brott. Forskare har dragit denna slutsats bland annat mot bakgrund av forskning som konsekvent visat att öknings i polisens närvaro leder till brottsminskningar. Detsamma gäller för så kallad fokuserad avskräckning, där olika aktörer fokuserar sina insatser mot oönskade beteenden så att de får snabba och tydliga konsekvenser för de individer som insatsen avser.⁶⁴ Enligt en meta-analys av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU 2023) visar befintliga utvärderingar stöd för att fokuserad avskräckning också kan leda till minskningar i skjutvapenvåld.

Inkapacitering – effekten varierar mellan olika typer av lagöverträdare

Det finns en samstämmighet i forskningen om att frihetsberövanden har en inkapaciteringseffekt på de personer som frihetsberövas samtidigt som

---

⁶³ Se t.ex. Doob och Webster (2003), Nagin (2013b), National Research Council (2014), Chalfin och McCrary (2017).

⁶⁴ Se t.ex. Durlauf och Nagin (2011), Nagin (2013b), National Research Council (2014), Chalfin och McCrary (2017), Braga m.fl. (2019), Jaynes och Loughran (2020), Kriminalvården (2021).

storleken på den effekten varierar stort mellan olika individer – liksom för en och samma individ sett över tid.⁶⁵ Här har flera av de centrala resultaten från forskningen om ålder och brott relevans, eftersom både lagöverträdarens ålder och brottsfrekvens spelar roll för inkapaciteringseffektens storlek. Till exempel är inkapaciteringseffekten generellt mindre för ungdomar än för vuxna, eftersom ungdomar oftare begår brott i grupp. Om andra gruppmedlemmar inte frihetsberövas kan de brott som den frihetsberövade individen skulle ha begått ändå begås, fast utan den frihetsberövades inblandning.⁶⁶ Lagöverträdarens kön är också av betydelse i den mening att kvinnor i genomsnitt begår färre brott än män, vilket innebär att inkapaciteringseffekten generellt sett är mindre för kvinnor.

Inkapaciteringseffekten är betydande för högfrekventa lagöverträdare men utvidgningar av fängelsepopulationen träffar främst lågfrekventa lagöverträdare

För både unga och vuxna högfrekventa lagöverträdare kan inkapaciteringseffekten vara betydande – det är relativt många brott som uteblir när en högfrekvent lagöverträdare avtjänar en frihetsberövande påföljd – medan effekten är mycket mindre för lågfrekventa lagöverträdare.

Samtidigt menar forskare att ökningarna i fängelsepopulationens storlek främst innebär en ökning i andelen frihetsberövade lågfrekventa lagöverträdare. Det beror dels på att lågfrekventa lagöverträdare är många fler än de högfrekventa, dels på att de högfrekventa lagöverträdarna utgör en oproportionerligt stor andel av dem som redan sitter i fängelse. Det senare följer av att de som oftast begår brott också är de som har störst risk att bli upptäckta och lagförda, samtidigt som deras tidigare brottslighet också påverkar påföljden och innebär att de oftare döms till längre fängelsestraff (t.ex. National Research Council 2014).

Forskare har dragit slutsatsen att inkapacitering av högfrekventa lagöverträdare har en samhällskyddande effekt men att den brottsförebyggande effekten av inkapacitering minskar i takt med att fängelsepopulationen ökar. De utvidgningar av fängelsepopulationen som följer på generella straffskärpningar träffar främst lågfrekventa lagöverträdare och ger därmed endast små ökningarna i antalet brott som

---

⁶⁵ Se t.ex. Leipold (2006), Nagin (2013b), National Research Council (2014), Harding m.fl. (2019), Laquer (2019), Kriminalvården (2021).

⁶⁶ Se t.ex. Van Mastrigt och Farrington (2009), Andresen och Felson (2010), Binder och Notterman (2017).

förebyggs genom inkapacitering (t.ex. Useem och Piehl 2008, Johnson och Rafael 2012, Vollaard 2013).

Inkapaciteringseffekten minskar med åldern

Storleken på inkapaciteringseffekten är också beroende av de frihetsberövades ålder, oavsett om de är låg- eller högfrekventa lagöverträdare. Det följer delvis av att även många högaktiva unga lagöverträdare slutar begå brott under övergången till vuxenlivet och ett långt frihetsberövande förebygger relativt få brott genom inkapacitering, om den frihetsberövade exempelvis är en 20-åring som går mot slutet av sin brottskarriär.

Samtidigt minskar brottsfrekvensen med åldern även bland högfrekventa vuxna lagöverträdare. Det innebär att även en selektiv inkapacitering med fokus på högfrekventa vuxna lagöverträdare blir mindre lönsam i termer av samhällsskydd allt eftersom de frihetsberövade blir äldre. Forskare menar att inkapacitering blir en ineffektiv individualpreventiv strategi i den mån längden på frihetsberövandet inte bestäms med hänsyn till både ålderseffekten och den aktuella lagöverträdarens brottsfrekvens (se t.ex. Nagin 2013a, National Research Council 2014).

En ersättningseffekt innebär att inkapacitering inte får samma påverkan på gängrelaterad eller organiserad brottslighet

Studier visar att det saknas en inkapaciteringseffekt för vissa brottstyper. Det beror på en så kallad ersättningseffekt, som sker när de brott som skulle ha begåtts av den frihetsberövade individen ändå begås, men av någon annan (t.ex. Miles och Ludwig 2007, Barbarino och Mastrobuoni 2014, National Research Council 2014).

Den brottstyp som oftast tas upp i forskningen om ersättningseffekter är narkotikaförsäljning. Här beror effekten på att efterfrågan på narkotika inte minskar när en försäljare frihetsberövas, samtidigt som det är relativt lätt för någon annan att ta, eller rekryteras till, den frihetsberövades plats.⁶⁷ Forskare menar att detsamma gäller även för andra typer av gängrelaterad eller organiserad brottslighet, där nya personer kan rekryteras eller flyttas till de uppgifter, inklusive grovt våld, som tidigare utförts av de individer som blir frihetsberövade (t.ex. Cook och Ludwig 2010, Hilke 2020).

---

⁶⁷ t.ex. Miles och Ludwig (2007), Tonry (2013), National Research Council (2014), Torres m.fl. (2021).

Brottsalstrande effekter av frihetsberövanden kan motverka brottsreducerande effekter

Flera studier tyder på att frihetsberövanden kan ha en brottsalstrande effekt för åtminstone vissa individer.⁶⁸ Som nämndes i förra kapitlet⁶⁹ handlar det bland annat om att ett frihetsberövande bryter lågriskindividers kontakter med de miljöer som bidrar till den låga risken (utbildning, arbete, prosocialt umgänge), och samtidigt kan utsätta dem för riskhöjande effekter av ett umgänge med högriskindivider.

Andra forskare lyfter att fängelsemiljön kan vara skadlig både psykologiskt och känslomässigt. I synnerhet individer som frihetsberövas för första gången blir tvungna att gå igenom en anpassningsprocess för att hantera att de plötsligt berövas de otaliga små valmöjligheter som de varit vana vid i sitt vardagliga liv. Det leder till en internalisering av nya vanor, tankesätt och värderingar som försvårar återanpassningen till samhället efter frigivning.⁷⁰

När det gäller unga lagöverträdare visar internationella studier också på tydliga samband mellan frihetsberövanden under ungdomsåren och senare fysiska och mentala hälsoproblem (inklusive risken för tidig död), försämrad utbildning, sämre arbetsmarknadsanknytning och ytterligare frihetsberövanden under vuxenlivet.⁷¹ Forskare lyfter också att frihetsberövanden stör både den psykosociala utvecklingen och den mognadsprocess som leder till att flertalet ungdomar slutar begå brott under övergången till livet som vuxen.⁷²

Frihetsberövanden får brottsalstrande effekter för de frihetsberövades barn

Studier visar också att frihetsberövanden har negativa effekter för de frihetsberövades familjer, i synnerhet om de har barn. Det finns undantag, om den frihetsberövade har varit våldsam inom familjen eller har ett alkohol- eller narkotikaberoende (t.ex. Giordano 2010), men för det stora flertalet visar studier att familjen påverkas negativt när en förälder frihetsberövas. Det handlar bland annat om att familjens ekonomi

---

⁶⁸ Se t.ex. Petrich m.fl. (2021), Loeffler och Nagin (2022), Koops-Geuze och Weerman (2023).

⁶⁹ Se avsnittet *Samhällets reaktion på brott kan ha såväl positiva som negativa konsekvenser för upphörandeprocessen*.

⁷⁰ Se t.ex. National Research Council (2014), Kazemian (2015), Boen (2020), Gormley m.fl. (2022).

⁷¹ Se t.ex. Aizer and Doyle (2013), Lambie och Randell (2013), Barnert m.fl. (2016), Ogle och Turanovic (2016), Feld (2017), Powell (2022), Smith och Udo (2022), Dorset och Thomson (2023), Silva m.fl. (2023),

⁷² Se t.ex. Dmitrieva m.fl. (2012), Lambie och Randell (2013), Feld (2017), Erickson och Schaefer (2021).

försämras, vilket skapar stress och påverkar såväl föräldraskapet som relationerna inom familjen.⁷³ Den negativa effekten på familjens ekonomi förstärks också av att individer från sämre socioekonomiska förhållanden är starkt överrepresenterade bland dem som döms till fängelsestraff (t.ex. Nilsson 2002, Dennison och Demuth 2018, Brå 2023). Studier visar också att barnens skolgång kan påverkas negativt och att de upplever försämrat mående och en ökad risk för depression och ångest.⁷⁴

Enligt forskningsöversikter leder frihetsberövande också till ökade beteendeproblem och brottslighet hos den frihetsberövades barn.⁷⁵ Det bekräftas även av svensk forskning, där Dobbie m.fl. (2018) visar att sannolikheten att bli lagförd för brott som tonåring är drygt 40 procent högre för barn som haft en frihetsberövad förälder, jämfört med barn vars föräldrar fått en annan typ av påföljd. Samma studie fann ingen effekt på barnens skolgång, men en tydlig negativ effekt på barnens möjligheter på arbetsmarknaden. De negativa effekterna var starkaste för barn från de mest socioekonomiskt sårbara hemförhållandena.

Rehabilitering – återfallsförebyggande insatser inom rättsväsendet

Studier visar att de största återfallsreducerande möjligheterna ligger i rättsväsendets rehabiliterande funktion. Även på det här området är det dock viktigt att ha realistiska effektförväntningar av enskilda insatser. Det som åstadkoms av enskilda typer av påföljdsinnehåll är i genomsnitt ofta en minskning av andelen som återfaller med några procentenheter. Men som nämnts tidigare ska upphörande från brott betraktas som en process, och i och med att den lilla gruppen högfrekventa persistenta lagöverträdare återkommer relativt många gånger blir det flera möjligheter för kriminalvården att erbjuda en möjlighet till positiv förändring.

Trots de här ovan beskrivna negativa effekterna av frihetsberövande visar forskning att även frihetsberövande påföljder kan minska risken för återfall, förutsatt att de ges ett rehabiliterande innehåll. Loeffler och Nagin (2022) beskriver till exempel att de studier där frihetsberövande visat sig ha en återfallsreducerande effekt främst avser kontexter där det finns ett starkt

---

⁷³ Se t.ex. Arditti m.fl. (2003), Schwartz-Soicher m.fl. (2011), Antle m.fl. (2020), Johnson och Arditti (2023), Luk m.fl. (2023).

⁷⁴ Se t.ex. Craigie (2011), Wakefield och Wildeman (2011), Geller m.fl. (2012), Hagan och Foster (2012), Murray m.fl. (2012), Davis och Schlafer (2017), Turney (2018), Shaw (2019), Provencher och Conway (2019), Luk m.fl. (2023), Del Toro m.fl. (2023).

⁷⁵ Se t.ex. Murray m.fl. (2009, 2012), National Research Council (2014), Johnson och Arditti (2023), Luk m.fl. (2023).

fokus på rehabiliterande insatser inom ramen för verkställigheten (se även Bhuller m.fl. 2020). Även i en meta-analys om effekten av frihetsberövande om återfall av Petrich m.fl. (2021) dras slutsatsen att det är möjligt att uppnå en återfallsreducerande effekt med frihetsberövande påföljder, men att det förutsätter en kriminalvård som sätter personlig förändring i fokus för verksamheten.

RBM-modellen (risk, behov, mottaglighet)

Under de senaste 30 åren har det gjorts mycket forskning om vilka insatser som ger återfallsreducerande effekter inom kriminalvården. Den dominerande modellen i flera länder utgår från de så kallade RBM-principerna (risk, behov, mottaglighet), som också används av Statens institutionsstyrelse och inom den svenska kriminalvården (se t.ex. Andrews och Bonta 2010a, Cullen 2013, Kriminalvården 2023).⁷⁶ Modellen utvecklades med utgångspunkt i resultat från meta-analyser om effekterna av olika behandlingsinsatser, och insatser som följer modellens principer har visat sig ge betydelsefulla minskningar i återfall jämfört med kontrollgrupper som inte fått insatser på detta sätt.⁷⁷ Kortfattat innebär dessa principer att:

- insatser ska anpassas efter individens risknivå (riskprincipen)
- insatser ska riktas mot de faktorer som bidrar till individens kriminalitet, de så kallade brottsalstrande ”behoven” (behovsprincipen)
- insatsens utformning bör stämma överens med den aktuella individens inlärningsförmåga (mottaglighetsprincipen).

Från ett återfallsförebyggande perspektiv anses riskprincipen som särskilt viktig på grund av de tidigare redovisade forskningsresultaten om att intensiva åtgärder behövs för att åstadkomma förändring hos högriskindivider medan samma typ av insatser i stället inte har någon effekt eller kan leda till ökad kriminalitet bland lågriskindivider.

De brottsalstrande ”behov” som ingår i behovsprincipen avser riskfaktorer för brott i form av antisociala beteendemönster, prokriminella attityder,

---

⁷⁶ Modellen beskrivs också i Socialstyrelsens stöd till socialtjänsten för arbetet med barn med ett brottsligt eller normbrytande beteende (Socialstyrelsen 2020).

⁷⁷ T.ex. Söderholm Carpelan m.fl. (2008), Brå (2009), Andrews och Bonta (2010a), Cullen (2013), Manchack och Cullen (2015), Wilson (2016), Barnes-Lee m.fl. (2023).

prokriminellt umgänge samt familje- och relationsmässiga förhållanden. Problem med missbruk och beroende samt brist på sysselsättning i form av arbete och utbildning är också viktiga (t.ex. Andrews och Bonta 2010a, Cullen 2013, Fortune och Heffernan 2019).

Tillsammans innebär behovs- och mottaglighetsprinciperna att insatser i möjligaste mån behöver anpassas efter individens förutsättningar i form av bland annat risksammansättning, inlärningsförmåga, motivation och psykologiska förutsättningar (t.ex. Andrews m.fl. 2011).

Forskningen om RBM-principerna visar också att uppfyllelsen av respektive princip i sig har en återfallsreducerande effekt, men att denna effekt ökar ju fler av principerna som uppfylls (t.ex. Andrews och Bonta 2010b). Det gäller både för ungdomar och vuxna, men effekten är särskilt tydlig bland unga lagöverträdare (t.ex. Manchak och Cullen 2015).

Främst kognitiva program som förespråkas

De typer av insatser som främst förespråkas inom RBM-modellen är kognitiva program som påverkar prokriminella attityder, värderingar och tanke sätt, vilket också är den insatstyp som mest konsekvent uppvisat positiva effekter på återfall bland vuxna inom ramen för såväl frihetsberövande påföljder som frivårdspåföljder.⁷⁸ I meta-analysen av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering om psykosociala insatser som kan förebygga och minska gängkriminalitet (SBU 2023) dras slutsatsen att det finns frivårdsprogram som kan minska fortsatt kriminalitet bland personer i gängkriminalitet, även om resultatets tillförlitlighet anses som låg. Flera av de undersökta frivårdsprogrammen innehöll inslag av kognitiv beteendeterapi (KBT). Samma meta-analys fann däremot ingen evidens för en liknande effekt av insatser som enbart gavs under anstaltsvistelse.

Washington State Institute of Public Policy (WSIPP) beskriver KBT för vuxna medel- till högrisklagöverträdare som en kostnadseffektiv insats. Det gäller även för insatser med fokus på bland annat missbruksbehandling, utbildning och arbetsträning under anstaltsvistelsen samt insatser som ger möjlighet för fängelseintagna att lämna anstalten för betald arbetspraktik,

---

⁷⁸ Se t.ex. Pearson m.fl. (2002), Joy Tong och Farrington (2006), Hubbard och Pealer (2009), Andrews och Bonta (2010a), Hoffmann m.fl. (2012), Wilson (2016).

och insatser som hjälper intagna och frigivna att hitta bostad och arbete efter frigivning.⁷⁹

Resurser och utbildning för praktiker viktiga faktorer för att uppnå effekt

Trots att de evidensbaserade RBM-principerna för återfallsreducerande insatser redan implementeras i flera länder menar forskare att insatserna ofta inte är lika effektiva som de skulle kunna vara. De centrala problem som lyfts i forskningen är att personalen inte får tillräckligt med utbildning och att insatserna ofta ges i miljöer där personalen saknar tillräckligt med tid och resurser för att kunna leverera insatserna på ett adekvat sätt (t.ex. Andrews och Bonta 2010b, Manchak och Cullen 2015).

Ett annat problem som beskrivs är att de program och insatser som erbjuds inom ramen för kriminalvården av ekonomiska skäl och effektivitetsskäl ofta är sådana som kan ge en viss hjälp till en större del av klientgruppen, men som på grund av deras generella karaktär inte är anpassade till den enskilda individens specifika problembild. Det får som resultat att flera riskfaktorer inte matchas till innehållet i insatserna. Forskare har därför argumenterat för en bättre individanpassning av insatser till klienter och ett större utbud av insatser (se t.ex. Peterson-Badali m.fl. 2015, McNeill 2016, Viljoen m.fl. 2018).

Styrkebaserade insatser som komplement till RBM-baserad rehabilitering

Under de senaste 20 åren har det uppstått en debatt inom forskningen mellan förespråkare för RBM-modellen och förespråkare för alternativa modeller med ett starkare fokus på ett så kallat styrkebaserat perspektiv, framför allt den så kallade Good Lives modellen (GLM).⁸⁰ Att hantera och reducera riskfaktorer för framtida brottslighet är centralt även i GLM-modellen, men företrädarna för GLM menar att det är viktigt att inte enbart fokusera på att reducera risk utan att samtidigt fokusera på andra faktorer, som kan stärka individens förmåga att uppnå olika livsmål på ett lagligt, socialt acceptabelt sätt (t.ex. Ward m.fl. 2012, Mallion m.fl. 2020, Barnao 2022).

Bland de fördelar som GLM:s förespråkare menar kan uppnås genom GLM som ett komplement till RBM-modellen är att den kan öka lagöverträdarens motivation att delta och stanna i behandling samt leda till bättre

---

⁷⁹ <https://www.wsipp.wa.gov/BenefitCost?topicId=2>

⁸⁰ Se t.ex. Ward m.fl. (2007), Andrews m.fl. (2011), Wormwith m.fl. (2012), Looman och Abracen (2013), Ziv (2019), Mallion m.fl. (2020), Morse m.fl. (2022).

terapeutiska relationer mellan praktiker och lagöverträdare. Enligt samma forskare är det också en fördel att fokus inom GLM inte riktas enbart på att undvika fortsatt brottslighet utan även på att sätta upp och sträva mot konventionella mål som är realistiska utifrån individens förutsättningar (t.ex. Fortune 2018, Mallion och Wood 2020, Barnao 2022).

GLM har implementerats som en modell för rehabiliteringsinsatser i olika sammanhang i flera länder (t.ex. Netto m.fl. 2014, Prescott och Willis 2022), men det finns än så länge ett mycket begränsat forskningsunderlag om modellens effekter på återfall i brott (Mallion m.fl. 2020, Zeccola m.fl. 2021).

Avslutande kommentarer

I kombination med kunskaper om ålder, brott och kriminella karriärer visar forskningen om individuell brottsprevention att de insatser som har mest potential att minska brottsligheten är sådana som reducerar förekomsten av riskfaktorer för brott bland barn och ungdomar innan de kommer i kontakt med rättsväsendet. En stor del av samhällets preventiva arbete sker mer eller mindre obemärkt inom familjen och skolan. Det innebär att åtgärder som stärker förmågan hos föräldrar, förskolor och skolor att säkra en positiv utveckling för i synnerhet sårbara barn har potentialen att ge betydande vinster ur ett preventivt perspektiv.

Skolan har också möjligheter att ytterligare förstärka det preventiva arbetet, till exempel genom att inkludera program som förbättrar barns sociala färdigheter, självkontroll och problemlösningsförmåga inom ramen för undervisningen. Både skolan och föreningslivet kan också spela en viktig roll genom att uppmärksamma barn som uppvisar olika riskbeteenden och samverka med andra aktörer som har möjlighet att erbjuda insatser inom ramen för sitt ansvarsområde, däribland vården och socialtjänsten.

En slutsats av forskningen är att förstärkningar av resurserna och förmågan bland aktörer som har möjlighet att delta i det preventiva arbetet utanför rättsväsendet har potential att på ett kostnadseffektivt sätt öka tryggheten i samhället och minska brottsoffrets lidande. Betydelsen av dessa insatser förstärks av att många unga lagöverträdare aldrig lagförs för brott under den mest brottsaktiva perioden av ålder-brottskurvan. Rättsväsendets möjligheter att påverka ungdomsbrottsligheten och risken för framtida brottslighet genom individualpreventiva insatser är därmed begränsade under denna viktiga livsfas.

Rättsväsendet har en viktig roll

För de ungdomar och vuxna som kommer i kontakt med rättsväsendet har åtgärder inom påföljdssystemet en viktig individualpreventiv funktion.

Den samlade forskningen tyder på att straffsystemets avskräckande funktion inte går att lita på som verktyg för att reducera brottslighet. Däremot kan inkapacitering av högfrekventa lagöverträdare ge en betydande effekt på brottsligheten. Möjligheterna för inkapacitering att åstadkomma en brottsreducerande effekt är dock mindre för ungdomar, som ofta begår brott i grupp, och för brottstyper där det finns en ersättningseffekt. Inkapacitering är dessutom en kostnadsineffektiv preventiv metod när den riktas mot de lågfrekventa lagöverträdare som utgör majoriteten av dem som döms för brott. Inkapaciteringseffekten minskar också med ålder.

Samtidigt har väl implementerade, evidensbaserade preventiva och rehabiliterande insatser inom anstalt, frivård och socialtjänst potential att minska brottsligheten och därmed antalet brottsutsatta. På sikt kan sådana insatser också ge en samhällsekonomisk avkastning i termer av ökade skatteintäkter och en minskad belastning på olika välfärdssystem.

Men det finns risker kopplade till en repressiv reaktion som inte står i proportion till lagöverträdarens risknivå, då straffrättsliga reaktioner också kan ha en brottsalstrande och hälsoskadlig effekt samt kan leda till en försämrad anknytning till utbildning och till arbetsmarknaden.

Andelen lågriskindivider som kommer i kontakt med rättsväsendet är störst bland ungdomar, som även är den grupp som är mest känslig för möjliga brottsalstrande och hälsoskadliga effekter. I straffsystem som går i en mer repressiv inriktning tyder forskningen på vikten av att ta hänsyn till riskerna med att öka repressionen på ett ofokuserat sätt, eftersom det riskerar att dra in fler lågriskungdomar i de mer repressiva delarna av påföljdssystemet.

Från ett barnperspektiv såväl som ett individuellt preventivt perspektiv finns också risker med de negativa effekter som forskning visar att frihetsberövanden får för de frihetsberövades barn. Under perioder med en växande fängelsepopulation blir det därför nödvändigt för andra samhällsaktörer att ägna mer resurser åt dessa barn och deras utveckling, aktörer som förskolan, skolan, socialtjänsten och de lokala brottsförebyggande aktörerna.

En svår men viktig balansgång

Forskning om individuell brottsprevention visar att om rättsväsendets enda målsättning vore att minska risken för fortsatt kriminalitet skulle det vara rimligt med ett system där samhällets reaktion på brott främst baserades på en bedömning av lagöverträdarens förutsättningar och behov i linje med risk-, behovs- och mottaglighetsprinciperna. I ett sådant reaktionssystem skulle straffvärdet för den enskilda kriminella handlingen vara sekundärt för rättsväsendets val av reaktion.

Samtidigt är rättsväsendets roll i samhället betydligt bredare än så. Vid sidan av individualprevention ska rättsväsendet bland annat straffa, kommunicera ett symboliskt avståndstagande från lagstridiga handlingar och ge upprättelse till brottsoffren (se t.ex. Goldson och Muncie 2009, Brå 2009, Lacey och Pickard 2019). Rättsväsendet har alltså flera olika målsättningar, som ibland kan stå i konflikt med varandra.

Det är osannolikt att det finns något sätt att få dessa olika målsättningar att gå ihop på ett sätt som är optimalt för samtliga samtidigt. Centrala straffrättsliga principer som proportionalitet och ekvivalens innebär till exempel att utgångspunkten för påföljdsval och straffmätning är den kriminella handlingen.

Sammantaget innebär detta att beslutsfattare inom kriminalpolitikens område står inför svåra val när det gäller att bestämma balansen mellan de positiva och negativa effekterna av olika prioriteringar mellan straffsystemets målsättningar. Det är inom ramen för de val som görs för att hitta ”rätt balans” som den här rapporten kan bidra med ett kunskapsunderlag om olika individualpreventiva aspekter kopplade till påföljdssystemets utformning och repressionsnivå.

En åldrande population av lagöverträdare

Som en sista kommentar anser Brå att det finns anledning att följa utvecklingen av ålder-brottskurvan för Sverige under de kommande åren. Redovisningen av jämförelserna mellan 1990 och 2022 visar på en tydlig förändring i åldersfördelningen bland de brottsaktiva i samhället, med en förskjutning av tyngdpunkten längre upp i åldrarna.

Andelen brottsaktiva bland äldre i befolkningen har varit relativt konstant sedan 1990, men de äldre åldersgrupperna har blivit större i befolkningen under samma period. Det innebär att Sverige har en åldrande befolkning

även bland lagöverträdare, vilket också kan innebära nya utmaningar, bland annat för Kriminalvården (se t.ex. Bedard m.fl. 2022).

Referenser

Aizer, A. och Doyle, J.J., Jr. (2015). Juvenile incarceration, human capital and future crime: Evidence from randomly-assigned judges. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 130, nr. 2, s. 759–803.

Akalin, M. (2016). The crime curve of Turkey: Does crime decrease with age? *Journal of Human Sciences*, vol. 13, nr. 2, s. 2750–2757.

Al Weswasi, E. m.fl. (2023). Does sentence length affect the risk for criminal recidivism? A quasi-experimental study of three policy reforms in Sweden. *Journal of Experimental Criminology*, Vol. 19, s. 971–999.

Al Weswasi, E. och Bäckman, O. (2024). The effects of replacing incarceration with electronic monitoring on crime, health, and labor market exclusion. Kommande (Stockholms universitet).

Andersen, S. N. och Telle, K. (2022). Better out than in? The effect on recidivism of replacing incarceration with electronic monitoring in Norway. *European Journal of Criminology*, vol. 19, nr. 1, s. 55–76.

Andersson, F. m.fl. (2012). Sex differences in offending trajectories in a Swedish cohort. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 22, nr. 2, s. 108–121.

Andersson, F. m.fl. (2023). Prevalence of cannabis use among young adults in Sweden comparing randomized response technique with a traditional survey. *Addiction*, vol. 118, nr. 9, s. 1801–1810.

Andersson, F. och Torstensson Levander, M. (2013). Adult onset in a Swedish female birth cohort. *Journal of Criminal Justice*, vol. 41, nr. 3, s. 172–177.

Andrée Löfholm, C. m.fl. (2009) Multisystemic therapy with conduct disordered young people: Stability of treatment outcomes two years after intake. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, vol. 5, nr 4, s. 373–397.

Andresen, M. A. och Felson, M. (2010). The impact of co-offending. *British Journal of Criminology*, vol. 50, nr. 1, s. 66–81.

- Andrews, D. A. m.fl. (2011). The risk-need-responsivity (RNR) model: Does adding the good lives model contribute to effective crime prevention? *Criminal Justice and Behavior*, vol. 38, nr. 7, s. 735–755.
- Andrews, D. A. och Bonta, J. (2010a). *The psychology of criminal conduct* (5:e upplagan). LexisNexis.
- Andrews, D. A. och Bonta, J. (2010b). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law*, vol. 16, nr. 1, s. 39–55.
- Antle, K. m.fl. (2020). The mediating role of family dynamics in the relationship between paternal incarceration and child behavior problems. *Journal of Crime and Justice*, vol. 43, nr. 1, s. 16–35.
- Aos, S. m.fl. (2004). *Benefits and costs of prevention and early intervention programs for youth*. Washington State Institute for Public Policy.
- Apel R. (2022). Sanctions, perceptions, and crime. *Annual Review of Criminology*, vol. 5, s. 205–227.
- Arditti, J.A. m.fl. (2003). Saturday morning at the jail: implications of incarceration for families and children. *Family Relations*, vol. 52, nr. 3, s. 195–204.
- Baglivio, M. T. m.fl. (2017). Risk assessment trajectories of youth during juvenile justice residential placement. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 44, s. 360–394.
- Baker, T. m.fl. (2015). Measuring the intermittency of criminal careers. *Crime & Delinquency*, vol. 61, nr. 8, s. 1078–1103.
- Barbarino, A. och Mastrobuoni, G. (2014). The incapacitation effect of incarceration: Evidence from several Italian collective pardons. *American Economic Journal: Economic Policy*, vol. 6, nr. 1, s. 1–37.
- Barker, E. D. och Maughan, B. (2009). Differentiating early-onset persistent versus childhood-limited conduct problem youth. *American Journal of Psychiatry*, vol. 166, nr. 8, s. 900–908.
- Barnao, M. (2022). The Good Lives Model: A Strength-Based Approach to Rehabilitating Offenders. I: Garofalo, C. och Sijtsema J. J. (red.), *Clinical*

Forensic Psychology: Introductory Perspectives on Offending. Palgrave Macmillan.

Barnert, E. S. m.fl. (2016). Juvenile Incarceration and Health. *Academic Pediatrics*, vol. 16, nr. 2, s. 99–109.

Barnes-Lee, A. m.fl. (2023). Dynamic risk and differential impacts of probation: Examining age, race, and gender as responsivity factors. *Law and Human Behavior*, vol. 47, nr. 4, s. 526–537.

Basto-Pereira, M. och Farrington, D. P. (2019), Advancing knowledge about lifelong crime sequences. *British Journal of Criminology*, vol. 59, nr. 2, s. 354–377.

Basto-Pereira, M. och Farrington, D. P. (2022). Developmental predictors of offending and persistence in crime: A systematic review of meta-analyses. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 65, 101761.

Baumer, E. P. och Wolf K. T. (2014) Evaluating contemporary crime drop(s) in America, New York City, and many other places. *Justice Quarterly*, vol. 31, nr. 1, s. 5–38.

Beckley, A. L. m.fl. (2016). Adult-onset offenders: Is a tailored theory warranted? *Journal of Criminal Justice*, vol. 46, s. 64–81.

Beckley, A. m.fl. (2022). The Stockholm life-course project: Investigating offending and non-lethal severe violent victimization. *Nordic Journal of Criminology*, vol. 23, nr. 1, s. 61–82.

Bedard, R. m.fl. (2022). Elderly, detained, and justice-involved: the most incarcerated generation. *City University of New York Law Review*, vol. 25, s. 161–197.

Bekbolatkyzy, D. S. m.fl. (2019). Aging out of adolescent delinquency: Results from a longitudinal sample of youth and young adults. *Journal of Criminal Justice*, vol. 60, s. 108–116.

Belur, J. m.fl. (2020). A systematic review of the effectiveness of the electronic monitoring of offenders. *Journal of Criminal Justice*, vol. 68, 101686.

Bergman, L. R. och Andershed, A-K. (2009). Predictors and outcomes of persistent or age-limited registered criminal behavior: a 30-year

longitudinal study of a Swedish urban population. *Aggressive Behavior*, vol. 35, nr. 2, s. 164–178.

Bersani, B. (2014). An examination of first and second generation immigrant offending trajectories. *Justice Quarterly*, vol. 31, nr. 2, s. 315–343.

Bersani, B. E. m.fl. (2009). Predicting trajectories of offending over the life course: findings from a Dutch conviction cohort. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 46, nr. 4, s. 468–494.

Bersani, B. E. m.fl. (2022). Does early adolescent arrest alter the developmental course of offending into young adulthood? *Journal of Youth and Adolescence*, 51, s. 724–745.

Bevilacqua, L. m.fl. (2017). Conduct problems trajectories and psychosocial outcomes: a systematic review and meta-analysis. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 27, s. 1239–1260.

Bhuller, M. m.fl. (2020). Incarceration, recidivism, and employment. *Journal of Political Economy*, vol. 128, nr. 4, s. 1269–1324.

Binder, G. och Notterman, B. (2017). Penal incapacitation: A situationist critique. *American Criminal Law Review*, vol. 54, nr. 1, s. 1–56.

Björge, T. (2016). *Preventing Crime. A Holistic Approach*. London: Palgrave Macmillan.

Block, R. m.fl. (2010). Long-Term Patterns of Offending in Women. *Feminist Criminology*, vol. 5, nr. 1, s. 73–107.

Blokland, A. och Nieuwbeerta, P. (2010). Life course criminology. I: Shoham, S. G. m.fl. (red.), *International Handbook of Criminology*. CRC Press.

Blokland, A. och Palmen, H. (2012). Criminal career patterns. I: Loeber, R. m.fl. (red.), *Persisters and desisters in crime from adolescence into adulthood*. Routledge.

Blokland, A. och van Os, R. (2010). Life span offending trajectories of convicted Dutch women. *International Criminal Justice Review*, vol. 20, nr. 2, s. 169–187.

- Blokland, A. m.fl. (2005). Life span offending trajectories of a Dutch conviction cohort. *Criminology*, vol. 43, nr. 4, s. 919–954.
- Blokland, A. m.fl. (2020). Officially registered criminal careers of members of Dutch outlaw motorcycle gangs and their support clubs. *Deviant Behavior*, vol. 41, nr. 11, s. 1393–1412.
- Blonigen, D. M. (2010). Explaining the relationship between age and crime: contributions from the developmental literature on personality. *Clinical Psychology Review*, vol. 30, nr. 1, s. 89–100.
- Blumstein, A. och Cohen, J. (1979). Estimation of individual crime rates from arrest records. *Journal of Criminal Law and Criminology*, vol. 70, nr. 4, s. 561–585.
- Blumstein, A. m.fl. (1986). *Criminal Careers and "Career Criminals"*. Vol. I. National Academy Press.
- Blumstein, A. m.fl. (1988). Criminal career research: its value for criminology. *Criminology*, vol. 26, nr. 1, s. 1–35.
- Boen, C. E. (2020). Criminal justice contacts and psychophysiological function in early adulthood: Health inequality in the carceral state. *Journal of Health and Social Behavior*, vol. 61, nr. 3, s. 290–306.
- Boisvert, D.L. (2021). Biosocial factors and their influence on desistance. I: *Desistance from crime: implications for research, policy, and practice*. U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.
- Braga, A. A. m.fl. (2019). Focused deterrence strategies effects on crime: a systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, vol. 15, nr. 3, e1051.
- Braga, A. A. m.fl. (2021). *A framework for addressing violence and serious crime: Focused deterrence, legitimacy, and prevention*. Cambridge University Press.
- Britt, C. (1992). Constancy and change in the U.S. age distribution of crime: a test of the "invariance hypothesis". *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 8, nr. 2, s. 175–187.
- Britt, C. L. (2019). Age and crime. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.

- Broidy, L. M. och Thompson C. M. (2019). Developmental and Life-Course Findings on Women and Girls. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2003). *Skattefiffflare och tjuvar. En studie av sociala förhållanden och brottsbelastning hos två grupper av lagförda gärningsmän*. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2008). *Mentorskaps inverkan på återfall i brott. En systematisk forskningsgenomgång*. Rapport 2008:7. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling. En kunskapsinventering*. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). *Strategiska brott bland unga på 00-talet*. Rapport 2011:21. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). *Kostnader för brott. En litteraturöversikt över metoder, resultat och utmaningar i forskningen om kostnader för brott*. Rapport 2017:4. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2021). *Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet*. Rapport 2021:5. Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2023). *Socioekonomisk bakgrund och brott. En kunskapsöversikt*. Rapport 2023:3. Brottsförebyggande rådet.
- Bun, M. J. m.fl. (2020). Crime, deterrence and punishment revisited. *Empirical Economics*, vol. 59, s. 2303–2333.
- Bushway, S. D. och Paternoster, R. (2009). The impact of prison on crime. I: Raphael, S. och Stoll, M. A. (red.), *Do prisons make us safer. The benefits and costs of the prison boom*. Russell Sage Foundation.
- Bäckman, O. m.fl. (2020). *Den ojämlika brottsligheten. Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973–2017*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Campedelli, G. M. m.fl. (2021). Life-course criminal trajectories of mafia members. *Crime & Delinquency*, vol. 67, nr. 1, s. 111–141.

- Carlsson, C. och Sarnecki, J. (2016). *An introduction to life-course criminology*. Sage.
- Carlsson, C. och Sivertsson, F. (2021). Age, gender, and crime in a Stockholm birth cohort to age 64. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 7, s. 359–384.
- Carson, D. C. och Ray, J. V. (2019). Do psychopathic traits distinguish trajectories of gang membership? *Criminal Justice and Behavior*, vol. 46, nr. 9, s. 1337–1355.
- Catalano, R. F. och Hawkins, J. D. (1996). The social development model: A theory of antisocial behavior. I: Hawkins, J. D. (red.), *Delinquency and crime: Current theories*. Cambridge University Press.
- Chalfin, A. och McCrary, J. (2017). Criminal deterrence: A review of the literature. *Journal of Economic Literature*, vol. 55, nr. 1, s. 5–48.
- Cohen, M. A. (2023). Benefit-cost analyses are good for society's health—but caveat emptor! *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 33, nr. 2, s. 92–96.
- Collins, R. E. (2004). Onset and desistance in criminal careers: neurobiology and the age-crime relationship. *Journal of Offender Rehabilitation*, vol. 39, nr. 3, s. 1–19.
- Cook, P. J. och Ludwig, J. (2010). *Economical Crime Control*. Working Paper 16513. National Bureau of Economic Research.
- Corrado, R. R. m.fl. (2015). The role of psychopathic traits and developmental risk factors on offending trajectories from early adolescence to adulthood: a prospective study of incarcerated youth. *Journal of Criminal Justice*, 43, nr. 4, s. 357–368.
- Craigie, T.L. (2011). The effect of paternal incarceration on early child behavioral problems: a racial comparison. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, vol. 9, nr. 3, s. 179–199.
- Creemers, H. E. m.fl. (2023). Ramping up detention of young serious offenders: a safer future? *Trauma, Violence, & Abuse*, vol. 24, nr. 4, s. 2863–2881.

- Crofts, T. m.fl. (2023). Deterring Children From Crime Through Sentencing: Can It Be Justified? *Youth Justice*, vol. 23, nr. 2, s. 182–200.
- Cullen, F. T. (2011). Beyond adolescent-limited criminology: choosing our future—The American Society of Criminology 2010 Sutherland address. *Criminology*, vol. 49, nr. 2, s. 287–330.
- Cullen, F. T. m.fl. (2011). Prisons do not reduce recidivism: The high cost of ignoring science. *The Prison Journal*, vol. 91, nr. 3 (suppl.), s. 48S-65S.
- Cullen, F. T. (2013). Rehabilitation: Beyond Nothing Works. *Crime and Justice*, vol. 42, nr. 1, s. 299–376.
- Davis, L. och Schlafer, R. J. (2017). Mental health of adolescents with currently and formerly incarcerated parents. *Journal of Adolescence*, vol. 54, s. 120–134.
- Day, D. M. m.fl. (2012). Long-term follow-up of criminal activity with adjudicated youth in Ontario: identifying offence trajectories and predictors/correlates of trajectory group membership. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, vol. 54, nr. 4, s. 377–413.
- Day, D. M. och Wiesner, M. (2019). *Criminal trajectories. A developmental perspective*. New York University Press.
- De Apodaca, R.F. m.fl. (2015). Differentiation of the age-crime curve trajectory by types of crime. *American Research Journal of Humanities and Social Sciences*, vol. 1, nr. 4, s. 1–12.
- Delisi, M. (2006). Zeroing in on early arrest: results from a population of extreme career criminals. *Journal of Criminal Justice*, vol. 23, s. 17–26.
- DeLisi, M. (2015). Age-crime curve and criminal career patterns. I: Morizot, J. och Kezemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.
- Del Toro J. m.fl. (2023). The intergenerational effects of paternal incarceration on children's social and psychological well-being from early childhood to adolescence. *Development and Psychopathology*, vol. 35, nr. 2, s. 558–569.

- Dennison, C. R. och Demuth S. (2018). The more you have, the more you lose: Criminal justice involvement, ascribed socioeconomic status, and achieved SES. *Social Problems*, vol. 65, nr. 2, s. 191–210.
- De Ribera, O. S. m.fl. (2019). Correlates of youth violence in low- and middle-income countries: a meta-analysis. *Aggression & Violent Behavior*, vol. 49, 101306.
- Derzon, J. H. (2010). The correspondence of family features with problem, aggressive, criminal, and violent behavior: a meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 6, nr. 3, s. 263–292.
- Dmitrieva, J. m.fl. (2012). Arrested development: The effects of incarceration on the development of psychosocial maturity. *Development and Psychopathology*, vol. 24, s. 1073–1090.
- Dobbie, W. m.fl. (2018). *The intergenerational effects of parental incarceration*. Working Paper 24186. National Bureau of Economic Research.
- Doob, A. N. och Webster, C. M. (2003). Sentence Severity and Crime: Accepting the Null Hypothesis. *Crime and Justice*, vol. 30, s. 143–195.
- Dopp, A. R. m.fl. (2017). Family-based treatments for serious juvenile offenders: A multilevel meta-analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 85, nr. 4, s. 335–354.
- Dorsett, R. och Thomson, D. (2023). How incarcerating children affects their labour market outcomes. *Journal of Social Policy*, <https://doi.org/10.1017/S0047279423000235>.
- Dowden, C. och Andrews, D. A. (2003). Does family intervention work for delinquents? Results of a meta-analysis. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, vol. 45, nr. 3, s. 327–342.
- Drake, E. K. m.fl. (2009). Evidence-based public policy options to reduce crime and criminal justice costs: Implications in Washington State. *Victims and Offenders*, vol. 4, nr. 2, s. 170–196.
- D'Unger, A. V. m.fl. (1998): How many latent classes of delinquent/criminal careers? Results from mixed Poisson regression analyses. *American Journal of Sociology*, vol. 103, nr. 6, s. 1593–1630.

- D'Unger, A. V. m.fl. (2002). Sex differences in age patterns of delinquent/criminal careers: results from Poisson latent class analyses of the Philadelphia cohort study. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 18, nr. 4, s. 349–375.
- Durlauf, S. N. och Nagin, D. S. (2011). Imprisonment and crime. Can both be reduced? *Criminology & Public Policy*, vol. 10, nr. 1, s. 13–54.
- Eggleston, E. P. och Laub, J. H. (2002). The onset of adult offending: a neglected dimension of the criminal career. *Journal of Criminal Justice*, vol. 30, nr. 6, s. 603–622.
- Eggleston Doherty, E. och Bacon, S. (2019). Age of onset of offending behavior. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford Handbook of Developmental and Life-Course Criminology*. Oxford University Press.
- Eggleston Doherty, E. och Bersani, B. E. (2018). Mapping the age of official desistance for adult offenders: Implications for research and policy. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 4, s. 516–551.
- Elonheimo, H. m.fl. (2014). Criminal offending among males and females between ages 15 and 30 in a population-based nationwide 1981 birth cohort: Results from the FinnCrime Study. *Journal of Adolescence*, vol. 37, nr. 8, s. 1269–1279.
- Erickson, G. och Schaefer, S. (2021). Long Term Effects of Juvenile Correctional Confinement. I: Palermo, S. och Dumache, R. (red.), *Criminology and post-mortem studies - Analyzing criminal behaviour and making medical decisions*. IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.77638.
- Erosheva, E. A. m.fl. (2014). Breaking bad: two decades of life-course data analysis in criminology, developmental psychology, and beyond. *Annual Review of Statistics and Its Application*, vol. 1, nr. 1, s. 301–332.
- Estrada, F. och Nilsson, O. (2012). Does it cost more to be a female offender? A life-course study of childhood circumstances, crime, drug abuse, and living conditions. *Feminist Criminology*, vol. 7, nr. 3, s. 196–219.
- Estrada, F. m.fl. (2016). The darker side of equality? The declining gender gap in crime: historical trends and an enhanced analysis of staggered birth cohorts. *British Journal of Criminology*, vol. 56, nr. 6, s. 1272–1290.

- Estrada, F. m.fl. (2017). The gender gap in crime is decreasing, but who's growing equal to whom? *Sociologisk forskning*, vol. 54, nr. 4, s. 359–363.
- Evans, G. W. m.fl. (2013). Cumulative risk and child development. *Psychological Bulletin*, vol. 139, s. 1342–1396.
- Ezell, M. E. och Cohen L. E. (2002). *Can a leopard change its spots? Continuity and change in criminal offending patterns among three samples of serious chronic offenders. Final report*. National Institute of Justice.
- Fabio, A. m.fl. (2011). Neighborhood socioeconomic disadvantage and the shape of the age-crime curve. *American Journal of Public Health*, vol. 101 (suppl 1), s. S325–S332.
- Fairchild m.fl. (2013). Research review: evaluating and reformulating the developmental taxonomic theory of antisocial behaviour. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, vol. 54, nr. 9, s. 924–940.
- Farrell, G. m.fl. (2014). Why the crime drop? *Crime & Justice*, vol. 43, s. 421–490.
- Farrell, G. m.fl. (2015). Debuts and legacies: the crime drop and the role of adolescence-limited and persistent offending. *Crime Science*, vol. 4, nr. 16, s. 1–10.
- Farrington, D. P. (1986). Age and crime. *Crime and Justice*, vol. 7, s. 189–250.
- Farrington, D. P. (2020). Childhood risk factors for criminal career duration: comparisons with prevalence, onset, frequency and recidivism. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 30, nr. 4, s. 159–171.
- Farrington, D. P. m.fl. (2006). *Criminal careers up to age 50 and life success up to age 48: New findings from the Cambridge study in delinquent development*. (2:a upplagan). Home Office Research, Development and Statistics Directorate.
- Farrington, D. P. m.fl. (2013). *Offending from childhood to late middle age. Recent results from the Cambridge study in delinquent development*. Springer.

- Farrington m.fl. (2014). Prevalence, frequency, onset, desistance and criminal career duration in self-reports compared with official records. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 24, s. 241–253.
- Farrington, D. P. m.fl. (2016). Developmental and social prevention. I: Weisburd, D. m.fl. (red.), *What works in crime prevention. Lessons from systematic reviews*. Springer.
- Farrington, D. P. och Ttofi, M. M. (2015). Developmental and life-course theories of offending. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.
- Feld, B. C. (2017). *The evolution of the juvenile court: Race, politics, and the criminalizing of juvenile justice*. New York University Press.
- Fergusson, D. M. och Horwood, L. J. (2002). Male and female offending trajectories. *Development and Psychopathology*, vol. 14, nr. 1, s. 159–177.
- Fergusson, D. M. m.fl. (2000). Offending trajectories in a New Zealand birth cohort. *Criminology*, vol. 38, nr. 2, s. 525–552.
- Ferrante, A. M. (2013). Assessing gender and ethnic differences in developmental trajectories of offending. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, vol. 46, nr. 3, s. 379–402.
- Fortune, C.-A. (2018). The Good Lives Model: A strength-based approach for youth offenders. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 38, s. 21–30.
- Fortune, C.-A., och Heffernan, R. (2019). The psychology of criminal conduct: a consideration of strengths, weaknesses and future directions. *Psychology, Crime & Law*, vol. 25, nr. 6, s. 659–674.
- Geller, A. m.fl. (2012). Beyond absenteeism: father incarceration and child development. *Demography*, vol. 49, nr. 1, s. 49–76.
- Gilman, A. B. m.fl. (2021). The impact of detention on youth outcomes: A rapid evidence review. *Crime & Delinquency*, vol. 67, nr. 11, 1792–1813.
- Giordano, P. C. (2010). *Legacies of crime: a follow-up of the children of highly delinquent girls and boys*. Cambridge University Press.
- Goldson, B. och Muncie, J. (2009). *Youth Crime and Youth Justice Volume 2. Juvenile Corrections*. Sage.

- Gomes, H. S. m.fl. (2019). Measurement bias in self-reports of offending: a systematic review of experiments. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 15, s. 313–339.
- Gomez-Smith, J. och Picquero, A. R. (2005). An examination of adult-onset offending. *Journal of Criminal Justice*, vol. 33, nr. 6, s. 515–525.
- Gormley, J. m.fl. (2022). *The effectiveness of sentencing options on reoffending*. Sentencing Council for England and Wales.
- Gottfredson, M. och Hirschi, T. (1986). The true value of lambda would appear to be zero: an essay on career criminals, criminal careers, selective incapacitation, cohort studies, and related topics. *Criminology*, vol. 24, nr. 2, s. 213–223.
- Greenberg, D. F. (1977). Delinquency and the age structure of society. *Contemporary Crises*, vol. 1, s. 189–223.
- Greenberg, D. (1985). Age, Crime, and Social Explanation. *American Journal of Sociology*, vol. 91, nr. 1, s. 1–21.
- Grenet, J. m.fl. (2024). The effects of electronic monitoring on offenders and their families. *Journal of Public Economics*, vol. 230, 105051.
- Griffiths, G. och Norris, G. (2020). Explaining the crime drop: contributions to declining crime rates from youth cohorts since 2005. *Crime, Law and Social Change*, vol. 73, s. 25–53.
- Gålnander, R. (2020). *Maintaining desistance. Barriers and expectations in women's desistance from crime*. Doktorsavhandling. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Hagan, J. och Foster, H. (2012). Intergenerational school effects of mass imprisonment in America. *Sociology of Education*, vol. 85, nr. 3, s. 259–286.
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its psychology and its relations to physiology, anthropology, sociology, sex, crime, religion, and education* (Vol. I). D. Appleton & Co.
- Harding, D. J. m.fl. (2019). A natural experiment study of the effects of imprisonment on violence in the community. *Nature Human Behavior*, vol. 3, s. 671–677.

Hawkins, D. m.fl. (2010). Preventing youth crime: evidence and opportunities. I: Smith, D. J. (red.), *A new response to youth crime*. Willan Publishing.

Helland, E. och Tabarrok, A. (2007). Does three strikes deter? A nonparametric estimation. *Journal of Human Resources*, vol. 42, nr. 2, s. 309–330.

Hilke, W. (2020). The Truth Limpers after: Sentence Enhancements and the Punishment Paradigm. *University of Pennsylvania Journal of Law and Social Change*, vol. 23, nr. 2, s. 69–117.

Hirschi, T. och Gottfredson, M. (1983). Age and the explanation of crime. *American Journal of Sociology*, vol. 89, nr. 3, s. 552–584.

Hjalmarsson, R. (2008). Criminal justice involvement and high school completion. *Journal of Urban Economics*, vol. 63, nr. 2, s. 613–630.

Hofmann, S. G. m.fl. (2012). The efficacy of cognitive behavioral therapy: A review of meta-analyses. *Cognitive Therapy and Research*, vol. 36, nr. 5, s. 427–440.

Hoogsteder, L. M. m.fl. (2015). A meta-analysis of the effectiveness of individually oriented cognitive behavioral treatment (CBT) for severe aggressive behavior in adolescents. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, vol. 26, nr. 1, s. 22–37.

Hubbard, D. J. och Pealer, J. (2009). The importance of responsivity factors in predicting reductions in antisocial attitudes and cognitive distortions among adult male offenders. *The Prison Journal*, vol. 89, s. 79–98.

Högström, J. m.fl. (2017). Two-year findings from a national effectiveness trial: Effectiveness of behavioral and non-behavioral parenting programs. *Journal of Abnormal Child Psychology*, vol. 45, nr. 3, s. 527–542.

Ikeyi, J. (2021). Critical evaluation of the relevance of rehabilitation theory of reductivism to contemporary criminal justice systems. *International Journal of the Arts and Sciences*, vol. 4, nr. 3, s. 51–68.

Iselin, A.-M. R. m.fl. (2012). A longitudinal examination of serious adolescent offenders' perceptions of chances for success and engagement in

behaviors accomplishing goals. *Journal of Abnormal Child Psychology*, vol. 40, s. 237–249.

Jareborg, N. och Zila, J. (2022). *Straffrättens påföljdslära*. Norstedts juridik.

Jaynes, C.M. och Loughran, T.A. (2020). How offender decision-making can inform policing: a focus on the perceived certainty of apprehension. I: Fox, B. m.fl. (red.), *Science Informed Policing. Advanced Sciences and Technologies for Security Applications*. Springer.

Jennings, W. G. och Fox, B. H. (2019). Acceleration, deceleration, escalation, and de-escalation. I: Farrington m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.

Jennings, W. G. och Reingle, J. M. (2012). On the number and shape of developmental/life-course violence, aggression, and delinquency trajectories: a state-of-the-art view. *Journal of Criminal Justice*, vol. 40, nr. 6, s. 472–489.

Jennings, W. G. m.fl. (2016). *Offending from Childhood to Young Adulthood: Recent Results from the Pittsburgh Youth Study*. Springer.

Johnson, E. I. och Arditti, J. A. (2023). Risk and resilience among children with incarcerated parents: a review and critical reframing. *Annual Review of Clinical Psychology*, vol. 19, s. 437–460.

Johnson, M. C. och Menard, S. (2012). A longitudinal study of delinquency abstention: differences between life-course abstainers and offenders from adolescence into adulthood. *Youth Violence and Juvenile Justice*, vol. 10, nr. 3, s. 278–291.

Johnson, R. och Raphael, S. (2012). How much crime reduction does the marginal prisoner buy? *The Journal of Law and Economics*, vol. 55, nr. 2, s. 275–310.

Jolliffe, D. m.fl. (2017a). Prevalence of life-course persistent, adolescence-limited, and late-onset offenders: a systematic review of prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 33, s. 4–14.

Jolliffe, D. m.fl. (2017b). Systematic review of early risk factors for life-course-persistent, adolescence-limited, and late-onset offenders in

prospective longitudinal studies. *Aggression and Violent Behavior*, Vol. 33, s. 15–23.

Joy Tong, L. S. och Farrington, D. P. (2006). How effective is the “Reasoning and Rehabilitation” programme in reducing reoffending? A meta-analysis of evaluations in four countries. *Psychology, Crime & Law*, vol. 12, nr. 1, s. 3–24.

Jugl, I. m.fl. (2023). Do sports programs prevent crime and reduce reoffending? A systematic review and meta-analysis on the effectiveness of sports programs. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 39, s. 333–384.

Kang, B. och Hureau, D. M. (2023). Social Context and the Static and Dynamic Age–Crime Relationship in the Republic of Korea. *Asian Journal of Criminology*, vol. 18, nr. 1, s. 21–41.

Kazemian, L. (2015). Desistance from crime and antisocial behavior. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.

Kempf-Leonard, K. m.fl. (2001). Serious, violent, and chronic juvenile offenders: the relationship of delinquency career types to adult criminality. *Justice Quarterly*, vol. 18, nr. 3, s. 449–478.

Kerridge, B. T. m.fl. (2020). Sociodemographic characteristics, adverse childhood experiences, and substance use and psychiatric disorders among adolescent-limited, adult-onset, life-course-persistent offenders and nonoffenders in a general population survey. *Crime & Delinquency*, vol. 66, nr. 12, s. 1729–1753.

Kim, J. och Bushway, S. D. (2018). Using longitudinal self-report data to study the age-crime relationship. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 34, nr. 2, s. 367–396.

Kim, B.E. m.fl. (2020). Identifying and predicting criminal career profiles from adolescence to age 39. *Criminal Behavior and Mental Health*, vol. 30, s. 210–220.

Kirk, D. S. (2006). Examining the divergence across self-report and official data sources on inferences about the adolescent life-course of crime. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 22, nr. 2, s. 107–129.

- Klausen, J. m.fl. (2016). The terrorist age-crime curve. *Social Science Quarterly*, vol. 97, nr. 1, s. 19–32.
- Knapp, M. och Wong, G. (2023). Economic evaluations of mental health interventions in criminal justice. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 33, nr. 2, s. 139–148.
- Koegl, C. J. m.fl. (2023). Cost-benefit analyses of developmental crime prevention programmes. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 33, nr. 2, s. 106–115.
- Koehler, J. A. m.fl. (2013). A systematic review and meta-analysis on the effects of young offender treatment programs in Europe. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 9, s. 19–43.
- Koops-Geuze, G. J. och Weerman, F. M. (2023). Community sanctions in youth justice compared to other youth crime responses: A meta-analysis. *European Journal of Criminology*, vol. 20, nr. 2, s. 758–781.
- Kratzer, L. och Hodgins, S. (1999). A typology of offenders: a test of Moffitt's theory among males and females from childhood to age 30. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 9, nr. 1, s. 57–73.
- Kretschmer, T. m.fl. (2014). Outcomes of childhood conduct problem trajectories in early adulthood: findings from the ALSPAC study. *European Child and Adolescent Psychiatry*, vol. 23, s. 539–549.
- Kriminalvården (2021). *Kort om Straffskärpningar*. Kriminalvården.
- Kriminalvården (2023). *Kort om riskbedömning av klienter*. Kriminalvården.
- Krohn, M. D. och Thornberry, T. P. (2003). Common themes, future directions. I: Thornberry, T.P. och Krohn, M. D. (red.), *Taking stock of delinquency: an overview of findings from contemporary longitudinal studies*. Kluwer.
- Kuklinski, M. R. m.fl. (2012). Cost-Benefit Analysis of *Communities That Care* Outcomes at Eighth Grade. *Prevention Science*, vol. 13, nr. 2, s. 150–161.

- Lacey, N. och Pickard, H. (2019). A dual-process approach to criminal law: victims and the clinical model of responsibility without blame. *Journal of Political Philosophy*, vol. 27, nr. 2, 229–251.
- Laqueur, H. S. (2019). Incapacitation: Penal policy and the lessons of recent experience. *Berkeley Journal of Criminal Law*, vol. 24, nr. 1, s. 48–80.
- Lambie, I. och Randall, I. (2013). The impact of incarceration on juvenile offenders. *Clinical Psychology Review*, vol. 33, s. 448–459.
- Landenberger, N. A. och Lipsey, M. W. (2005). The positive effects of cognitive-behavioral programs for offenders: A meta-analysis of factors associated with effective treatment. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 1, nr. 4, s. 451–476.
- Langevin, S. m.fl. (2022). Life-course persistent antisocial behavior and accelerated biological aging in a longitudinal birth cohort. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 19, nr. 21, 14402.
- Laub, J. H. och Sampson, R. J. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice*, vol. 28, s. 1–69.
- Laub, J. H. och Sampson, R. J. (2006). *Shared beginnings, divergent lives: delinquent boys to age 70*. Harvard University Press.
- Le Blanc, M. (2020). On the future of the individual age-crime curve. *Criminal Behaviour and Mental Health*, vol. 30, nr. 4, s. 183–195.
- Le Blanc, M. (2021). *The development of antisocial behavior and crime. Replication with the Montréal cross sectional and longitudinal studies*. Springer.
- Lee, H.-W. (2017). Taking deterrence seriously: the wide-scope deterrence theory of punishment. *Criminal Justice Ethics*, vol. 36, nr. 1, s. 2–24.
- Leipold, A.D. (2006). Recidivism, incapacitation, and criminal sentencing policy. *University of St. Thomas Law Journal*, vol. 3, nr. 3, s. 536–558.
- Li, J. och McIntosh, C. (2019). Cost-Benefit Analysis of Developmental Prevention. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.

- Lipsey, M.W. (2009). The primary factors that characterize effective interventions with juvenile offenders: A meta-analytic overview. *Victims and Offenders*, vol. 4, nr. 2, s. 124–147.
- Littell, J. H. m.fl. (2021). Multisystemic Therapy® for social, emotional, and behavioural problems in youth age 10 to 17: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, vol. 17, nr. 4.
- Listwan, S. J. m.fl. (2013). The pains of imprisonment revisited: the impact of strain on inmate recidivism. *Justice Quarterly*, vol. 30, nr. 1, s. 144–168.
- Liu, S. (2015). Is the shape of the age-crime curve invariant by sex? Evidence from a national sample with flexible non-parametric modeling. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 31, nr. 1, s. 93–123.
- Liu, S. och Bushway, S. D. (2019). Persistence and desistance. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.
- Liu, L. m.fl. (2022). Late-bloomers among U.S. offenders: a test using a 30-year longitudinal study. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 8, nr. 4, s. 547–570.
- Loeber, R. (2012). Does the study of the age crime curve have a future? I: Loeber, R. och Welsh, B. C. (red.), *The future of criminology*. Oxford University Press.
- Loeber, R. m.fl. (2008). *Tomorrow's criminals. The development of child delinquency and effective interventions*. Ashgate Publishing.
- Loeber, R. m.fl. (2012). Findings from the Pittsburgh youth study: cognitive impulsivity and intelligence as predictors of the age–crime curve. *Journal of the American Society of Child and Adolescent Psychiatry*, vol. 51, nr. 11, s. 1136–1149.
- Loeber, R. m.fl. (2015). Constancy and change in the prevalence and frequency of offending when based on longitudinal self-reports or official records: comparisons by gender, race, and crime type. *Journal of Developmental Life Course Criminology*, vol. 1, nr. 2, s. 150–168.
- Loeffler, C. E. och Nagin, D. S. (2022). The impact of incarceration on recidivism. *Annual Review of Criminology*, vol. 5, s. 133–152.

- Looman, J. och Abracen, J. (2013). The risk need responsivity model of offender rehabilitation: Is there really a need for a paradigm shift? *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, vol. 8, nr. 3–4, s. 30–36.
- Lowenkamp, C. T. m.fl. (2006). The risk principle in action: What have we learned from 13,676 offenders and 97 correctional programs? *Crime and Delinquency*, vol. 52, s. 77–93.
- Luk, M. S. K. m.fl. (2023). Physical and psychosocial impacts of parental incarceration on children and adolescents: a systematic review differentiating age of exposure. *Adolescent Research Review*, vol. 8, s. 159–178.
- Lussier, P. m.fl. (2010). Criminal trajectories of adult sex offenders and the age effect: examining the dynamic aspect of offending in adulthood. *International Criminal Justice Review*, vol. 20, nr. 2, s. 147–168.
- Lösel, F. och Beelmann, A. (2006). Child social skills training. I: Welsh, B. C. och Farrington, D. P. (red.), *Preventing crime: What works for children, offenders, victims, and places*. Springer Netherlands.
- MacLeod, J. F. m.fl. (2012). *Explaining criminal careers. Implications for justice policy*. Oxford University Press.
- Mallion, J. S. och Wood, J. L. (2020). Good Lives Model and street gang membership: A review and application. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 52, 101393.
- Mallion, J. S. m.fl. (2020). Systematic review of ‘Good Lives’ assumptions and interventions. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 55, 101510.
- Manchak, S. M. och Cullen, F. T. (2015). Intervening effectively with juvenile offenders: answers from meta-analysis. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.
- Martinez N. N. m.fl. (2017). Ravenous wolves revisited: a systematic review of offending concentration. *Crime Science*, vol. 6, s. 1–16.

- Massoglia, M. och Uggen, C. (2010). Settling down and aging out: Toward an interactionist theory of desistance and the transition to adulthood. *American Journal of Sociology*, vol. 116, nr. 2, s. 543–582.
- Mastrobuoni, G. och Terlizzese, D. (2018). Leave the door open? Prison conditions and recidivism. I: *Carlo Alberto Notebooks*, nr. 580. Collegio Carlo Alberto.
- Matthews, B. och Minton, J. (2018). Rethinking one of criminology's 'brute facts': the age-crime curve and the crime drop in Scotland. *European Journal of Criminology*, vol. 15, nr. 3, s. 296–310.
- Matsueda, M. m.fl. (2022). Are late bloomers real? Identification and comparison of late-onset offending patterns from ages 14–40. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 8, nr. 2, s. 124–150.
- May, T. och Perry, B. (2022). *Social research. Issues, methods and process* (5:e upplagan). Open University Press.
- Mazarolle, P. m.fl. (2000). Onset age, persistence, and offending versatility: Comparisons across gender. *Criminology*, vol. 38, nr. 4, s. 1143–1172.
- McCarthy, M. (2021). How universal is the youth crime drop? Disentangling recent trends in youth offending through a socio-economic lens. *Victims & Offenders*, vol. 16, nr. 6, s. 796–818.
- McCuish E. C. m.fl. (2017). A prospective study of offending patterns of youth homicide offenders into adulthood. An examination of offending trajectories and the crime mix posthomicide. *Youth Violence and Juvenile Justice*, vol. 16, nr. 1, s. 18–36.
- McGee, T. R. och Farrington, D. P. (2010). Are there any true adult-onset offenders? *British Journal of Criminology*, vol. 50, nr. 3, s. 530–549.
- McGee, T. R. och Farrington, D. P. (2019). Developmental and life-course explanations of offending. *Psychology, Crime & Law*, vol. 25, nr. 6, s. 609–625.
- McGee, T. R. m.fl. (2015). The impact of snares on the continuity of adolescent-onset antisocial behaviour: a test of Moffitt's developmental taxonomy. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, vol. 48, nr. 3, s. 345–366.

- McNeill, F. (2016). The fuel in the tank or the hole in the boat? Can sanctions support desistance? I: Shapland, J. m.fl. (red.), *Global perspectives on desistance. Reviewing what we know and looking to the future*. Routledge.
- Mears, D. P. och Field, S. H. (2002). A closer look at the age, peers, and delinquency relationship. *Western Criminology Review*, vol. 4, nr. 1, s. 20–29.
- Menard, S. (2015). Longitudinal research designs for studying criminal and antisocial behavior development: lessons from past and present studies. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.
- Menard, S. m.fl. (2016). Self-reported crime and delinquency. I: Huebner, B. M. och Bynum, T. S. (red.), *The handbook of measurement issues in criminology and criminal justice*. Wiley Blackwell.
- Metcalf, C. F. och Baker, T. (2014), The drift from convention to crime: exploring the relationship between co-offending and intermittency. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 41, nr. 1, s. 75–90.
- Miles, T. J., & Ludwig, J. (2007). The silence of the lambdas: deterring incapacitation research. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 23, s. 287–301.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, vol. 100, nr. 4, s. 674–701.
- Moffitt, T. E. (1994). Natural Histories of Delinquency. I: Weitekamp, E. G. och Kerner, H.-J. (red.), *Cross-National Longitudinal Research on Human Development and Criminal Behavior*. Kluwer Academic Publishers.
- Moffitt, T. E. (2018). Male antisocial behavior in adolescence and beyond. *Nature Human Behaviour*, vol. 2, nr. 3, s. 177–186.
- Moffitt, T. E. m.fl. (1996). Childhood-onset versus adolescent-onset antisocial conduct problems in males: natural history from ages 3 to 18 years. *Development and Psychopathology*, vol. 8, nr. 2, s. 399–424.

Moffitt, T.E. m.fl. (2001). *Sex differences in antisocial behaviour: Conduct disorder, delinquency, and violence in the Dunedin longitudinal study*. Cambridge University Press.

Moffitt, T. E. m.fl. (2002). Males on the life-course-persistent and adolescence-limited antisocial pathways: follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, 14, s. 179–207.

Monahan, K. m.fl. (2015). Juvenile Justice Policy and Practice: A Developmental Perspective. *Crime and Justice*, vol. 44, s. 577–619.

Mordwa, S. (2013). Age and sex patterns of persons suspected of committing offences in Lodz. *Space-Society-Economy*, vol. 12, s. 75–91.

Morizot, J. (2019). Trajectories of criminal behavior across the life course. I: Farrington, D. P. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*. Oxford University Press.

Morse, S. J. m.fl. (2022). Correctional rehabilitation and positive psychology: Opportunities and challenges. *Sociology Compass*, vol. 16, nr. 3, e12960.

Murray, J. m.fl. (2009). Effects of parental imprisonment on child antisocial behaviour and mental health: a systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, vol. 5, nr. 1.

Murray, J. m.fl. (2012). Children's antisocial behavior, mental health, drug use, and educational performance after parental incarceration: a systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, vol. 138, nr. 2, s. 175–210.

Nagin, D.S. (2013a). Deterrence: a review of the evidence by a criminologist for economists. *Annual Review of Economics*, vol. 5, s. 83–105.

Nagin, D. S. (2013b). Deterrence in the twenty-first century. *Crime and Justice*, vol. 42, s. 199–264.

Nagin, D. S. m.fl. (2009). Imprisonment and reoffending. *Crime and Justice*, vol. 38, nr. 1, s. 115–200.

National Research Council (2014). *The growth of incarceration in the United States: exploring causes and consequences*. The National Academies Press.

Neil, R. och Sampson, R. J. (2021). The birth lottery of history: arrest over the life course of multiple cohorts coming of age, 1995–2018. *American Journal of Sociology*, vol. 126, nr. 5, s. 1127–1178.

Netto, N. R. m.fl. (2014). A systematic review of interventions that adopt the “Good Lives” approach to offender rehabilitation. *Journal of Offender Rehabilitation*, vol. 53, nr. 6, s. 403–432.

Nilsson, A. (2002). *Fånge i marginalen: uppväxtvillkor, levnadsförhållanden och återfall i brott bland fångar*. Doktorsavhandling, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Nilsson, A. m.fl. (2014). Offending, drug abuse and life chances – a longitudinal study of a Stockholm birth cohort. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, vol. 15, nr. 2, s. 128–142.

Nilsson, A. m.fl. (2017). The unequal crime drop: changes over time in the distribution of crime among individuals from different socioeconomic backgrounds. *European Journal of Criminology*, vol. 14, nr. 5, s. 586–605.

Nur, A. V. och Nguyen, H. (2023). Prison work and vocational programs: a systematic review and analysis of moderators of program success. *Justice Quarterly*, vol. 40, nr. 1, s. 129–158.

Nystrand, C. m.fl. (2020). Economic Return on Investment of Parent Training Programmes for the Prevention of Child Externalising Behaviour Problems. *Administration and Policy in Mental Health Research*, vol. 47, s. 300–315.

Nägel, C. och Kroneberg, C. (2023). On the rise in child and juvenile delinquency in Germany after the end of the COVID-19 Pandemic. *Kriminologie-Das Online-Journal | Criminology-The Online Journal*, vol. 3, s. 182–207.

Ogden, C. L. m.fl. (2008). Female and male antisocial trajectories: from childhood origins to adult outcomes. *Development and Psychopathology*, vol. 20, nr. 2, s. 673–716.

Ogle, M. R. och Turanovic, J. J. (2016). Is getting tough with low-risk kids a good idea? The effect of failure to appear detention stays on juvenile recidivism. *Criminal Justice Policy Review*, vol. 30, nr. 4, 507–537.

- Oliveira, R. V. och Beaver, K. M. (2021) Exploring effects of psycho-bio-social risk factors on later offending. *Journal of Criminal Justice*, vol. 77, 101852.
- Olsson, T. M. (2010). MST with conduct disordered youth in Sweden: Costs and benefits after 2 years. *Research on Social Work Practice*, vol. 20, nr. 6, s. 561–571.
- Olsson, T. M. m.fl. (2021). Systematic review and meta-analysis of noninstitutional psychosocial interventions to prevent juvenile criminal recidivism. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 89, nr. 6, s. 514–527.
- Osgood, D. W. m.fl. (1996). Routine Activities and Individual Deviant Behavior. *American Sociological Review*, vol. 61, nr. 4, s. 635–655.
- Pandey, A. m.fl. (2018). Universal Self-regulation-Based Interventions in Children and Adolescents: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, vol. 172, nr. 6, s. 566–575.
- Pappas, L. N. och Dent, A. L. (2023). The 40-year debate: a meta-review on what works for juvenile offenders. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 19, nr. 1, s. 1–30.
- Payne, J. L. och Piquero, A. R. (2020). *Developmental criminology and the crime decline: a comparative analysis of the criminal careers of two New South Wales Birth cohorts*. Cambridge University Press.
- Payne, J. m.fl. (2018). Where have all the young offenders gone? Examining changes in offending between two NSW birth cohorts. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, nr. 553. Australian Institute of Criminology.
- Pearson, F. S. m.fl. (2002). The effects of behavioral/cognitive-behavioral programs on recidivism. *Crime & Delinquency*, vol. 48, nr. 3, s. 476–496.
- Pereboom, D. (2020). Incapacitation, Reintegration, and Limited General Deterrence. *Neuroethics*, vol. 13, s. 87–97.
- Petras, H. m.fl. (2010). Participation and frequency during criminal careers across the lifespan. *Criminology*, vol. 48, nr. 2, s. 607–637.

- Peterson-Badali, M. m.fl. (2014). Examining implementation of risk assessment in case management for youth in the justice system. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 42, nr. 3, s. 304–320.
- Petrich, D. M. m.fl. (2021). Custodial sanctions and reoffending: a meta-analytic review. *Crime and Justice*, vol. 50, s. 353–424.
- Petrosino, A. m.fl. (2013). "Scared Straight" and other juvenile awareness programs for preventing juvenile delinquents. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, vol. 30, nr. 4.
- Piquero, A. R. (2008). Taking stock of developmental trajectories of criminal activity over the life course. I: Liberman, A. M. (red.), *The long view of crime: a synthesis of longitudinal research*. Springer.
- Piquero, A. R. (2011). Invited Address: James Joyce, Alice in Wonderland, the Rolling Stones, and Criminal Careers. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, s. 761–775.
- Piquero, A. R. m.fl. (2007). *Key issues in criminal career research: new analyses from the Cambridge study of delinquent development*. Cambridge University Press.
- Piquero, A. R. m.fl. (2009). Effects of early family/parent training programs on antisocial behavior and delinquency. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 5, s. 83–120.
- Piquero, A. R. m.fl. (2010). Self-control interventions for children under age 10 for improving self-control and delinquency and problem behaviors. *Campbell Systematic Reviews*, vol. 6, nr. 1.
- Piquero, A. R. m.fl. (2015). Developmental trajectories and antisocial behavior over the life-course. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.). *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.
- Piquero, A. R. m.fl. (2016a). A meta-analysis update on the effects of early family/parent training programs on antisocial behavior and delinquency. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 12, s. 229–248.
- Piquero, A. R. m.fl. (2016b). A meta-analysis update on the effectiveness of early self-control improvement programs to improve self-control and

reduce delinquency. *Journal of Experimental Criminology*, vol. 12, s. 249–264.

Powell, K. (2022). The Age-Graded Consequences of Justice System Involvement for Mental Health. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 59, nr. 2, 167–202.

Pratt, T. C. m.fl. (2006). The empirical status of deterrence theory: a meta-analysis. I: Cullen, F. T. m.fl. (red.). *Taking stock, the status of criminological theory- advances in criminological theory*. Transaction Publishing.

Prescott, D. S. och Willis, G. M. (2022). Using the good lives model (GLM) in clinical practice: Lessons learned from international implementation projects. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 63, 101717.

Provencher, A. och Conway, J. M. (2019). Health effects of family member incarceration in the United States: a meta-analysis and cost study. *Children and Youth Services Review*, vol. 103, s. 87–99.

Pulkkinen, L. m.fl. (2009). Life success of males on nonoffender, adolescence-limited, persistent and adult-onset antisocial pathways: follow-up from age 8 to 42. *Aggressive Behaviour*, vol. 35, nr. 2, s. 117–135.

Pyrooz, D. C. (2014). "From your first cigarette to your last dyin' day": the patterning of gang membership in the life-course. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 30, nr. 2, s. 349–372.

Pyrooz, D. C. m.fl. (2017). Consequences of incarceration for gang membership: a longitudinal study of serious offenders in Philadelphia and Phoenix. *Criminology*, vol. 55, nr. 2, s. 273–306.

Quetelet, A. (1833). *Research on the propensity to crime at different ages* (2:a upplagan). M. Hayez, Printer to the Royal Academy.

Reale, K. m.fl. (2020). The impact of juvenile sex offending on the adult criminal career. *Sexual Abuse*, vol. 32, nr. 4, s. 400–422.

Reil, J. m.fl. (2021). Children who offend: Why are prevention and intervention efforts to reduce persistent criminality so seldom applied? *Psychology, Public Policy, and Law*, vol. 27, nr. 1, s. 65–78.

- Rennison, C. M. (2009). A new look at the gender gap in offending. *Women and Criminal Justice*, vol. 19, nr. 3, s. 171–190.
- Robert, L. m.fl. (2023). Criminal careers of individuals convicted for a sexual offence: an international comparison. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 9, s. 1–34.
- Rocque, M. (2012). *Understanding the relationship between maturation and desistance from crime: a life-course developmental approach*. Doktorsavhandling. Northeastern University.
- Rocque, M. (2015). The lost concept: The (re) emerging link between maturation and desistance from crime. *Criminology & Criminal Justice*, vol. 15, nr. 3, s. 340–360.
- Rocque, M. m.fl. (2016), Age and crime. I: Jennings, W. G. (red.), *The Encyclopedia of crime and punishment*. John Wiley & Sons.
- Roisman, G. I. m.fl. (2010). Is adolescence-onset antisocial behavior developmentally normative? *Development and Psychopathology*, vol. 22, nr. 2, s. 295–311.
- Roman, C. G. m.fl. (2017). Leveraging the pushes and pulls of gang disengagement to improve gang intervention: Findings from three multi-site studies and a review of relevant gang programs. *Journal of Crime and Science*, vol. 40, s. 316–336.
- Rowe, A. R. och Tittle, C. R. (1977). Life cycle changes and criminal propensity. *Sociological Quarterly*, vol. 18, nr. 2, s. 223–236.
- Rutter, M. m.fl. (1998). *Antisocial behavior by young people*. Cambridge University Press.
- Sampson, R. J. och Laub, J. H. (1993). *Crime in the making. Pathways and turning points through life*. Harvard University Press.
- Sampson, R. J. och Laub, J. H. (2003). Life-course desisters? Trajectories of crime among delinquent boys followed to age 70. *Criminology*, vol. 41, nr. 3, s. 301–339.
- Sampson, R. J. och Laub, J. H. (2005). A general age-graded theory of crime: lessons learned and the future of life-course criminology. I:

Farrington, D. P. (red.), *Integrated developmental and life- course theories of offending*. Transaction.

Savona, E. U. m.fl. (2020). The criminal careers of Italian mafia members. I: Weisburd, D. m.fl. (red.), *Understanding recruitment to organized crime and terrorism*. Springer.

Sawyer, A. M. m.fl. (2015). Long-term effects of prevention and treatment on youth antisocial behavior: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, vol. 42, s. 130–144.

SBU (2018). *Behandlingsfamiljer för ungdomar med allvarliga beteendeproblem. Treatment Foster Care Oregon. En systematisk översikt och utvärdering inklusive ekonomiska och etiska aspekter*. Rapport 279/2018. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

SBU (2020). *Insatser i öppenvård för att förebygga ungdomars återfall i brott. En systematisk översikt och utvärdering av ekonomiska, sociala och etiska aspekter*. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

SBU (2023). *Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna*. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

Schwartz-Soicher, O. m.fl. (2011). The effect of paternal incarceration on material hardship. *Social Service Review*, vol. 85, nr. 3, s. 447–473.

Schindler, H. S. och Black, C. F. D. (2015). Early prevention of criminal and antisocial behavior: A review of interventions in infancy and childhood. I: Morizot, J. och Kazemian, L. (red.), *The development of criminal and antisocial behavior. Theory, research and practical applications*. Springer International Publishing.

Sentse M. m.fl. (2017). Conduct problem trajectories between age 4 and 17 and their association with behavioral adjustment in emerging adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 46, nr. 8, s. 1633–1642.

Shannon, D. och Granath, S. (2012): *Ungdomsbrottslighetens utveckling sedan mitten av 1990-talet*. Bilaga 11 i SOU 2012:34: *Nya påföljder. Betänkande av Påföljdsutredningen*. Statens offentliga utredningar.

Shannon, L. W. (1982). *Assessing the relationship of adult criminal careers to juvenile careers: a summary*. NCJRS , U.S. Department of Justice.

Shaw, M. (2019). The reproduction of social disadvantage through educational demobilization: a critical analysis of parental incarceration. *Critical Criminology*, vol. 27, nr. 2, s. 275–290.

Shulman, E. P. m.fl. (2013). The age-crime curve in adolescence and early adulthood is not due to age differences in economic status. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 42, nr. 6, s. 848–860.

Silva, I. A. m.fl. (2023). Incarceration of youths in an adult correctional facility and risk of premature death. *JAMA Network Open*, Vol. 6, nr. 7, e2321805.

Simpson, S. S. m.fl. (2016). Age-graded pathways into crime: evidence from a multi-site retrospective study of incarcerated women. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 2, s. 296–320.

Sivertsson, F. (2018a). Adulthood-limited offending: how much is there to explain? *Journal of Criminal Justice*, 55, s. 58–70.

Sivertsson, F. (2018b). *Criminal careers in the long run: patterns and predictions of criminal convictions across age, time, and gender*. Doktorsavhandling. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Sivertsson, F. och Carlsson, C. (2015). Continuity, change, and contradictions: risk and agency in criminal careers to age 59. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 42, nr. 4, s. 382–411.

Sivertsson, F. m.fl. (2021). Participation and frequency in criminal convictions across 25 successive birth cohorts: collectivity, polarization, or convergence? *Justice Quarterly*, vol. 38, nr. 6, s. 995–1018.

Skardhamar, T. (2009). Reconsidering the theory on adolescent-limited and life-course persistent anti-social behavior. *British Journal of Criminology*, vol. 49, nr. 6, s. 863–878.

Skardhamar, T. (2010). Distinguishing facts and artifacts in group-based modeling. *Criminology: An Interdisciplinary Journal*, vol. 48, nr. 1, s. 295–320.

Skardhamar T. (2014). Lifetime conviction risk. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, vol. 15, nr. 1, s. 96–101.

Skardhamar, T. (2022). Late bloomer offending patterns: Towards a harder empirical definition—Commentary on Matsuda et al. (2022). *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, vol. 9, s. 141–148.

Skardhamar, T. och Telle, K. (2012). Post-release employment and recidivism in Norway. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 28, nr. 4, s. 629–649.

Slobogin, C. och Fondacaro, M. R. (2009). Juvenile justice: The fourth option. *Iowa Law Review*, vol. 95, nr. 1, s. 1–62.

Smith, D. J. (2007). Crime and the life course. I: Maguire, M. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of criminology* (4:e upplagan). Oxford University Press.

Smith, M. och Udo, T. (2022). The Relationship Between Age at Incarceration and Lifetime Suicide Attempt Among a Nationally Representative Sample of U.S. Adults. *Community Mental Health Journal*, vol. 58, s. 1403–1415.

Socialstyrelsen (2020). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende. Kunskapsstöd för socialtjänsten*. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2021). *Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott. Kunskapsstöd med rekommendationer för socialtjänstens arbete med barn 6–17 år*. Socialstyrelsen.

Sohoni, T. m.fl. (2014). "Hen's teeth and horse's toes": the adult onset offender in criminology. *Journal of Crime and Justice*, vol. 37, nr. 2, s. 155–172.

Stattin, H. m.fl. (1989). Criminal activity at different ages. A study based on a Swedish longitudinal research population. *British Journal of Criminology*, vol. 29, nr. 4, s. 368–385.

Stattin, H. m.fl. (2010). On the utility of Moffitt's typology trajectories in long-term perspective. *European Journal of Criminology*, vol. 7, nr. 6, s. 521–545.

Stattin, H. m.fl. (2015). A national evaluation of parenting programs in Sweden: The short-term effects using an RCT effectiveness design. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 83, nr. 6, s. 1069–1084.

Steffensmeier, D. (1989). On the causes of “white-collar” crime: an assessment of Gottfredson och Hirschi’s claims. *Criminology*, vol. 27, nr. 2, s. 345–358.

Steffensmeier, D. m.fl. (1989). Age and the distribution of crime. *American Journal of Sociology*, vol. 94, nr. 4, s. 803–831.

Steffensmeier, D. och Streifel, C. (1991). Age, gender, and crime across three historical periods: 1935, 1960, and 1985. *Social Forces*, vol. 69, nr. 3, s. 869–894.

Steffensmeier, D. m.fl. (2017). Age and its relation to crime in Taiwan and the United States: invariant, or does cultural context matter? *Criminology*, vol. 55, nr. 2, s. 377–404.

Steffensmeier, D. m.fl. (2019). Age-crime relation in India: similarity or divergence vs. Hirschi/Gottfredson J-shaped projection? *British Journal of Criminology*, vol. 59, nr. 1, s. 144–165.

Steffensmeier, D. m.fl. (2020). Age and crime in South Korea: cross-national challenge to invariance thesis. *Justice Quarterly*, vol. 37, nr. 3, s. 410–435.

Steinberg, L. (2008). A social neuroscience perspective on adolescent risk-taking. *Developmental Review*, vol. 28, nr. 1, s. 78–106.

Stolzenberg, L. och D'alessio, S. J. (1997). ”Three strikes and you're out”: The impact of California's new mandatory sentencing law on serious crime rates. *Crime & Delinquency*, vol. 43, nr. 4, 457–469.

Stolzenberg, L. och D'Alessio, S. J. (2008). Co-offending and the age-crime curve. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 45, nr. 1, s. 65–86.

Sundell, K. m.fl. (2008). The transportability of multisystemic therapy to Sweden: Short-term results from a randomized trial of conduct-disordered youths. *Journal of Family Psychology*, vol. 22, nr. 4, s. 550–560.

Svensson, R. och Oberwittler, D. (2021). Changing routine activities and the decline of youth crime: a repeated cross-sectional analysis of self-reported delinquency in Sweden, 1999–2017. *Criminology*, vol. 59, nr. 2, s. 351–386.

Svensson, R. m.fl. (2023). For whom do unstructured activities matter? The interaction between unstructured and structured activities in delinquency and cannabis use: a national self-report study. *Crime & Delinquency*, vol. 69, nr. 10, s. 2022–2045.

Sveri, K. (1960). *Kriminalitet og alder*. Doktorsavhandling. Almqvist och Wiksell.

Sweeten, G. m.fl. (2013), Age and the explanation of crime revisited. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 42, nr. 6, s. 921–938.

Söderholm Carpelan, K., m. fl. (2008). *Insatser för unga lagöverträdare. En systematisk sammanställning av översikter om effekter på återfall i kriminalitet*. Stockholm: Socialstyrelsen, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete.

Taefi, A. och Hosser, D. (2019). Trajectories of delinquency among young adult prisoners. *European Journal of Criminology*, vol. 18, nr. 6, s. 855–874.

Tanner-Smith, E. E. m.fl. (2013). Risk factors and crime. I: Cullen, F. T. och Wilcox, P. (red.), *The Oxford handbook of criminological theory*. Oxford University Press.

Thodelius, C. och Cecatto, V. (2022). *Kriminologiska perspektiv på situationsbaserad brottsprevention*. Liber Förlag.

Thornberry, T. P. och Krohn, M. D. (2000). The self-report method for measuring crime and delinquency. I: *Measurement and analysis of crime and justice. Criminal Justice 2000*, vol. 4. U.S. Department of Justice.

Thornberry, T. P. och Krohn, M. D. (2001). The development of delinquency. An interactional perspective. I: *Handbook of Youth and Justice*. Springer US.

Thornberry, T. P. och Krohn, M. D. (2005). Applying interactional theory to the explanation of continuity and change in antisocial behavior. I: Farrington, D. P. (red.), *Integrated developmental and life-course theories of offending*. Transaction.

Tittle, C. R. och Gramsick, H. G. (1997). Criminal behavior and age: a test of three provocative hypotheses. *Journal of Criminal Law and Criminology*, vol. 88, nr. 1, s. 309–342.

- Tonry, M. (2013). Sentencing in America, 1975–2025. *Crime and Justice*, vol. 42, s. 141–198.
- Tonry, M. (2015). The fog around cost of crime studies may finally be clearing. *Criminology & Public Policy*, vol. 14, nr. 4, s. 653– 671.
- Torres, C. E. m.fl. (2021). The replacements: The effect of incarcerating drug offenders on first-time drug sales offending. *Crime & Delinquency*, vol. 67, nr. 3, s. 449–471.
- Tracy, P. E. och Kempf-Leonard, K. (1996). *Continuity and discontinuity in criminal careers*. Plenum Press.
- Tremblay, R. (2000). The development of aggressive behavior during childhood: what have we learned in the past century? *International Journal of Behavioral Development*, vol. 24, nr. 2, s. 129–141.
- Turney, K. (2018). Adverse childhood experiences among children of incarcerated parents. *Children and Youth Services Review*, vol. 89, s. 218–225.
- Tuttle, J. (2023). The end of the age-crime curve? A historical comparison of male arrest rates in the United States, 1985–2019. *British Journal of Criminology*, azado49.
- Tzoumakis, S. m.fl. (2013). Onset, offending trajectories, and crime specialization in violence. *Youth Violence and Juvenile Justice*, vol. 11, nr. 2, s. 143–164.
- Ulmer, J. T. och Steffensmeier, D. (2014). The age and crime relationship. Social variation, social explanations. I: Beaver, K. M. (red.), *The nurture versus biosocial debate in criminology: On the origins of criminal behavior and criminality*. Sage.
- Useem, B. och Piehl, A. M. (2008). *Prison State: The Challenge of Mass Incarceration*. Cambridge University Press.
- van der Geest, V. m.fl. (2009). Delinquent development in a sample of high-risk youth: Shape, content, and predictors of delinquent trajectories from age 12 to 32. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 46, nr. 2, s. 111–143.

- van der Put, C. m.fl. (2011). Promotive factors during adolescence: are there changes in impact and prevalence during adolescence and how does this relate to risk factors? *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, vol. 2, nr. 1/2, s. 119–141.
- Van der Stouwe, T m.fl. (2014). The effectiveness of multisystemic therapy (MST): A meta-analysis. *Clinical psychology review*, vol. 34, nr. 6, s. 468–481.
- van Domburgh, L. m.fl. (2009). Childhood predictors of desistance and level of persistence in offending in early onset offenders. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, s. 967–980.
- van Hazebroek, B. C. M. m.fl. (2019). Delinquent development among early-onset offenders. Identifying and characterizing trajectories across types of offending. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 46, nr. 11, s. 1542–1565.
- van Koppen, M. V. m.fl. (2020). Waxing and waning: periods of intermittency in criminal careers. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 6, s. 1–24.
- van Mastrigt, S. B. och Farrington, D. P. (2009). Co-offending, age, gender and crime type: Implications for criminal justice policy. *British Journal of Criminology*, vol. 49, nr. 4, s. 552–573.
- van Onna, J. (2018). *Blurred lines: a study of white-collar crime involvement*. Doktorsavhandling. Vrije Universiteit Amsterdam, Department of Criminal Law and Criminology.
- Vasiljevic, Z. m.fl. (2020). Immigration and crime: a time-trend analysis of self-reported crime in Sweden. 1999–2017. *Nordic Journal of Criminology*, vol. 21, nr. 1, s. 1–10.
- Vaughn, M. G. m.fl. (2014). Violence and externalizing behavior among youth in the United States: is there a severe 5 percent? *Youth Violence and Juvenile Justice*, 12, s. 3–21.
- Viljoen, J. L. m.fl. (2018). Do risk assessment tools help manage and reduce risk of violence and reoffending? A systematic review. *Law and Human Behavior*, vol. 42, nr. 3, s. 181–214.

- Villeneuve, M-P. m.fl. (2019). The transition Towards Desistance from Crime Among Serious Juvenile Offenders: A Scoping Review. *Australian Social Work*, vol. 72, s. 473–489.
- Villettaz, P. m.fl. (2015). The effects on re-offending of custodial vs. non-custodial sanctions: an updated systematic review of the state of the knowledge. *Campbell Systematic Reviews*, vol. 11, nr. 1, s. 1–92.
- Vollard, B. (2013). Preventing crime through selective incapacitation. *The Economic Journal*, vol. 123, s. 262–284.
- Wakefield, S. och Wildeman, C. (2011). Mass imprisonment and racial disparities in childhood behavioral problems. *Criminology and Public Policy*, vol. 10, nr. 3, s. 793–817.
- Walsh, A. (2009). Crazy by design: a biosocial approach to the age-crime curve. I: Walsh, A. och Beaver, K. M. (red.), *Biosocial criminology. New directions in theory and research*. Routledge.
- Walters, G. D. (2020). *Closing the integration gap in criminology. The case for criminal thinking*. Routledge.
- Ward, T. m.fl. (2007). Reconstructing the risk-need-responsivity model: A theoretical elaboration and evaluation. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 12, nr. 2, s. 208–228.
- Ward, T. m.fl. (2012). The good lives model and the risk need responsivity model: A critical response to Andrews, Bonta, and Wormith (2011). *Criminal Justice and Behavior*, vol. 39, nr. 1, s. 94–110.
- Warr, M. (1993). Age, peers and delinquency. *Criminology*, vol. 31, nr. 1, s. 17–40.
- Washington State Institute of Public Policy (2023). *Benefit-cost technical documentation. Washington State Institute for Public Policy benefit-cost model*. December 2023. WSIPP.
- Weatherburn, D. m.fl. (2014). Young but not so restless: trends in the age-specific rate of offending. *Crime and Justice Statistics Bureau Brief Vol. 98*. NSW Bureau of Crime Statistics and Research.
- Weisburd, D. m.fl. (2017). What Works in Crime Prevention and rehabilitation. *Criminology & Public Policy*, vol. 16, nr. 2, s. 415–449.

- Welsh, B. C. m.fl. (2015). Benefit-cost analysis of crime prevention programs. *Crime and Justice*, vol. 44, s. 447–516.
- Welsh, B. C. m.fl. (2023). Early prevention as an alternative to imprisonment. I: Welsh B. C. m.fl. (red.), *The Oxford handbook of evidence-based crime and justice Policy*. Oxford University Press.
- Wiecko, F. M. (2012). Late-onset offending: fact or fiction. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 58, nr. 1, s. 107–129.
- Wiesner, M. m.fl. (2012). General versus specific predictors of male arrest trajectories: A test of the Moffitt and Patterson theories. *Journal of Youth and Adolescence*, vol. 41, nr. 2, s. 217–228.
- Wikström (1990). Age and crime in a Stockholm cohort. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 6, nr. 1, s. 61–84.
- Wikström, P-O. H. och Butterworth, D. A. (2006). *Adolescent crime. Individual differences and lifestyles*. Willan Publishing.
- Williams, J. och Weatherburn, D. (2022). Can electronic monitoring reduce reoffending? *Review of Economics and Statistics*, vol. 104, nr. 2, s. 232–245.
- Wilson, D. B. (2016). Correctional programs. I: Weisburd, D. m.fl. (red.), *What Works in Crime Prevention and Rehabilitation: Lessons From Systematic Reviews*. Springer.
- Wilson, H. A. och Hoge, R. D. (2013). The effect of youth diversion programs on recidivism. A meta-analytic review. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 40, nr. 5, s. 497–518.
- Wilson, T. m.fl. (2017). Direct and indirect experiential effects in an updating model of deterrence: a research note. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol. 54, nr. 1, s. 63–77.
- Wikström, P. O. (1990). Age and crime in a Stockholm cohort. *Journal of Quantitative Criminology*, vol. 6, nr. 1, s. 61–84.
- Wolfgang, M. m.fl. (1972). *Delinquency in a Birth Cohort*. University of Chicago Press.

- Wolfgang, M. E. (1973). Crime in a birth cohort. *Proceedings of the American Philosophical Society*, vol. 117, nr. 5, s. 404–411.
- Wolfgang, M. E. m.fl. (1987). *From boy to man, from delinquency to crime*. University of Chicago Press.
- Wormith, J. S. m.fl. (2012). Deferring to clarity, parsimony, and evidence in reply to Ward, Yates, and Willis. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 39, nr. 1, s. 111–120.
- Zara, G. och Farrington, D. P. (2009). Childhood and adolescent predictors of late onset criminal careers. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, s. 287–300.
- Zara, G. och Farrington, D. P. (2010). A longitudinal analysis of early risk factors for adult-onset offending: what predicts a delayed criminal career? *Criminal Behavior and Mental Health*, vol. 20, nr. 4, s. 257–273.
- Zara, G. och Farrington, D. P. (2020). Childhood risk factors for self-reported versus official life-course-persistent, adolescence-limited and late onset offending. *Criminal Justice and Behavior*, vol. 47, nr. 3, s. 352–368.
- Zeccola, J. m.fl. (2021). Does the good lives model work? A systematic review of the recidivism evidence. *The Journal of Forensic Practice*, vol. 23, nr. 3, s. 285–300.
- Ziv, R. (2018). *The future of correctional rehabilitation. Moving beyond the RNR model and Good Lives model debate*. New York: Routledge.
- Zimring, F.E. m.fl. (2001). *Punishment and Democracy: Three Strikes and You're Out in California*. New York: Oxford University Press.
- Åström, T. m.fl. (2020). Treatment Foster Care Oregon for Delinquent Adolescents: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Research on Social Work Practice*, vol. 30, nr. 4, 355–367.
- Özabacı, N. (2011). Cognitive behavioural therapy for violent behaviour in children and adolescents: A meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, vol. 33, nr. 10, s. 1989–1993.

Bilageförteckning

Bilaga 1 Söktermer	117
--------------------------	-----

Bilaga 1 Söktermer

Söktermer som använts

Det totala antalet kombinationer av unika söktermer som använts i den initiala genomsökningen av Criminal Justice Abstracts är stort. Här redovisas de unika söktermerna, men inte samtliga kombinationer av söktermer som använts i sökningarna.

Söktermer som använts angående forskning om ålder-brottskurvan:

”literature”, “review”, “research”, “systematic review”, ”age”, “crime”
“curve”, “age-graded”, “child”, “youth”, “young people”, “teen”,
“adolescent”, “adolescence”, “young adult”, “adult”, “offending”.

Söktermer som använts angående forskning om kriminella karriärer:

”literature”, “review”, “research”, “systematic review”, ”longitudinal”,
”criminal career”, “criminal careers”, “pathway”, “trajectory”, “trajectories”,
“crime”, “offending”, “age”, “child”, “youth”, “young people”, “teen”,
“adolescent”, “adolescence”, “young adult”, “adult”, “adolescence limited”,
“persistent”.

Söktermer som använts angående forskning om individuell prevention:

“literature”, “review”, “research”, “systematic review”, “meta-analysis”,
“metaanalysis”, “deterrence”, “incapacitation”, “rehabilitation”, “individual
prevention”, “social prevention”, “developmental”, “age”, “child”, “youth”,
“young people”, “teen”, “adolescent”, “adolescence”, “young adult”, “adult”,
“crime”, “police contact”, “justice system”, “treatment”, “intervention”,
“court”, “sentencing”, “diversion”, “prison”, “incarceration”, “custodial”,
“punishment”, “sanction”, “effect”, “effects”, “impact”, “impacts”,
“consequences”, “desistance”, “recidivism”, “reoffending”.

Hur vanlig är delaktighet i brott i olika åldersgrupper i befolkningen? Hur många slutar begå brott redan som ungdomar, och hur många fortsätter begå brott som vuxna? Rapporten är en kunskapssammanställning av forskning om ålder och brott samt kriminella karriärer. Den beskriver också betydelsen av centrala forskningsresultat för samhällets arbete med individuell brottsprevention. Den riktar sig till regeringen, riksdagen och andra aktörer som kan ha intresse av en forskningssammanställning om dessa områden.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1158